

ตำรายาสมุนไพรลานนา

จัดพิมพ์โดย

หน่วยงานศึกษาวิจัยคัมภีร์ใบลาน

โครงการร่วมระหว่างพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยาแห่งชาติไอซากา

และ

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

TRADITIONAL LANNA THAI MED:CINE

edited by

The Palm Leaf Text Studies Program

A Joint Project between the National Museum of Ethnology

Dsaka Japan

and

Social Research Institute

Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

February 1982

คำนำ

ตำรายาสุมุไพรลานนาเล่มนี้ ค้นฉบับเดิมเป็นใบลานขนาดสั้น มี 257 หน้า สำนวพบที่วัดซำม่วง ตำบลซำม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โครงการนี้ได้ขอยืมมาถ่ายไมโครฟิล์มไว้ที่สถาบันวิจัยสังคม นับได้ว่าเป็นตำรายาสุมุไพรขนาดใหญ่ผูกหนึ่ง ประกอบด้วยยาสำคัญ หลายสิบขนาน เกือบจะพูดได้ว่าครอบคลุมถึงโรคนานาชนิดเท่าที่มนุษย์ ในสมัยนั้นจะเข้าใจ แมแต่ยากระตุ้นทางเพศก็มี ส่วนสรรพคุณยาต่างๆ บรรดาจะมีประสิทธิผล ความที่อ้างหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่จะต้องพิสูจน์ทดลองกันต่อไป

ว่าโดยเนื้อหาแล้ว ตำรายาฉบับนี้คงจะรวบรวมมาจากหลายที่ เพราะภาษาที่ใช้ส่อให้เห็นว่ามาจากหลายท้องถิ่นและมีซ้ำกันหลายขนาน แมชื่อสุมุไพรชนิดเดียวกัน ก็เรียกแตกต่างกันไปในแต่ละขนาน เช่นคำว่า ผักหนอก บางขนานก็เรียกว่า บัวบก หรือคำว่า อบเชย บางขนานก็เรียกว่า ออยแสนสวน เป็นต้น ถ้าหากรวบรวมมาจากแหล่งเดียวกัน จะไม่เป็นเช่นนั้น แน่ นอกจากนี้แล้ว ยังมีอีกหลายขนานที่ไม่สามารถจะทราบได้ว่าสุมุไพรที่ใช้เป็นอะไรกัน เพราะไม่สามารถจะค้นพบหรือเปรียบเทียบกับตำรายาสุมุไพรอื่นๆ ที่มีผู้พิมพ์ออกเผยแพร่แล้ว ซึ่งความจริงอาจจะมียุ่ แต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น อีกประการหนึ่งก็เป็นเพราะการคัดลอกตกหล่น ทำให้ข้อความขาดตอนไป จนไม่สามารถจะจับใจความได้

การปริวรรตหรือการถอดอักษรขึ้นต้น เป็นผลงานของคุณบุญทา ศรีพิมพ์ชัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานอ่านและถอดอักษรลานนาไทยประจำโครงการศึกษาวิจัยคัมภีร์ใบลานในภาคเหนือสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การปริวรรตนั้นถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกในการจัดพิมพ์งานประเภทนี้ ขั้นตอนสุดท้ายได้แก่การตรวจทานให้ตรงกันกับต้นฉบับ และตรวจสอบ

ชื่อสมุนไพรทุกชนิดให้รู้ว่าเป็นอะไร และมีชื่อเรียกอย่างไรในถิ่นต่างๆ รวมทั้งชื่อทางวิทยาศาสตร์ด้วยโดยจัดทำเป็นครรชนัทยเล่ม ระบุส่วนที่ใช้ ชื่อในถิ่นอื่น ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ รวมทั้งสิ้นมี 685 ชนิด ในจำนวนทั้งหมดนี้ ที่สามารถค้นหาชื่อในถิ่นอื่นและชื่อวิทยาศาสตร์มี 416 ชนิด ที่ค้นหาไม่พบมี 269 ชนิด ผู้ที่มีความสนใจในคานนี้มากองคงจะทราบหรือรู้จักสมุนไพรเหล่านี้ ไม่น้อยทีเดียว

อนึ่ง ในการปริวรรตนั้นพยายามรักษาวิธีการเขียนให้เหมือนต้นฉบับเดิมหรือใกล้เคียงมากที่สุด เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการและความแตกต่างกันของภาษาไทยในท้องถิ่นต่างๆ เช่นคำว่า "ขาว" จะเขียนเป็น "เซ้า" คำว่า "เจ้า" ในคำว่า "ขาวเจ้า" ก็เขียนเป็น "จ้าว" เหมือนในต้นฉบับทุกแห่ง ซึ่งความหมายผิวเผินเป็นอย่างเดียวกัน แต่ความหมายแฝงอาจจะไม่เหมือนกัน

สุดท้ายผู้จัดพิมพ์หวังว่า คำราชาเลมนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาและนักวิจัยบางตามสมควร และในอนาคตอันใกล้ก็คงจะมีบางท่านนำไปพิสูจน์ทดลองให้เห็นสรรพคุณที่แท้จริง ซึ่งปัจจุบันนี้ก็มีแนวโน้มว่า โลกได้หันมาสนใจยาสมุนไพรหรือยาแผนโบราณมากขึ้น เพราะมีผลข้างเคียงน้อยกว่ายาแผนใหม่หลายชนิด แม้แต่อาหารที่จะรับประทานเข้าไปก็พยายามให้ใกล้เคียงธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์มากที่สุด และก็ดูเหมือนว่าในเมืองไทยเราก็กเริ่มหันมาสนใจยาแผนโบราณตามอย่างประเทศอื่นบ้าง

สมหมาย เปรมจิตต์

สถาบันวิจัยสังคม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สารบัญ

ยามะโทก ยานัตถุ์เลื้อคซึน ยากำล้ง	1
ยาเจ็บเขี้ยว ยามุคซึค	2
ยามุคซึคเป็นเนาเป็นหนอง ยานางมโนรา	3
ยาป่าง ยากนแมน	4
ยามุคซึค ยากินหมาวอขบ	5
ยามุคซึคเลื้อคหนองแกมนิ้ว ยามุคซึคเป็นเลื้อคเป็นหนองคก ยาจำเวญ มีกำล้งแรงนัค ยามะเร็งครุคตาแตก	6
ยารำมะนาดพาทหลวงเจ็บคอ ยามุคซึคเนาหนอง	7
ยาสะอั้น ยาทาววม ยาแมหญิงออกลูกแล้วพอยปวดเลื้อคกั้วนัค ยามุคซึค ลม	8
ยาเกี้ยวเลื้อค ยาหูเป็นหนอง ตาฉาเวียกฝั้เครือ	9
ยาละออนบวม ยาเลื้อคคก เลื้อคซึน ยาลมซึนเมือยเห็นออลมบ่เทียว	10
ยานัตถุ์ครอบหลวง ยาเลื้อคคก ยามุคซึค ยาสำนพอง	11
ยาสำนลม ยาข้างรอนคอ ยาฝั้เครือ	12
ยาทองเตนเป็นก้อน ยาซัคยาทา ยามุคซึคฟองออก ยาชะเลื้อค ยาอาบ ยามุคซึค	13
ยาลมก้อน ยาแกพิษ ยาเจ็บเขี้ยว ยาคอแหง ยาเกี้ยว	14
ยามัดบาดพรบาด ยาเจ็บเขี้ยว ยาหนองฝั้ ยาลมทองเป็นก้อนเลื้อค	15
ยาไฟแดงไฟดำ ยาฝั้เครือ ยาครอมฝั้เครือ	16
ยาหูเป็นหนอง ยาลมลูกหนู ยาชะมะเร็ง	17
ยาเลื้อคแมหญิงคกนัค ยาคนเป็นคันออกที่ตัวกั้คคันแซงซากั้ค ยาผสมหลน เส้นขนเป็นฝั้โงงในเล็บเป็นดำ ยาแมงกั้คเภาเขี้ยว	18

ยาผีคุ้มแดง ยาผีระอาทุม ยาเจ็บเมื่อยเส้นเอ็น	19
ยาปวดถูกหัวเข่ายายางบไต ยาหมากคันย้ายเจ็บเหงะเหงะที่ขึ้นคักอก เสียบใจ ยาคักอกเสียบใจ กินเข่าปลำ อ่อนอกอ่อนใจ ยาตัดไค ยันทาว ไซ้เจ็บหัวมัวตา	20
ยาท้องไคคักขึ้นคักใจ ปอดไคเจ็บปอด ยาปวดท้อง เจ็บท้องน้อย อาหารตกท้องยีนลำบาก	21
ยาตีหะขมปาก ยินรอนกระหายใจตาเหลือง ยาเสลดขึ้นเจ็บค่อน้ำลาย เหนียวขาบตก คอแห้งซากเสลดบออก ตื่นเย็นกึ่งแดง ยาดาแดงมัว ปวดหัวเสียบอกตา ฯ ขาวแดงกึ่งเลือด น้ำตาออกบซาต ยามันเหลว เจ็บเสียบหน้าผาก คัดคั่งสิ่งขี้มูกบตก มันขุ่นสาบ	22
ยาน้ำลายไหลออกคักท้องขึ้นรากออกออยู่ ยาน้ำมูกออกคักคั่งหายใจบไต ยายางเหลืองมักเป็นซากเขี่ยนขาว ยาเยี่ยวเหลือง เยี่ยวคั้น ชอบผสม เหลืองตาเหลือง	23
ยาเสียบคัก ยาไอ	24
ยาเสลด ยาดาคอ ยาขางหิว ยาพรายลูกหลน	25
ยาพรวดี ยาปีคาคำ ยาขางคัก ยาเลือดขึ้น ยาขางเกี้ยว	26
ยามุขชืด ยามะเร็งครุด ยาจาม ยาสนับิบาท	27
ยามะเร็งครุด ยามุขชืดลม ยาขางขึ้น	28
ยามะเร็งเลือด ยาสนับิบาทคุ่ม ยาสนับิบาทสีเข้า	29
ยากนเป็นพยาธิร่ายนั๊ก	30
ยาวันคอดคั้น ยาสามมุขชืด ยาขางขึ้น ยารำมะนาดขาง ช่างเจ็บ ในรูกอ	31
ยาเจ็บกล ยาเจ็บอก ยามะเร็งครุดแสะเจ็บขึ้นตำเค้าซา ยามะเร็ง	

ครุฑเจ็บบอกลีนน้ำลายได้	32
ยารำมะนาด ยาแก้คุม ยานิ้วทั้งมวล ยานิ้วเลือด	33
ยาสามมะเร็งครุฑเขา ยาสามคัด ยารำมะนาดคอดัง	34
ยาขางเนาในทอง ยาผีเครือคำ เครือแดง ยาผีเครือแกมสันนิบาต แกมขาง	35
ยาผีเครือเหลือง ยาผีเครือไซดิน ยาถั้วผีเครือ ยาขางแกมสาม รอนชั้นแฉวกระหม่อม	36
ยาสามลงคอมันเจ็บบองไป เป็นขางกระด้างเหล็ก ยาขางเข้าใส่รู หาย	37
ยาเลือดขึ้น ยาขางเกี้ยวมะโทกแกมเกี้ยว ยาขางแกมเกี้ยว คันราก ลับไป ยาขางทิววมไป ยามูตราจมออก	38
ยาสามสัพพะเสียบข้างเสียบทองไอกี้ รอนกี้ ไครหลับกี้ ยามีตขาด พรขาดลงเลือดกี้เรียกว่าปีเลือด ยาประสูติลูกรอนอกตกใจ ใจสั้น	
ยาขางเสียบ ยาเกี้ยวเลือดคั้นหัวใจ ยาอาบเกี้ยว	39
ยาขางเสียบ ยาเกี้ยวเลือดคั้นหัวใจ ยาอาบเกี้ยว	40
ยาป้าง คันเป็นพยาธิตั้งกัคมันพอยบปาก ยาป้างคัด ยาสันนิบาตผี เครือ	41
ยาขางปากสุก	42
ยาปีงัน ยากาน ยาปีคอตัน ยาชะคิวลมตอนคอดัน กินสังข์ได้	43
ยาขางลงลึงค์ ยาไชเกี้ยวเนื้อรอนเสียบทอง ยาเป็นลมธนูเลือด ออกปาก ยาเกี้ยวคำ	44
ยาไชเกี้ยว ยาไชเรือ ยาเกี้ยวขึ้นหัว ยาลมมะเร็งครุฑขึ้นหัว	45
ยาห้ามสัพพะพิษ ยาบวม ยาลูกอ่อนบวม ผู้แกบวม	46
ยานิ้วคัม ยาขางไฟ ยาสามบวน ยาสามแกน ยาสามแตกในทอง เลือดคกทวารทั้ง 2	47

ยาแก้ยวเลื้อด, ยาแก้คู้	65
ยาแก้คู้หงมวล	66
ยาแก้คู้ใส่	67
ยาแก้คู้กลองคู้คู้คู้คู้ใส่คู้คู้ใส่, ยามะเร็งครูด	68
ยาใส่ใส่ยาภาใส่, ยาใส่ไปใส่ใส่, ยาหายใจใส่	69
ยาแก้พันช่อง, ยาคะยื่อหายใจใส่, ยามุคซิค	70
ยาอาบพอง, ยาทา, ยาใส่เครือ, ยาเมาหัว	71
ยาหูเป็นหนอง, ยาเมาหัว, ยาแม่คื้อไฟเป็นเป็ยอ่อนไป	72
ยาใส่เครือคำพากหลวง, ยาพองยาทายากิน	73
ยาหลุมกล่อด, ยาชี้ร่าก 2 กอง	74
ยามุคซิค, ยาแก้ยวไฟ	75
ยาสะอั้น, ยาลมชักคั้นมือบิตเบ็ยวไป, ยาเลื้อคออกไพร, ยาไฟทองคัม, ยานิวเป็นแกนคัมเป็นแกนคัม	76
ยามะโทกชี้ขวาง, ยาใส่ใส่, ยาเจริญหายปวดหายเมื่อยเนื้อตัว	77
ยาเจ็บหัวเมาหัว, ยาเซทองธาคู	78
ตำรายาหล่อทองแดงแปงเป็นเงิน, น้ำยาหล่อ, ยาแก้กินคู้คู้คู้คู้คู้	79
ยาผาบชุ่มพู, ยานิว	80
ยาผงขาว, ยาคู้คู้คู้, ยาลมคู้คู้คู้คู้	81
ยากินเซบล่า, ยาไซซันไซคิน, ยาลมทองเป็นก้อน	82
ยากำลังแรงนัก, ยาหายเจ็บแหว	83
ยาทามพิษพยาธิ, ยาฟี่, ยาหัวลาน	84
ยาหัวหงอก, ยาสมทลน, ยาเลื้อค, ยาเจ็บหัว	85
ยาเหงือกพอง, ยาเซ็ยวมัน, ยาพันรตี	86

ยาหายเจ็บหัวแมงดาเข้าหู, ยาอันจักใครท้อมีลูก, ยาใส่ตาเหลือง	
ยาเย็นคั้นมีลูกตายในท้อง	87
ยาผีเสื้อ	88
ยาแสนลมคาน	89
ยาลมสูกูลขึ้นคำหัวใจ, ยาดาฟางวันฟางคำ, ยาเยี่ยวบออก	90
ยาทศจวน, เป็นหอมเหลืองเป็นนิ้วกระดางคางกับคางพอง	91
ยาเมาหัว, จักสร้างสร้โมระกับคำ	92
ยาเหนียง, คางาเป่าเหนียง, ยาวิเสศลังگان	93
ยาสุทรแผ่นดิน	94
ยาคอย, ยาทองเป็นก้อน, ยาปวดเยี่ยวขึ้น	95
ยาช่างพากหลวง, จักกล่าวลักขณะขางมี 7 จำพวก	96
ยาขางรอนอกตกใจ, ยาชะเลือด-ยาคอย	98
ยางูดอก, ยาหมาวอชบ, ยามุขชี้ค	99
ยาसानพอง, ยามุขชี้คพอง, ยามุขชี้ค, ยาลมกอน, ยาอาวมุขชี้ค ...	100
ยาชะเลือด, ยาแกพิษ, ยาเจ็บเขี้ยว, ยาคอแหง	101
ยาเกี้ยว, ยามีคพรบาท	102
ยามะเร็งครูดทองเป็นก้อน, ยาเสียบลมกอน, ยาแม่หญิงหลุเลือด ...	103
ยาผีเครือขึ้นหัวเจ็บหัว, ยาแม่หญิงหลุเลือดคกนั	104
ยาลมเป็นก้อนคักอก, ยาเลือดคิตคิตก, ยาไขออกลุกผีเครือคักออก,	
ยาผีไขเจ็บออกหู, ยาผีออกหู	105
ยาครู, ยาผีร้ายยาถูกคั้ง, ยาขางรำมะนาค	106
ยารำมะนาค, ยาพิษสะควง, ยางูยามะโทก	107
ยามะโทกเจ็บแหว, ยามุขชี้ค	108
ยาริศีควงเจ็บโกลเขี้ยว, ยาลมมุขชี้ค, ยาขับเปลาว	109

ยาชามผีसान, ยาส่วนลมมุกชืดเป็นหนอง, ยาไข้นาวไขสัน	110
ยางขางเกิมปากเกิมคอก, ยาเจริญกินเขาลำ, ยาเจ็บหัว	111
ยามะเร็งครุคเจ็บหัวตามีคตามัว, ยาผีसान, ยาปีคามีคคาคำตาเหลือง, ยาส่วนมะโทกแกมมุกชืด	112
ยานัดดูเลือดขึ้น, ยาขอเลือดเนา	113
ยาผียั้งนม, ยามะโทก, ยาจุมชืด	114
ยาอานบวม, ยาสัพหลม, ยาเกี้ยวลม	115
ยาไขสี่เครือดำ เครือขาว เครือเหลือง, ยาซัก, ยาเกี้ยวแกมसान, ยาอิด	116
ยาลมสกุล, ยาสัพมะเร็ง, ยามะเร็งกินปาก, ยามะเร็ง, ยาผีมะ เร็งหนังแรด	117
ยาผีแชะหมาก, ยาไขฆ่า, ยาป้าง, ยาลูกอ่อนเป็นป้าง, ยาป้าง	118
ยาทำพอง, ยาควยทคเขี้ยวองกิ, ยามุกชืด, ยาลมขึ้นหัวเป็นหนอง, ยามะเร็งกินหัวใจสุกออกหัวดำ	119
ยาอามมะโทก, ยาสันนิบาตเหลือง	120
ยามะเร็งครุครอน, ยาเกี้ยวรอนไซรอนออกตกใจ, ยามะเร็ง, ยานิว แกมसान	121
ยามุกชืดแกมसान, ยาลมขึ้นตาเหลืองคาก, ยาไอ	122
ยาชี้ราก 2 คอง, ยาชี้ซาก, ยามานลูก ยาน้ำใจไซพระอินทร์	123
ยาเจ็บหัวมัวตา	124
ครรชนีสมนไพรที่ใช้ในตำรายาเล่มนี้	126
เอกสารที่ใช้ประกอบในการค้นหาชื่อสมุนไพร	300

ยาช่างเข้าปุ่มเยี่ยวปวดเหมือนตังเยี่ยวคัน, ยาसानพากตังผี, ยาसान แตกในทอง.....	48
ยาลมเกลยลงลิ่งค์, ยาชะคิวกินเอ็น, ยามะเร็งครุคทองออก, ยามะเร็ง ครุคทองออกตาไขไป	49
ยาหมาวอขบ, ยาวัฬ, ยามะเร็งครุคแมนเสียบขึ้น, ยาเยี่ยวขันนิ้วหนุม ยาลูกออนไขรอนรายบสว่าง, ยาชะคิวตายผากก็ตี ชะคิวคูก็ตีชะคิวเอ็น หลกก็ตี, ยาสัพพวงทั้งมวลวงวันผีใส่คนใส่	51
ยาหายใจโลง ยามะเร็งเกี่ยว ผีมะเร็งไตนอง น้อย, ยาแกรอนลาม ยาเจ็บหัว, ยาสัพพต่อ, ยาช่าง, ยาसानแล่นขึ้น, ยาปิแกมช่างแกม เกี่ยว	53
ยาพิษสังก็ตี, ยาแก้วยาลองช่างยาป้าง, ยาเลือดคังออก	54
ยาช่างคัก, ยาคนบกินเข้า, ยามะเร็งครุคชะसान	55
ยาทิว, ยาเกี่ยวขึ้นเป็นลมสรุบเจ็บ, ยาสัพพพิษ	56
ยามุคซิคลม, ยานัตถุ, ยาลม 10 ประการ	57
ยาลมเกี่ยว, ยากระด้าง, ยาเป็นปาน, ยาไชรูหาย.....	58
ยามะโหมกมูกเลือด, ยาสนันนิบาดกักสนันนิบาดกุม, ยาไชผีเครือสนันนิบาดไช หนาว	59
ยาลมสมสันทั้งตัว, ยาหามะเร็ง, ยาผีเครือสนันนิบาด	60
ยาसान, ยาช่างแกมसान, ยาช่างกินคูกินใส่กินปุมเบิกเหลืองช่างลม ยามะเร็งครุคแล่นเจ็บขึ้น, ยาช่างยาอาบ, ยามะเร็งไฟสัพพะวามะเร็ง ทั้งมวล, ยาสัพพเกี่ยวทั้งมวล	62
ยาเกี่ยวมัดข้อมคมือ, ยามุคซิคแกมช่าง, ยาช่างลิ้น, ยาผ่าช่างเลือด ..	63
ยาแกเสียบสัพพทั้งมวล, ยาผีเครืออรอม, ยามะเร็งครุคสนันนิบาดรอก ..	64

ตำรายาต่าง ๆ มี 257 หน้าลาน กว้าง 5 ซม. ยาว 26 ซม.

วัดขัวมุง ต.ขัวมุง อ.สารภี จ.เชียงใหม่

ยามะโทก

ยามะโทกพาก 1 หื้อเอา ราชมันัง โมกหลวง เหม้าควาย
รากพิศพิวขาว หัวดอกตายเหินขาว หื้อเอามาวันตกรื้อน ออกชายคา ตก
กินหายแล

ยานัตถ์เลือดขึ้น

หื้อเอาใบตาล หอมบัวแดง ชิงแคง พริกน้อย 7 แขน เทียน
หึ่ง 5 เทียนดำ เชาแถม บดเป็นนัตถ์สับ คั้นสูบได้ แบ่งเป็นกองผู้เขาลง
แล คั้นว่าลูกออกแล้ว เลือดขึ้นลงแล คั้นว่ายานัตถ์นี้ อียากลัวตายเทอะชั้น
คั้งมีเงินบาทโต(ไทย) 1 หมาก

หน้า 2

1 พลุ๊ก 4 ขวัก หมากกอม ก็ตามนั้น เทียน 4 คู่ ขาวแดง หื้อซั้บคู่แท้ เชื้อ
แล้วแล อียากลัวเทอะ

ยากำลัง

ยากำลังให้เอาหวานนางพาด เถานางรุ่ง หอสะพายควาย
กำลังข้าง 4 สอก มะเขือแจ้ดิน สะคานมาตากแห้ง ตำผง กินน้ำเหล้า
น้ำอุ่น จำเวรุดินทุกคำเช้าทุกวัน ก็กำลังคั้งามแรงนั้กแล

ยาเจ็บเขี้ยวยามุขีต

หื้อไปบูซา รากคอกคำโตทั้งวันตก อยาหื้อเงา กมเอามาคุม
วันตกเรื่อน อมหายแล ยามุขีต หื้อเอากาฝากไม้ศรี แกนหมาก

หน้า 3

แหง เห็คกระดางไมซาม รากไมหมากเขือแจคอกคำ ผนคกน้ำจิงกิน คับรู
หื้อใส่หน้าอุณกินหายแล ยามุขีตน้ำนั้น คับว่าหน้าใครเขี้ยวขึ้น ชื่อว่ามุขีตแล
คับจักยานัน หื้อเอากาฝากไม้สามป้วย รากหมากตาเสือ เครื่องเขามวก กา
ฝากไม้จิว หื้ออุณน้ำแล หื้อผนยาคกกินหายแล คับว่าหนองมันเอื้อน หื้อไป
เอาหัวเครื่องเขापูน มาตมกินหายแล เลือดคักดี หนองก็โต ทั้ง 2 พากันแลยา
มุขีตหนองเลือดคักดี

หน้า 4

เสียงแล ยามุขีต เลือดหนองก็ดี หื้อเอาเครื่องเขาใหม่ พรักนอย 7 แกนชิง
7 แวน หอมเทียม 7 กีบ มาค้ำป็นเป็นก้อน ใส่หน้าเหล้ากินหาย เขื่อแล้วเครื่อง
เขาใหม่ หื้อเอารากมันเนอ ยามุขีตลม ปวดทองนอย ทองหลวง กมคลานไป
ก็ดี หื้อเอาเงากลางเตาไฟ หื้อดองเอาน้ำใส่แล หื้อเอาเขามันเครื่อง เขม
เหลืออง กาฝากไม้สั๊ก ไมกอเผือก ผนคกน้ำอุณ น้ำเหล้า น้ำจิงกินเทอะหายแล
ยาเป็ยคนไขออน

หน้า 5

เป็นพยาธิ เมินนานัน หื้อเอาหัวสามเกวียน ลมแลง ชีเหล็ก เป้านอย เป้า
หลวง มาตมอาบ เจ็บหลัง เจ็บแอกก็หายเสียงแล

ยาเจ็บเขี้ยวยามุขชิต

หื้อไปบูชา รากดอกคำไค้ทั้งวันตก อยาหื้อเงา กมเอามาตม
วันตกเรื่อน อมหายแล ยามุขชิต หื้อเอากาฝากไม้ศรี แกนหมาก

หน้า 3

แหง เท็ดกระค่างไม้อาม รากไม้มากเชื้อแจตดอกคำ ฝนตกน้ำจิงกิน คัมบุ
หื้อใส่หน้าอุณกินหายแล ยามุขชิตน้ำนั้น คัมว่าท้นน้ำใครเยี่ยนนั้น ชื่อว่ามุขชิตแล
คัมจักยานั้น หื้อเอากาฝากไม้สามป้วย รากหมากตาเสือ เครื่องเขามวก กา
ฝากไม้จิว หื้ออุณน้ำแล้ว หื้อฝนยาคักกินหายแล คัมว่าท้นองมันบเอื่อน หื้อไป
เอาหัวเครื่องเขารูป มาตมกินหายแล เลือดคักคัก ท้องก็ไค้ หัง 2 พากันแลยา
มุขชิตหนองเลือดคักคัก

หน้า 4

เสียงแล ยามุขชิต เลือดหนองคักคัก หื้อเอาเครื่องเขาใหม่ พรักนอย 7 แกนชิง
7 แวน หอมเทียม 7 กีบ มาค้ำป็นเป็นก้อน ใส่หน้าเหลากินหาย เชื้อแล้วเครื่อง
เขาใหม่ หื้อเอารากมันเนอ ยามุขชิตกลม ปวดทองนอย ทองหลวง กมกลานไป
คักคัก หื้อเอาเตากลางเตาไฟ หื้อตองเอาน้ำใส่แล้ว หื้อเอาเขามันเครื่อง เขม
เหลือง กาฝากไม้สัก ไม้กอเผือก ฝนตกน้ำอุณ น้ำเหลา น้ำจิงกินเทอะหายแล
ยาเปี้ยคนไข้ออน

หน้า 5

เป็นพยาธิ เมินนานนั้น หื้อเอาทลัวสามเกวียน ลมแล้ง ชี้เหล็ก เป้านอย เป้า
หลวง มาตมอาบ เจ็บหลัง เจ็บแวงก็หายเสียงแล

ยามุขซิดเป็นเน่าเป็นหนอง

ยามุขซิดเป็นเน่าเป็นหนอง หื้อเอาเข้าหมั้น พลุเลข หนาด ผี
เสื้อ พลุคิน เอาใบทั้งมวลมาตำป็นเอาน้ำมัน แล้วหื้อเอาก้อนหิน คินจี่มาเผา
แล้วหื้อใส่ซุ่มแล้วหื้อเอาน้ำยามาทดลอง หื้อเอาสาควังผาปกเสี่ยเทอะ คันแมน
ก็หายแล ชั้น 5 บาทปุดแล เทียน 2 คู่ หมาย 2 ชวัก พลุ 2 ส่วย ชาว

หน้า 6

แดงก็หื้อมีแหแล พาก 1 ยามุขซิดเน่าหนอง หื้อเอารากไม้ฐาน รากไม้สาม
หลวง รากทิดเคลลา รากฝ้ายเรือ รากฝ้ายป่า รากทั้งมวลมาต้ม วันตกเรือ
ออกชายคาถิ่นหายแล ชั้นคั้งมีเงิน 5 บาทปุด เทียน 2 คู่ หมาย 2 ชวัก 2
กอม พลุ 2 ส่วย (ผา)ชาว(ผา)แดงก็มีแล พาก 1 ยามุขซิดคันไปก็คี่ หื้อ
เอาข้าวตอกคอกไม้ เทียน ไปเอาชื่อผู้เป็นพยาธิไป หื้อเอาเปลือกไม้ ไคร
นุน ทั้งวัน มาต้มแล้วหื้อแช่เป็นนั้นเทอะ ยาในนั้นหื้อเอากวยอ้อออกมาต้มใส่

หน้า 7

ยานางมโนรา

ยานางมโนรา ผากไวกแแก่เจ้าฤษี ไวกหื้อเจ้าสุธนาหาพื้นดินไป
ทางนั้นแล หื้อเอาหมากพักขมลอยน้ำ พริก 12 ชิง 50 เปลือกหมากข่าและ 2
บาท หญ้าช้อน 2 บาท พลุลิง 2 บาท ตากแห้งตำผงไว้ หญ้าหอมเกี้ยวเป็นน้ำ
ป็นเป็นลูกกอนกิน หายสัพพยาธิในคนทั้งมวลแล ฉิวจักใช้ไปชนะข้าศึกศัตรูทั้ง
มวลนั้น หื้อพาไปกับคนสนิทนัก คันไปที่ชวากหนาม หื้อหาพื้นดินไป บัจจุบันเรา
ได้

แล คิวจกเข้าดำ ที่มีเข้าของยงันั้น หื้อเอายานั้นทาพื้นดินแล ถือไปกับคน
สัพพีทั้งมวล หนีออกจากดำเสียแล แมนวางู เลือ ยักซ์เย็น กวางทรายยัง
ในดำอันเข้าของยงันั้น ถ้อยานี้ไปเยี่ยะสังไต ถือไปกับคน ทานจกตู ลงบ
ถูกเราไตแล ไวในเรือนคี่แท้แล ผู้โคเจริดยานี้ทุกวัน มีฤทธิ์ กำลังแรง นก
แล การรอยคำพันคำ (หน้า 9 วาง)

ยาเลือกกุมหัวใจ เลือคอกบ้านั้น หื้อเอาหัวปุมเป้ง รากผ่าแป้ง พังตี เทา
กัน คำผงใส่น้ำจิง เผาข้างสูกินหายแล

ยาป่าง

ยาป่าง เอาเป่าหลวงซึก มหาหิงคู้ซึก รางแดงซึก ซังเทาพริก
น้อย คำผงใส่น้ำหมอนึ่งทา ใส่เหล้ากินตกแล พาก 1 เอาป่าง 9 กำ มหา
กา 9 กำ ซิง 9 กำ มะแดงวัน 9 คัว คาบกำพุ้ง 9 คัว พริกนอย 9 ลูก คำ
หื้อออน น้ำหมอนึ่งเป็นน้ำ ปั้นเป็นลูกไว้ เมื่อเราจกยา เอาเข้า 3 เม็ด กับ
ยาเก็ง 1 บคดูลงหลังแล้ว หื้อกิน 3 กำ แล้วยาเทอะ

เขาจาวเปลือกกินหายแท้แล เชื้อแล้วแล

ยากันแมน

ยากันแมน หื้อไปเอาแมงคำพูซี่ มาเผาเป็นคั่งแล้ว หื้อหอด่าชาว
แขน้าจิงกิน คับรูใส่น้ำอุ่นกินหายแล

ยามุขีต

ยามุขีตรวมทั้งมวล เจ็บแวกี้ต เยี่ยวเป็นเลือดหนองกี้ต ไซโป
กี้ต เยี่ยวเหลืองกี้ต หื้อเอาพายชะเมา หัวละแอน หัวกามปีต หึ่งตัน ผักชี หึ่งเมน
เทียนคำ พังคี่ พิคพิวแดง พริกนอย ยาคำ มหากา พองออย เปลือกเคี้ยว รวง
ควาว รากหุงแดง เทียนทั้ง 5 เกลือคัก เอา

หน้า 12

คณะเท่ากัน ตำผงบคควยน้ำมะนาว คันจักกินก็หื้อกินกับน้ำมะนาวเทอะ เชื้อแล้ว
แล

ยากินหมาวอชบ

หมาวอชบ หื้อเอา พริกนอย รากง้วนหมู รากป่านเดือน รากผักบั้ง
คิงหุงคาง หื้อเอาคณะเท่ากัน ตำเป็นลูกกอน ใส่ น้ำอุ่นกิน จำเวญกินไปเทอะ

ยามะเร็งครุด

ยามะเร็งครุด สะดวงเจ็บหัวนั้ก คันไซครบดุก มันเจ็บเมื่อคันกี้ตเมื่อ
วันกี้ต เมื่อเซากี้ต ใดชื้อวามะเร็งครุดสะดวงแล คันจักยา หื้อเอาเปลือกงุ่นเปลือย
เข้าจาวเปลือกมาค้ำกับกัน หื้อหอผ้า

หน้า 13

ใส่หมอนึ่ง จูโลลงตามลำคอเทอะ เชื้อแล้ว

ยามุขีตเลือดหนองแกมนี้ว

ยามุขีตเลือดหนองแกมนี้ว้น หื้อเอาเงิน 5 บาท ชาวแดง

และอันและนอย คอกไม้ เทียนไปคู่ 1 ปูซาเอารากไม้ผีมาน กับรากผักเค็ด
มาตมวันตกรื้อนออกชายคา หื้อใส่ตะแหว 4 คาน หื้อเอาฝ้ายเขียวแหว
เสีย คม 3 เอา 1 หื้อตั้งชั้นเงิน 5 บาท ปูซากินหายแล

หน้า 14

ยามุขซิดเป็นเลือดเป็นหนองตก

ยามุขซิดเป็นเลือดเนาหนองตกนั้น หื้อเอาแก่นหมากมุ่น หัวตอง
กั มาตมกินหายแล คันทองเป็นก้อนไปนั้น หื้อเอาหัวหมากซิดมาตำแล้วหื้อ
เอาดินไฟมาคักแล้ว หื้อหมกไฟมาคอบที่เจ็บที่เป็นก่อนนั้นเพอะมันักจักคอยหาย
ไปแล

ยาจำเวรผู้มีกำลังแรงนัก

ยาจำเวรผู้มีกำลังนัก หื้อเอาเปลือกขี้ เป็ลือกสอน เป็ลือกกลม
แลง หื้อสะพายควาย เครื่องหมากบ่า สะคาน เป็ลือกบิน เป็ลือกไม้ตั้งแดงซุง
ซาลิง รากหมากเขือ

หน้า 15

แจ หัวผักหนาม คณะเทากัน ตากแห้ง ตำผงใส่ในน้ำอุ่น น้ำเหล้ากิน มีกำลัง
แรงนักแล พองก็ว่าเดานางรุ่ง เชื้อแล้ว

ยามะเร็งครูดตาแตก

ยามะเร็งครูดตาแตกนั้น หื้อเอาคูกหัวออก คูกแรง หมากลุ่มคำ
หมากคาหัวคำ รากผักเผ็ด รากผักหวาน รากคายน้อมขาว ผ่นคกน้ำเขาจาว
กิน คบหัวส่วยหนา หายแล

ยารำมะนาคปากหลวงเจ็บคอ

ยารำมะนาคปากหลวงแกมคางพอง เจ็บคอ สัพพะรำมะนาอัน
โคกี้ที้ ทื่อเอาเคื่อเขามวก คังแดง กองเขาเขียว รากหมากขามป้อม ตา
ออยคำ หวานรอนทอง

หน้า 16

ชะเอม รวงเย็น ฝนใส่เข้าจ้าว กิน ทา คบหัว ส่วยหน้า หายแล

ยารำมะนาคเจ็บคอ เจ็บเขียว เจ็บตา เจ็บหู เจ็บแกม ขึ้นคือ
หัวนั้น ทื่อเอากองเขาเขียว รวงเย็น รากขั้มอน รากผักเข้า ออยคำ ราก
มะนำ ฝนตกน้ำจ้าวกิน อม หายแล

ยามุคซิคเนาหนอง

ยามุคซิคเนาหนองเจ็บปวคนั้น ทื่อเอาคอกไม้เทียน เอาชื่อผู้
เป็นนั้นไปรำปู้ซาเอารากไม้คุมกาว ทองเหลือง ทื่อซุดทื่อเอารากคกทื่อได้ 3
ราก แล้วมาตมวันตกออกชาย ทื่อใส่ตาแหลวคาม

หน้า 17

ก่อนเส้าแล้ว ทื่อใส่หัวทั้งวันตกไปหัววันออก แล้วทื่อขันหมากชวก 2 ชวก
พลู 2 ส่วย เทียน 2 กู ขาวแดง เงิน 5 บาท คันหายปุดแล คันมันไปทื่อ
เอาหนามแดงตม ทญาเสื่อ ชุงชาลิ่ง เปลือกส้มปอย มาตมอาบกินจิมหาย
แล

ยาสะอั้น ยาววม

ยาสะอั้น หื้อเอาแกมมะนะ หอมบัวแดง มาฝนกินตกละ ยาววม
หื้อเอาผักปุงปิ้ง ชา น้ำคั้นแตก รักแรน กลวยตีบ แกนเขาสาลี หายไค้คนมัน
มาแซ่กดี คั้นจักอว หื้อกินเสียหนอยหนึ่ง จิ้งจักอวเพอะ หายแล

หน้า 18

ยาทาววม

(ยา)ทา(ววม)หื้อเอาหมากแดงขาวมาค้ำบับชี่ควายคิตยุงเข้า
ทาวบแล คั้นจักหื้อกินยาถีบเสียก่อนเนอ คัมถีบมันหุมเสียไปแล

ยาแมหญิงออกลูกแล้วพวยปวกเลือดกั๊วนัก

แมหญิงออกลูกแล้วปวกทองนอย เจ็บกั๊วทองนัก ไค้ชื้อวาปวก
แซ่เลือด คั้นจักยาหื้อเอาเลือดแรด เลือดเงือก เลือดเจามันผู้เป็นนั้น ฝน
ตกน้ำอุ่น เอาเลือดเจามาสูนหื้อกินหายแล คั้นจักยา หื้อไค้ตั้งชั้นเทียน 4 คู่
เขาตอกคอกไม้ขาว เงิน 5 บาท คั้นหายปุดเทแล

หน้า 19

ยามชี่คิลมะ

ยามชี่คิลมะ หื้อเอาคูกหมาคำ เขากวาง เขาเยื้อง งาข้าง
ชี่เหล็ก ลมแลง ไม้คู้ ไม้หมากคูก ไม้หมากขุนเทศ ไม้หมากตาเสือ ไม้ฝ่าง
ไม้เขาसानบาน ไม้สั๊กหนุม หื้อเผาข้างสุ้ ฝนยาคกกินหายแล ยาหลุมกั๊วนัก
หื้อเอาซา พัดพิวแดง พัดพิวดำ ฝนตกน้ำเหลากินวันเทื่อ หายกั๊วแล

ยาเกี้ยวเลือก

ยาเกี้ยวเลือกเป็นเพ็ดเหน้อยไปนั้น หื้อเอาไม้อ่อน ไม้ซี้เหล็ก
ลมแล้ง ไม้สัก ไม้กำตัน พญาชางน้อย ไม้คูกคน รากดินเบ็ดเครือ ผ่นกิน

หน้า 20

เทอะ หากนี่เป็นยาทา หื้อเอาเลือกแรด เทียนทั้ง 5 เป่าทั้ง 2 หอมทั้ง 3
รากผ่าแบ่ง หมากขาง หัสส์คีน พิศพิวงแดง ตำป็นเป็นลูกกอน ใส่น้ำเหล้าทา
เทอะ ตันยามี่ 15 คนแล ยาคอบคั้นมือ หื้อเอาเลี่ยมดาฮีมาตำป็นเอาน้ำมัน
มาสูนกับน้ำผึ้ง คอบคั้นคอบมือ หื้อไขว่เขวงกันเทอะ ยามี่ 2 คนแลเป็นยา
เพ็ดเหน้อยเมื่อยลงแข้งขาหายแล เชื้อแล้วแล

ยาหูเป็นหนอง

ยาหูเป็นหนอง หื้อเอาเห็ดกระดางไม้แฉะ ผ่นใส่หายแล เชื้อ
แล้ว หากนี่ เป็นยาไฟ เผ่าไหม้

หน้า 21

กาถาเรียกผีเครือ

กาถาเรียกผีเครือแล หื้อว่า อุงนโมสุวา ยัน อุงนโมสัพสุวาหะ
หื้อเรียกกับน้ำปูนใส เรียกหื้อเสี้ยงวันเดี้ยวแล คันผีเครือ มันก็จักหน้าคำ แดง
เหลือง ขาว หมน กัณนำ เชื้อไค้ ก็เป็นผีเครือนั้นเลาแลคันจัก เรียกหื้อไค้ตั้ง
ขัน มีหมาก 2 ขด 2 กอม พลุ 2 สวย เทียน 2 กู ขาวแดง เงินเก็ง 1 คัน
หน้าก็จักเอาขานากีเอาแล ตามครูแล

ยาละออนวม

พากัน เป็นยาบวมละออน ผู้แก่คนเฒ่าแล คั้นจักยา หื้อสร้างยา
แขงบวมหื้ออาบเทอะ หื้อเอา

หน้า 22

ผักทะเล พลุลิง จักไคร ความพอง เกียงภา กลวยตีบ รักแรน ซา พลุเลย
หนาด ผีเสี้ยนอย หางทูน 7 หาง รากป่าน รากขาว หอมควน หื้อเอาต้ม
วันตก เรือนออกชายคา หื้อใส่ตาแหลวสีแจงแลว หื้อตั้งไฟใส่หั่วฝ้ายเคี้ยว
หื้อชุกไปวันตก คั้นจักอาบ หื้ออวยหนาไปวันตกแลว คั้นจักอาบ หื้อหลอคว-
ลงเทอะ หายแล ชั้นมี 5 บาทปุคแล มีหมาก 2 ชค พลุ 2 ส่วย เทียน 2
คู ชาวแดงตามชั้นนั้นเทอะ

ยาเลือกตก เลือกชั้น

ยาเลือกตกกัถิ เลือกชั้นกัถิ หื้อไป

หน้า 23

ถากเอาเปลือกปอหมันมาทุบแช่น้ำ ตบหัวหายแล

ยาลมชั้นเมื่อยเหน้อยลมบเทียว

ยาลมชั้นเมื่อยเหน้อยลมบเทียว หื้อไปเอาเปลือกหมากลิคไม้
พลุเลย ภูเขาตคหมา ภูเขาหอมเกี้ยว หื้อเอาเทากันมาตากแห้ง ตำผงใส่หน้า
อุนเหลากัน หายเสียบ หายแหง ลมก็เทียวแล

ยานัตถุ์ครอบหลวง

ยานัตถุ์ครอบหลวง หื้อเอาหนาคั้ง 2 ผีเสื่อนอย พริก ชิง คับลี
พลูเลย เทียนคำ ลูกหัวผีคนฟ้าผ่า ทาบโคกคุ้มมันกั๊ต โบศาลคิบ ถ่านไฟไม้สัก
หื้อเอาคอะเทากันเนอ

หน้า 24

เป็นยานัตถุ์ขี้ผีราย ผีกะ ผีสัพพะวาผีโคเสียงแล คันผีกะกิน หื้อแปลงก่องคูเข่า
คั้งเทอะ อยุบโคแล

ยาเลือกตก

ยาเลือกตก หื้อเอาเทียนคำซึก เทียนทั้ง 5 อันและซึก คอกจันท์
หน่วยจันท์ เลือดแรดบาท รวงเย็นบาท เปลือกเคือเกียงบาท ตำป่นลูกกอน ใส่
น้ำอุ่น หื้อฝั้นเลือดแรด ตกกินหายแล

ยามุคซิด

หื้อเอาคับเตาหลวง รากหมากซึง รากหญ้าแรงซอน รากซึเหล็ก
รากทั้งมวลต้มกินหายแล

ยาसानพอง

ยาसानพาก 1 พองออกที่โคกคั๊ต หื้อ

หน้า 25

เอาอิเป่า ขี้วัว ขี้ควาย ใจหมากพักหมน ขวยบู ขวยซึเคื่อน เข่าจาว ปั้นเป็น
ลูกกอนตากแห้งแล้ว คับเป็นผีसानพองออกนั้น หื้อฝั้นใส่หายแล หื้อฝั้นคกน้ำจิงบูร

ไส่น้ำกล้วยตีบหายแล

ยาसानลม

หื้อเอาสำนทั้ง 2 แขนไม้อ่อน แขนไม้มแลง แขนไม้ซ้เหล็ก แขน
ไม้ตั้ง ไม้งว ตมกีนหายแล ยาพาก 1 เป็นยาเลือดขุนเส้า จักหื้อเหลวนั้น หื้อ
เอาไม้ฝาง ไม้ชอย หัวจักโค แขนฝ้าย เลือดแรด ตมกีนหายแล พาก 1 เป็น

หน้า 26

ยาจู หื้อเอาหัวขัว หัวปลูเลย เขาหมื่น ปูนผง ตำจุ ที่ปุดพอง สานกัตี ตำใส่
หอมผา ใส่ปากหมอนิ่ง จูหายแล พาก 1 ยาจู หื้อเอาเปลือกงิ้วสานเขาจาวกั
หายแล พาก 1 เป็นยากัศีลต หื้อเอาหมากแคงดวง 1 นำเมียงดวง 1 ซ้
ยงคาดวง 1 นำออยคำ 2 ดวง เกลือตัดตำกับ(กั)กีนตกแหแล

ยาขางรอนคอ

หื้อเอาหัวกล้วยตีบ เปลือกกาชะลอง เปลือกเคือเกียง เขาจาว
แซกีนหายแล

ยาผีเครือ

หื้อเอาผักแว่น งาคับ

หน้า 27

ตำซ้กัหายแล

ยาทองเตนเป็นก้อน

ยาทองเตนเป็นก้อน หื้อเอาหัวรางควา พลุเลย เขาหมั้น ลิ่นคู ผ่น
กึนหายแล

ยาชั๊กยาทา

ยาชั๊กนั้น หื้อเอาพลูเลย เขาหมั้น ทุอาหอมเกี้ยว เป็นยาชั๊ก น้ำหมอน
นึ่งเป็นน้ำชั๊กหายแล ยาทา หื้อเอาเขาหมั้น ปูนผง น้ำหมอนึ่ง เป็นน้ำทาที่เป็นก้อน
มันเตนนหายแล เชื้อแล้ว

ยามตุชิตฟองออก

ยามตุชิต ฟองออก หื้อเอารากไม้เค็ด มาค้มกึนหายแล

ยาชะเลือด

ยาชะเลือด หื้อเอา รากคอกใหม่ รากคอกชำพอ รากพิคพิวแดง หัว
เขาเย็น ค้มกึนคกแล

หน้า 28

ยาอาบ

รากไม้คั้นคั้ง เป็นยาต้มอาบตุชิตแล พาก 1 เป็นยากึน หื้อเอาราก
ไม้ซีเหล็ก ไม้มะข็ง ทุอาแรงซอน ค้มกึนเหอะ

ยามตุชิต

หื้อเอารากคอกคายป้อมขาว เขาเป็ลือกค้มกึนหายแล

ยาลมก่อน

ยาลมก่อน หื้อเอาบัวราหัง 6 รวงควว รวงไล เรียมฤษี หนาคี
เสื่อ รากเต็งจาย หัสส์คิน คำผง กินกับน้ำอุ่น นำเหลากินหาย คั้นว่าบรู หื้อเอา
รากหมากซึก ผักปอด คมกินแถมเทอะ

หน้า 29

ยาแก้พิษ

ยาแก้พิษ หื้อเอารากมะนอยงู รากหมากซึก หัวถั่วพลู รากผัก
หวานขานมาผ่นกินหายแล

ยาเจ็บเขี้ยว

ยาเจ็บเขี้ยว หื้อเอารากคอกคายปอมขาว มาคมหื้อเอาพิมเสน
คำพริกนอยใส่ เอาจิมเขี้ยว หายเจ็บปวดหายแล

ยาคอแห้ง

ยาคอแห้ง หื้อเอามะแควง น้ำออยคิบ ชียงซา พริกนอย ชิง

หน้า 30

ใบเมียงแห้งคำเป็นผงคิกเป็นลูกกอนใส่หน้าอุ่น น้ำจิง กินเทอะ หายแล

ยาเกี้ยว

ยาเกี้ยว หื้อเอาหอมเกี้ยวหัง 2 หอมบาน หอมช่าง ถานไฟฟ้า
ผ่า หาบไต หื้อเอาถานไฟแดงเรานี้ หื้อคำป็นลูกกอนหื้อแปบมนบคิใส่หน้าหมอนึ่ง

หาทั้งตัว ค้นว่าเป็นทอง หื้อใส่ในอุณกีนหายแล

ยามี้คมาคพราบาท

ยามี้คมาค พราบาท เป็นมาคเลือกกัถี หื้อเอาอันนี้ใส่ ค้นหุงหื้อ
เอาชา พลุเลย ชิง ผีเสื่อนอย หอมเทียม พิดพิวแดง ผักแค้นค้ำปั้นเอาน้ำมัน

หน้า 31

1 ตน 1 ตวง เทากันทั้งมวล น้ำมันงาแทนน้ำมันทั้งมวล หื้อหุงหื้อน้ำจิงแห้งแล้ว
ไวใส่หื้อพราบาท มีคมาคจับ หายคี่แท้แล

ยาเจ็บเขี้ยว

พาก 1 ยาเจ็บเขี้ยว หื้อเอาน้ำมันขาง หื้อเอาแก่นโนมะเขือแจ
หินส้มคใส่ในน้ำมันขาง ใส่บอกลวี่หื้อทุกค้ำเข้า หายแท้แล

ยาหนองผี

ยาหนองผี หื้อเอาหน่วยหมากขั่ง คินไฟคัก เอารากหญ้าขี้ต มาค้ำ
คิกกับค้วยกัน แล้วหื้อใส่กับน้ำมันงา จีหื้ออน อยาหื้อกวาง ร่ายเช่น ออกแท้แล

ยาลมทองเป็นก้อนเลือด

ยาลมทองเป็นก้อนเลือดกัถี เสียบขิ้นกัถี หื้อ

หน้า 32

เอารากทิดเค้า รากเหมาสาย รากไม้ตึง รากไม้เต็ง รากรกฟ้า รากลมแดง
รากไม้แจะ รากไม้หมากป็น รากขี้เหล็ก รากไม้หมูนั่ง รากหมากแตก คัมกัถี

ตากแห้ง คำผง ใส่น้ำเหล้า น้ำอุ่นกิน หื้อเอารากทั้งมวล กินหายแล

ยาไฟแดงไฟดำ

พาก 1 เป็นยาไฟแดงไฟดำ ออกที่ใดที่ 1 ก็ดี หื้อเอารากหญ้าขัด
กับเกลือมาฝนใส่น้ำเคื่อนคับ หายแล

ยาผีเครือ

ยาผีเครือ หื้อเอาเคื่อปล่อง เคื่อเกี้ยง หญ้าขัด หลับมัน หญ้าผาก
ควาย ตาออยคำ ไคร่น้ำ ไคร่นุ่น นางกอก นางวัด เทานอย

หน้า 33

เตาหลวง ออยช่าง หญ้าแพรด หญ้ากอน รากคา หญ้าไซ ทองสำค ทองแซม
เนาใน กูตน้ำ กูตบก แซ่กินหายแท้แล เชื้อแล้วแล พาก 1 เป็นยาลววยลัน
กมัน หื้อเอาเขาจาวมาชน้ำ คำเป็นแปง หื้อออนแล้วหื้อเอาคางปมมาตำหื้อ
ออนแล้วมาสูนกับควยกัน แล้วเอาลววยลัน ตกแล ก็นว่าพากนั้นมตก หื้อเอา
พากนี้ใส่แถม หื้อเอารากหญ้าขัดมาฝนแล้วหื้อเอาแกนทูนเทศมาฝนกับกัน หื้อ
ทูน หื้อใส่ยวงฝ้าย

หน้า 34

เขาลววยลันตกแล

ยาครอบผีเครือ

ยาครอบผีเครือ หื้อเอาใบชา 7 ใบ หมากผัก 7 ใบ ฟ้าแปง
7 ใบ เคื่อปล่อง 7 ใบ แปงเหล้าคัก คำครอบสันมือไขว้เขวียงกันลงแลคั้น
ว่า

เป็นชะกิวชั้คแซ่ หัวเขา ตาตั้นกั้ค หื้อเอาใบหนาด ปลูกขึ้นไม้คิบ หื้อเอาน้ำ
เยี่ยวเป็นน้ำ ตำหมกไฟอุ่นแล้วมาครอบหายแท้ล เชื่อแล้ว

ยาหูเป็นหนอง

ยาเจ็บหูเป็นหนอง หื้อเอาหัวแห ขึ้นคิบ ออกงาข้าง มาฝนใส่
จิงหลอเขาหายแล พาก 1 คับรูหื้อฝนเห็ดกระดางไม้แงะ ฝนใส่

หน้า 35

หายแล เชื่อแล้ว

ยาลมลูกหนู

พาก 1 เป็นยาลมลูกหนู เป็นแคตั้นขึ้นแหวทวันนัวเป็นลูกหนูแลคัน
จักยา หื้อเอาพันธุ์ผักกาด เปลือกผักอ้อม ชุงซาลิง หัวทญาเพี้ยหนู เขาจาว
มาตำกับค้วยกัน แล้วหื้อหอมผาแซ่น้ำหมอนึงดวง 1 น้ำเหลาดวง 1 เทากันแล้ว
หื้อตบหัว ส่วยหน้า หื้อลูบตัวลงเตียงคั้น หื้อไคเวทงตัว หายแล

ยาชะมะเร็ง

พาก 1 เป็นยาชะมะเร็ง เจ็บร้อนไหมนั้ก หื้อเอารากผักกั้นเตียง
รากปอบาน รากผักหวานบ้าน หัวถั่วพลุน น้ำเขาจาวฝนซุนทา หายแท้ล ยาผี
ฟก ผีसान ออกยัง

หน้า 36

เค้าแร้ เค้าหมุ้คังซำกั้ค หื้อเอาหัวกุก ขึ้นคิบ สารถั่วเน่า ซึ้คเวายคิคหลองเขา
มาตำกับกัน น้ำเขาจาวเป็นน้ำ หายแล

ยาเลือกแม่หญิงตกน้ก

ยาเลือกแม่หญิงตกลงเลือกคนนั้น หื้อเอาใส่ห้วยหอม รากขาว
รากชอย ไม้ฝ้าง เลือกแรค ต้มกันทุกแล ชั้นมีหมาก 2 ชต 2 กอม พลู 2
ส่วย เทียน 2 กู เงิน 5 บาท คั้นหยาปุดแล ชาวแดง ตามแต่ได้หื้ออะ

ยากนเป็นก้นออกหังตัวกัคคั้นแซงชากัค

ยากนเป็นก้นออกหังตัวกัค คั้นแซงชากัค หื้อเอาต้บเต้าน้อย สาร
หัง 2 จันท์แดง เกรือเซามวก รากทิดเค้า ฝนตกน้ำจ้าว กินหยาแล

หน้า 37

ยาสมทลน

น้ำมันงาหมกหื้ออุ่น พอกห้วยหยา หมออกมาแล

เส้นขนเป็นฝี่โขงในเล็บเป็นค้ำ

ลมอันเกิดแต่โลมานั้น มักสะคุ้ง เส้นขนโขงเป็นฝี่ ออกคามา ราก
เส้นขนนั้น จักยา เอารากคอกชอนฝนทาหยา พาก 1 เอารากคอกพุดฝนทา
หยา พาก 1 เอารากเล็บแมว ฝนทาหยา พาก 1 อันเกิดแต่หน้าชา เล็บ
คิน เล็บมือ โขงเข้าในเล็บ ลวดกายเป็นค้ำไป จักยา เอารากไควงู ฝนทา
หยา พาก 1 เอารากคองคองคิน ฝนทาหยา พาก 1 เอาใบคุดะน่านตำค้วย
เซาหมัน หมกพอกหยา

ยาแมงกัคเค้าเซี้ยว

ทันดา อันเกิดแต่

หันตาคือว่า แมงกักเค้าเขียว ยาเอาไมคูก ไมกวาว ไมขุน ไมซามป้อม
เผาเป็นขี้ทาเขียวหาย อันเกิดแคคใจนั้น

ยาฝัดมแดง

คือว่า เป็นฝัดมแดง เป็นน้ำเหลืองบขาด ยาเอารากกางปลา
ใส่หาย พาก 1 เอารากหมากเขือบัว ผันทาหาย พาก 1 เอารากผ่าแบ่ง
ผันทาหาย พาก 1 เอาหมากคัง ผันทาหายแล มีสี คือว่า ปฐวีธาตุ คือว่า

ยาฝัดระอาขุม

เป็นฝัดระอาขุม หื้อเอารางควาว ผันทา พาก 1 เอารากส้ม
เห็ด ผันทาหายแล อันเกิดแต่นหารู คือว่า

ยาเจ็บบ่อยเส้นเอ็น

ยาเจ็บบ่อยเส้นเอ็นนั้น ยาเอางาช้าง พันธุ์ผักกาด ตีปลี

บคด้วยน้ำมันงา คั้งไฟหื้อร้อน ทาที่เจ็บบหาย พาก 1 เอาเปลือกกุ่มทั้ง 2
เข้าหมั้น พลุเลย ขา ขิง หอมป้อม ผักชี เปลือกถอน บุราคำ ตำกับน้ำมัน
งา หมกหื้อสุก จูที่เจ็บบหาย พาก 1 เอารากหมากตลอดแช่เหล้ากิน พาก
1 เอาทญามุงกระต่าย ครามป่า สัฟตางผาก รากชะงาย รากกางปลา
แดง ผักปัง หัวแบ่ง หัวผักหนาม เคี้ยวเอาไมชะจาว ผักส้มเสี้ยน หอมเกี่ยว
ขิง ตำด้วยกัน ขวกหมากโวเสี่ยหื้อกวง แลเอายาใส่ในหั้น หมกไฟ พ้อหื้อ
ร้อนแลวทาที่เจ็บบหายแล อันเกิดแต่ อฏฐิมิณูช

ยาปวดคูกหัวเขายายยางบไต

นั่น คือว่าปวดคูกหัวเข่า บมียางบไตนั้น ยาเอา รากหมากตลอด
รากเต็ง แซ่เหล้า เขาก่ากี้ดี เจริญกินหาย

ยาหมากต้นย่าย 7 แห่ง 7 ที่ขึ้นคักคอกเสียบใจ

อันเกิดแต่ วฤกั นั้น คือว่า หมากต้นย่าย 7 แห่ง 7 ที่ ขึ้นคักคอก
เสียบใจอยู่นั้น ยาเอารากสัสดี รากเป่าทั้ง 2 พืดพิวแดง เทียนทั้ง 5 พายสะ
เมา มังคะอุย บคผง ใส่ น้ำเผิงกิน น้ำหมากลิวกี้ดี กินหาย อันเกิดแต่

ยาคักคอกเสียบใจ กินเข่าบล่า อ่อนอกอ่อนใจ

ทหย คือว่า ยินคักคอกอยู่นั้น กินเข่าบล่า ยาเอา เทียนคำ เทียน
สมุค เทียนแกบ โกรสอ โขงชะระเมา หัสส์คั้น เป้าคำ เท่ากัน บคผงกินกับน้ำ
อุณ น้ำเผิงกี้ดี น้ำหมากนาวกี้ดี หายแล พาก 1 ร่อนอก ร่อนใจ เอาภูคน้ำตาม
มโนสิรา

และพิมเสน บคด้วยน้ำอ้อย เป็นน้ำกี้ดี น้ำหมากไว้กิน พาก 1

ยาต้บไคยันทนาวไซ้เจ็บหัวมัวตา

อันเกิดแต่ ยกนั คือว่า ต้บไคยันทนาวไซ้เจ็บหัวมัวตา ยาเอา
หมากไว้ รากหมากนาว รากชาม เท่ากัน เคี้ยวกิน พาก 1 เอารากตาเสื่อ
รากบุรา หัสส์นี่ รากเป่าทั้ง 2 กาชะลอง จี้จ้อ เป็นน้ำ คำพอกหัว หายแล

ยาปวดคูกหัวเขายาย่างบไต

นั่น คือว่าปวดคูกหัวเข่า บมีย่างบไตนั้น ยาเอา รากหมากตลอด
รากเต็ง แซ่เหล้า เขาก่ากี้ตี เจริญุกินหาย

ยาหมากต้นย่าย 7 แห่ง 7 ที่ขึ้นคักคอกเสียบใจ

อันเกิดแต่ วกู้ก นั่น คือว่า หมากต้นย่าย 7 แห่ง 7 ที่ ขึ้นคักคอก
เสียบใจอยู่นั้น ยาเอารากสัสตี รากเป่าทั้ง 2 พืดพิวแดง เทียนทั้ง 5 พายสะ
เมา มังคะอุย บคผง ใส่น้ำเผ็งกิน น้ำหมากลิวกี้ตี กินหาย อันเกิดแต่

ยากักคอกเสียบใจ กินเข่าบล่า ออนอกออนใจ

ทหย คือว่า ยินคักคอกอยู่นั้น กินเข่าบล่า ยาเอา เทียนคำ เทียน
สมุค เทียนแกบ โกรสู่อ โขงชะระเมา หัสส์คั้น เป้าคำ เท่ากัน บคผงกินกับน้ำ
อุ่น น้ำเผ็งกี้ตี น้ำหมากนาวกี้ตีหายแล พาก 1 รอนอก รอนใจ เอาภูคน้ำตาม
มโนสิรา

และพิมเสน บคด้วยน้ำอ้อย เป็นน้ำกี้ตี น้ำหมากไว้กิน พาก 1

ยาต้บไคยันทนาวไซเจ็บหัวมัวตา

อันเกิดแต่ ยกัน คือว่า ต้บไค ยันทนาวไซเจ็บหัวมัวตา ยาเอา
หมากไว รากหมากนาว รากชาม เท่ากัน เคี้ยวกิน พาก 1 เอารากตาเสือ
รากบุรา หัสส์ตี รากเป่าทั้ง 2 กาชะลง จี้อ เป็นน้ำ ต่ำพอกหัว หายแล

ยาทองโคคักขึ้นค้ำใจ ปอดโคเจ็บปอด

อันเกิดแต่ กิโถมัก คือว่า ผังผัด ปิหาก์ คือว่า ม้าม มักเป็นทอง
โค คักขึ้นค้ำใจ ยาเอารากเขื่อง เขาหมื่น พลุเลย หวานกำนิค หอระมานตั้งไฟ
จูที่เจ็บ แซ่เหลาก็คี่แล อันเกิดแต่ปไฟาส์ คือว่าปอดโคเจ็บปอด ยาหือเอาราก
ซีเหล็กเคี้ยวกิน พาก 1 เอารากจับหลัก

หน้า 42

เคี้ยวกิน พาก 1 เอารากควยงูเคี้ยวกิน หายแล

ยาปุดทอง เจ็บท้องน้อย อาหารตกท้องยี่นลำบาก

อันเกิดแต่ อนุคฺ คือว่าไส้ใหญ่ คือว่า ก้นทองลุบลาย ปุดทอง ยา
เอารากเต็ง รากหัน เคี้ยวกิน พาก 1 เอารากควยงู เคี้ยวกินแล อันเกิด แต่
อนุคฺคุณฺ นั้นคือว่า เจ็บท้อง ปุดท้องน้อย ยาเอารากมูกหลวง เคี้ยวกินแล อัน
เกิดแต่ อุทุรียํ นั้น ก้นว่ากินอาหารใหม่ ตาท้องแล้วยี่นลำบาก ยาเอาราก ซี
เหล็ก เคี้ยวกินแล้วเอาหอมเกี้ยว เคี้ยวคัก พริก ชิง กิน พาก 1 เอาใบชะพัน
กา เคี้ยวคัก พริก ชิง หอมเทียม กิน พาก 1 เอา กาะชะลองเคี้ยวคักพริก ชิง
กินหาย อันเกิดแต่ กรีสํ นั้น คือว่า ยี่นคักอก ปุด หนองลง ยาเอา รากควยงู
ราก

หน้า 43

แดงขาว เคี้ยวคัก พริก ชิง กินหาย พาก 1 เอารากหลอด รากคั้งแดง ราก
เค็ดเคล้า เคี้ยวกินหาย อันเกิดแต่ ปิตุคฺ นั้นคือว่า คี

ยาดีพิวะขมปากยีนรอนกระหายใจตาเหลือง

ดีพิวะ ขมปาก ยีนรอนกระหายใจ ตาเหลือง บมีแรง เพื่อดีพิวะ
ยาเอา เตื่อเกี้ยง รากขี้ตัว คำพริก ชิง กินหาย

ยาเสลดขึ้นเจ็บคองน้ำลายเหนียวชากบคอกอแห้งชากเสลดบออกคั้นมือเย้นคิงแดง

อันเกิดแต่เสมหะ คือว่า เสลดขึ้น เจ็บคอ น้ำลายเหนียว ชากบคอก
อแห้ง ชากเสลดบออก คิงแดง คั้นมือเย้น ชื่อว่า ปิน้ำ ยาเอาขี้ลักเผาใส่ น้ำ
มันงาทา พาก 1 รากขี้ค้อย ควยงู บคใส่ พริก ชิง กิน เมื่อเอาโคกามาหื้อ
เย้นคี้แล อันเกิดแต่ อสุสุ คือว่าน้ำตา

หน้า 44

ยาตาแดงมัวปวดหัวเสียบออกตา ๆ ขาวแดงคังเลือดค้ำตาออกบชาก

ตาแดง มัวปวดหัวเสียบออกตา ๆ ขาวแดงคังเลือด ค้ำตาออก
ชาก ชื่อว่า รัสสดวง ยาเอารากคอกชอน ใบคอกพุด ใบผักเค็ด บคใส่ พริก
ชิง ตักห่อหมกแล้ว เอาออกจู้หั่ว ตาหายแล พาก 1 เอารากควยงู รากขี้คมอน
ฝ่นใส่น้ำหมากนาว พาก 1 เอารากชา ผักเสี้ยน รากควยงู รากขี้คมอน เทียน
ค้ำ น้ำหมากนาว สะหนอย บคกบกันป็นเป็นลูกไว้ใส่ตา หายแล

ยามันแหลวเจ็บเสียบหน้าผากคักคังสั่งขี้มูกบคกมันขุ่มบส่าบ

อันเกิดแต่ วสา คือว่า มันแหลวนั้น เสียบหน้าผากคักคัง สั่งขี้มูกบ
คก เหตุว่าเป็นขุ่นเสียบ บรูส่าบ ยาเอารากกาชะลอง รากเอ็งชัน รากผีเสื่อ
หลวง หวานค้ำ

นอย บคลัค พรึก ซิง เป็นักสูฬหาย

ยาน้ำลายไหลออกคัตทองขึ้นรากดอกอยานัน

อันเกิดแต่ เซไฟ นั้น คือว่า น้ำลายไหลออก คัตทองขึ้น รากดอก
อยานัน ยาน้ำเอารากพิศพิวงแดง ใบที่เหล็ก ใบบุร่า ใบเข้าหมื่น ใบพูลุเลย ใบพัน
แดง มวยค้ำอ้อน คัวเข้าสารกับรำ แล้วบดหอมเกี้ยว เป็นน้ำ ปั้นเป็นลูกไวจ่า
เวีย กินหาย

ยาน้ำมูกออกคักตั้งหายโงมโต

อันเกิดแต่ อิงฉาเวกา นั้น คือว่า น้ำมูกออก คักตั้ง หายโงมโตนั้น
ยาเอาเกียงภา หอมเกี้ยว เข้าหมื่น น้ำมันงา บคลอน แล้วเอาคราบกำฟุง 3
หัว ใบขางพราหม ญ่าสูฬงาม บคลนคัก สูฬหาย อันเกิด

ยาช่างเหลืองมักเป็นซากเขียนขาว

อันเกิดแต่ลลิกา นั้น คือช่างเหลืองมักเป็นเรื้อน ซาก เขียนขาวนั้น
ยาเอาน้ำมันงา เข้าหมื่น พูลุเลย ซิงดำ น้ำหมากนาว บคักกัน ทาซ้วนหาย
แล พาก 1 เอาซึ้งองซา หมากเชื้อแจ บคักกันทาหาย พาก 1 เอาเปลือกชะ
จาวใบบุร่า ใบหมากเชื้อแจ ญ่าหลักนา เข้าหมื่น บคักหมากซักชมทาหาย

ยาเยี่ยวเหลือง เยี่ยวคั้น ชอบผสมเหลืองตาเหลือง

อันเกิดแต่ มุคต นั้น คือว่า เยี่ยวเหลือง เยี่ยวคั้น ชอบผสมเหลือง

ตาเหลืองอยู่นั้น ยาเอาเปลือกรำโรง ยอดดอกควาย รากกอมก้อ เคี้ยวกินหาย
พาก 1 เอารากผักหม รากกลวยนวล หัวแห้วหมู เคี้ยวกินหาย

หน้า 47

ยาเสียบคัต

ยาเสียบคัต หื้อเอายาแก่ 5 ตน เทียนคำ หื้อเอาต้นขามาเผา บิด
เอาน้ำมาเป็นน้ำ ค่ำป็นเป็นลูกไว ใส่ น้ำอุณกินหายแล ชื่อว่ายาลมพิษชุกเข่าหัว
ใจแล พาก 1 ยาเสียบ หื้อเอาเทียนคำมาเผาเป็นคั้ง เอาหนังฟานมาเผาเป็น
คั้ง หื้อเอาพริกน้อย 7 แคน ชิง 7 พวน หอม 7 กีบ เทียนคำ ค่ำป็นเป็นลูกกอน
ไวกินกับน้ำอุณ เกิดเหลืองกินก็หายแล

ยาไอ

หื้อเอารากแคงขาว ราก

หน้า 48

ผักทะเล แคนหมากแทน แคนหมากทุน จักชีแปง เผาเป็นคั้งคัตสะหน้อย 1 ราก
หมากและ คิงู คัตน้อย 1 ผ่นหื้อชุน เอาลวายุรุดอกหายแล พาก 1 ยาไอหื้อเอา
ไม้ชอย ไม้พิคพิวแดง ใบหัสสีคิน ใบชะมั่ง ใบเป้าน้อย ใบสีเสี้ยนน้อยเอาเท่ากัน
มาค่ำป็นเป็นลูกกอนไวกินกับน้ำอุณ กินหายแล ยาไอ หื้อเอาบุราราชว ใบป่าน
เถื่อน ใบจุมปลาขาว ใบพิคเตาะ ใบเขียะหลวง หื้อมาเคี้ยว เอาเกลือคัตกินหาย
แล

หน้า 49

ยาไอพาก 1 หื้อเอารากหมากซึก รากหมี่เมน ผ่นน้ำจาวกินหายแล พาก 1
หื้อเอารากลมแดง รากส้มป่อย หญ้าชางนอย ผ่นกินหายแล

ยาเสลดยาคาตอ

ยาเสลด หื้อเอาหมากเขือแจ มาเคี้ยวใส่น้ำเหล้ากินหาย ยา
คาตอ หื้อเอากำพุ้ง 3 ตัว แมงงุ่น 3 ตัว พริกนอย 3 แคน ชิง 3 แวน
หอมเทียม 3 กีบ พิศพิวงแดง 3 ยอด หมากนาวเป็นน้ำ ผ่าขาวหลอคาตอ
แล้ว หื้อไปมัดมือ เบื้องอัมเบเงินนั้นไว้ หายแล

หน้า 50

ยาชางทิว

ยาชางทิว หื้อเอางุ่นไม้ไผ่ แทนคั้น แทนเคเรือ ไม้หัด เผาชาง
สู ผ่นกินหาย

ยาพรายลูกหลุน

ยาพรายลูกหลุน หื้อเอาหวานหอมบาท 1 หน่วยสี่เสื่อบาท 1
แกนผักกาดบาท 1 หอมแดงบาท 1 หอมเทียมบาท 1 พริกนอยบาท 1 ชิง
บาท 1 มาตำป็นเป็นลูกกลอนไว้ ใส่น้ำจิงกิน บรู หื้อใส่น้ำลุนกินหายแลพาก
1 หื้อเอาเทียนหึ่ง 5 แคนจันชน คอกจันชน แคนหอมป้อม แคนผักกาดพริก
นอย ชิงแดง หอมแดง หอมเทียม ป็นเป็นลูกไว้ใส่น้ำ

หน้า 51

จิงกิน บรู ใส่ น้ำลุนกินหายแล พาก 1 หื้อเอาพลูเสย ลางควา หญ้าคำร้อย

พริกน้อย เป้าหลวง ใบผีเสื้อ คำผง ใส่น้ำอุ่น กินทาทายแล

ยาพรรคี

ยาพรรคี หือเอาแกนมะแทนรอยมะนะรอย หมากขามป้อมรอย
ใบขวง ใบเป่าหัง 2 และอันและรอย พิคพิวแดงรอย คำผงใส่น้ำอุ่นกินออก
แล น้ำออยกักแล

ยาปีตาคำ

ลูกทาว หือเอาเขากวางมากูดใส่น้ำส้มมะนาว มาค้ำปั้นเป็นลูก
กอนไวกินทายแล

หน้า 52

ยาขางคัก

ยาขางคัก หือเอา นางกอก นางวัด ไมขอย ขามป้อม ขามยาว
มาคักคาน้ำมีอ ผู้เป็นนิน หือมาผา 2 เอา 1 หือมาคมีใส่เขาจาวเปลือก หือ
ฝนขางขาว ขางแดง ตกกินทายแล

ยาเล็ดชัน

ยาเล็ดชัน หือเอาเทียนทั้ง 5 ซิง หอมแดง พริกน้อย ใบตาล
คั่วหือเหลือง แลวบคเป็นคังสูบลงแล ชัน 5 บาทปุดแล คันสูบได้ หือแบ่งกอง
ผู้เขาคังเหอะ เชื้อแล

ยาขางเกี้ยว

ยาขางเกี้ยว หือเอา รากขี้(รากจี่) รากจาย คังคัก แคนขาว

ส่วนทั้ง 2 รากทอง รากเล็บ

หน้า 53

แมว ขางพอย หาดเชียง จันทนแดง ผ่นกิน กั้บรู้อือเอาเต็งกาเข้าแถมกิน
หายแล

ยามุคซิด

ยามุคซิด แกมसान อือเอาชะมั่ง ฟิงแดง รากทิดเกล้า ส่วนทั้ง
2 พิษเตาะ จันทนแดง เกรือกองแกบ ผ่นแล้วคมกินหายแล

ยามะเร็งครุด

ยามะเร็งครุด กินกอ อือเอารากแรงซอน ตังคัต ทุ้อซัด ผ่นน้ำ
เข้าจาว กินทา คั้บหาย น้ำลูนกั้ด น้ำววกกั้ด กินหายแล

ยาจาม

ยาจาม อือเอาเข้าหมัน ใส่น้ำมันงาทา คั้บรู้อือเอาผัดคัต ใบผี
เสื่อ ใบชี้เหล็ก คำป็น เอาน้ำมันแล้ว

หน้า 54

เอาแถ 5 คน คัตทา หายแล

ยาสันนิบาท

ยาสันนิบาท มอยตายไป ตาเหลือก ตาค้างอยู่ ตีนมือเย็นสะ
ทน้อยแล อือเอามือคำคูกอ ตอมคอ กั้บอก ยังตอดมืออยู่ คอยยากอนเทอะ

หื้อเอาใบพลูคิน ใบหญ้าหวานโกเจ็ดใบ คาเขียวสามเส้น บดหื้อกิน คั้นอุ่นแล้ว
หยิบเอามาทากระหม่อม ทาหัวทั้ง 2 ใส่รูคั้ง ใส่ปาก ทาเคาหูทั้ง 2 ทาตอม
คอ ทาลิ้น ทาห้อง ทาสะดือ เคาแร้ง 2 ผ่าคั้นผ่ามือทั้ง 2 เอาผ้ามามาหม ไว้
หนา ยั้งคั้นมาแล

หน้า 55

ชาวแดง(ยาชาวผาแดง) เทียนคู่ 1 ช.ค.ค.ม.(ข้าวตอกคอกไม้)แม่ไซคั้น ก็
หายแล

ยามะเร้งคุด

ยามะเร้งคุดลมกว่า สานลมกว่า หื้อเอาหอยทะเล คำหัวคำดอก
คายน้ำ ผ่น้ำจาวกินทา คัมบริรู ใส่หน้าอุ่นก็คี่ น้ำม่วง กินหายแล ไซ้รากสาธ
สีเตเรือ ออก คำ แดง จักยาหื้อเอาใบขง ใบขาง รากคองกง หัวเคาหลวง
เคื่อปล่อง เคื่อเกียง รากกล้วยตบ หญ้าแพรค कांगปลาขาว หัวผักกูดองคอง
รากคา ตาออยคำ หลับมัน ชั้คมอน งวนหมูแซ

หน้า 56

กินหายแล

ยามุดชี่คุดลม

ยามุดชี่คุดลม หื้อเอากาฝากเคื่อปล่อง กาฝากหมางโว คัมบหาย
เข้าสานทั้ง 2 คั้นเป็นเข้าหัวผักเข้า ชัน 100 เนอ

ยาขางชัน

ยาขางชัน งวงเคื่อเกียง ตมกิน ชัน 50 บาทแล

ผี คันจักยา เอาทุบเจียน รังค้อ สมหญิง ผักบัว ไส้วุ้นมันงาหุง ยิงไฟ แกบไส
หายแล

มะเร็งเลือด

มะเร็งลมเลือด เอาจันทน์ขาว จันทน์แดง ผักหวานบ้าน หัวถั่วพูลู
รากผักทะเล ลูกหมากคำ งาช้าง ชักม่อน หลับมัน กอกเผือก กอกฟานซอม ลืมคำ
ลื้มแดง ผ่น้ำจาวกินทา คันวามันเป็นหมาด

หน้า 57

แดงไปคังหมากแคบสุกแฉนแล คับเปี้ยว เอาปุมมาแช่กินทาหายแล

ยาสันนิบาตคุม

ยาสันนิบาตคุม เอา(ซัด)มอนหลับมัน ห่อมเกี้ยว เยี่ยวหมู เน่าใน
พินคำ ไครน้ำ ไครนุน ก่ากง ก่าบง ก่าเลา ซาน้ำคนหลุด 3 ซา ก่าฟุงคาย
แขวน แตนคาปมตอกซัซาย เขือก 3 ปม คิวแจ่มยาหังมวล ศรีมูลคัต 1 กีบ
ยาตีบมัน เอาเงิน 50 ไปบูซา เอารากคี่หมี่หังวันตก เช่นนี้ว่ามีผู้เป็นนั้นมาศา
เก็ง บึงกีบ 1 ไว

หน้า 58

คืบกีบ 1 หื้อเอามาทุบกั้น ผ่นคกน้ำจิงกินหายแล

ยาสันนิบาตผีเข้า

ยาสันนิบาตผีเข้า หื้อเอาพูลูเลย 3 กีบ เข้าหมัน 3 กีบ พริก 3
ลูก ชิง 3 แวน หอมเทียม 3 หัว เข้าค่างคก 7 เม็ด กั้นใจหทัย

เอามาควักคองใส่เหล้าทาหายแล

ยาคนเป็นพยาธิรายนัก

ยาคนเป็นพยาธิรายนักนั้น หื้อเอายาสีบใจ หื้อเอาเปลือกกก
บาท 1 เข่าจาวบาท 1 แกนเต่า 3 แกน เบี้ยหู 3 ลูก คว้าคักกับเข่าจาวแซ
น้ำกินทาหายแล

ยาคาออกคอง

ยาคาออกคอง หื้อเอาขอลคองยตีบ 2 ซ้อมือ ยอค

หน้า 59

หนาคคีเสื้อหื้อเอาเทาแล บคหื้อออนใส่หน้าสมทมากนาว หมกหื้อรอน แล้วหื้อ
เอาเข็มชำชะระหมอม แล้วหื้อเอายานันเหมาะไวหายแล

ยาปีเสียบ

ยาปีเสียบ หื้อเอาเซาหมิ่นอันบยอมเทื่อนั้น มาไปนเอาน้ำ แล้ว
ฝ่นเหล็กตกกิน คันรู้คิงแลแล้ว หื้อเอาหัวด้วพลู หัวทูน รากผักหวานบ้านปากน้ำ
ค่น ฝ่นกินหาย

ยายายที่ปากครุคคอง

ปากยายที่เสียบปากครุคคองเจ็บที่ลูกคองคอง ดิดที่ไคที่ 1 กี้ หื้อเอา
เงิน 50 ไปปูซาเอาเปลือกคูกทั้งวันค้อมือชาย หั้นเอาคกเทา

ไต่ เอามาฝนคกน้ำเหล้าทาที่เจ็บหายแล

ยางวนคอตัน

ยางวนคอตัน หื้อเอารากครามข้าง รากข้างกอ รากตาล ฝน้ำ
กินทา หายแล

ยาสามมุตชืด

ยาสามมุตชืดลม หื้อเอากาฝากไม้ตั้ง แก่กาฝากไม้ปุ๋ย กาฝาก
ไม้ข่อย กาฝากไม้ป็น กาฝากไม้จิว หมากลิ้มคำ หมากค่าหัวคำ หอยทะเล ไม้
นินโครง ก่องเขาเขียว หนวยไม้เที่ยง ฝน้ำจ้าวกิน ยาอาบ หื้อเอาเปลือก
ง้วนหมู ชุงซาลี เปลือกคิ่ง แຂอว หลอนขึ้นทับอก ทับใจ หื้อ

เอาเครือเขาเอ็น มาตมกินหาย

ยาข้างชัน

ยาข้างชัน หื้อเอาข้างพอย ขอยนาง ดังคืด ฝน้ำจ้าวกินหายแล
ยาปาก 1 หื้อเอา น้ำพร้าวไฟ ฝนข้างพอย ขางขาว ขางแดง ตกกินหายแล

ยารำมะนาดข้างข้างเจ็บในรูกอ

ยารำมะนาดข้างข้างเจ็บในรูกอนัก หื้อเอาสานทั้ง 2 รากจิว
หนุม รากป่อขาว รากผักเข่า รากส้มเห็ด หัวถั่วพลู รากแดงเถื่อน รากคราม

ข้าง ซึ่เหล็กเผือก เจ็ดลิ้น ไม้ช้กนเป็ยด ผักหวานบ้าน รางเย็น กอกเผือก
ลุ่มคำ ฝ่นน้ำจาวกินหายแล

หน้า 62

ยาเจ็บคอ

ยาเจ็บคอ หื้อเอาหมากลุ่มคำ กอเผือก หมากท่าฟาน หญ้าแพรด
ณฉาบ พิศเทราะะ คันไค้อวอก ฝ่นน้ำจาวกินหายแล

ยาเจ็บอก

ยาเจ็บอก หื้อเอา เห็ดกระด้างไม้พิมาน แกนช้ก รากหมากตา
เสื่อ รากรักโก ฝ่นน้ำจาวกินหายแล

ยามะเร็งครูดแส้เจ็บซ้นตำเคาชา

ยามะเร็งครูดแส้เจ็บซ้นตำเคาชา หื้อเอารากฟ้าแ่ง รากส้มลอย
ฝ่นน้ำปูนใสทา ใส่น้ำจาวกินหายแล ยาถูคฝ้าย บหายหื้อเอา

หน้า 63

งาข้าง ไม้นินโครง หญ้าไล่ข้าง ฝ่นกินทาหายแล

ยามะเร็งครูดเจ็บคอ ก็น้ำลายบได้

ยามะเร็งครูด เจ็บคอ ก็น้ำลายบได้ เจ็บเมือย ชื่อว่า มะเร็ง
ครูดคูกแล คันจักยา หื้อเอารากหมากไฟตัวผู้ หัวถั่วพลู รากหลับมัน รางเย็น
เครือเซามวก กองเขาเขียว หมั่งชะอูย ซึ่พุก พิศเทราะะ ส่านคำ ชะเอม

ต้บเต้าน้อย ผ่นน้ำจาวกินทา ผ่นขุ่นไสยวงฝ้าย ผีว่าเจ็บร้อน เจ็บไหม ชื่อว่า
มะเร็งครุคูกแล ไสยอันนี้หาย หลอนเป็นในปากในคอ

หน้า 64

ยารำมะนาด

ชื่อยารำมะนาดก็ว่า คั้นจักยา หื้อเอาหมากกอเผือก มะลิมา
ชะเอม ลูกปลาฝ้า รากจี่ รากหมากไฟตัวผู้แถมทะเล พองก็ว่า รากวอกคางพอง
รำมะนาดคางพองก็ว่าแล

ยาแกตุ้ม

ยาแกตุ้ม หื้อเอาทอสะทอน คอยสะเค้น รากต้าง บุราคำ บุราขาว
ผ่นตกน้ำจิงกินแล้ว หื้อเผากันพร้าว 3 บอสูกินแล้วเขกิน หื้อคัดชัน 3 เลมแล

ยานิวทั้งมวล

ยานิวทั้งมวล หื้อเอาใบฝ้าย ใบม่วง ใบลิ้ว ใบนาว ใบตะไคร้
หัวเข้าหมัน ใบพลูเลย เคี้ยวกินหายแล

หน้า 65

ยานิวเลือด

ยานิวเลือด หื้อเอาหัวทองคิง กับรากหนามพญามาควี้ หื้อเอา
น้ำหอมเกี้ยว เป็นน้ำ ปั้นเป็นลูก เมื่อจักกิน เคี้ยวทญำขั้มอน 3 ต้น แล้ว
เอายา 3 ลูกนี้ลงเกลากันใส่น้ำเหลากัน นิวเลือดเป็นคังน้ำฝ้างแดงตกแมน
แล

ยาสามมะ เริงครุดเขา

ยาสามมะ เริงครุดเขา หื้อเอาเงียงปลาบึก คอนกอนคน กอง
เขาเขียว ผ่นน้ำจาวกินทา กินหายแล พาก 1 หื้อเอาพิศเพราะ ขางแดง
ขางพอย ขางหัวหมู เครือเขามวก สานทั้ง 2 กาฝากซี่เหล็ก ผักทะเล

หน้า 66

กอเผือก ลืมคำ หมากคำหัวคำ หัวฉัพลู ชันไค้อวอก ตุ๊กแรง ตุ๊กหมาคำ ผ่น
กินหาย

ยาสามคัต

ยาสามคัต หื้อเอารากซี่เหล็กคำ ซี่เหล็กเผือก ตะจาว ลมแลง
สานทั้ง 2 ไม้สัก ไม้ป็น ไม้คูก ผ่นน้ำจาวกิน คั้นหายหื้อเอาน้ำอุ่นเพอะ ชื่อ
วยาสามลมลมลูกแล

ยารำมะนาดคอดัง

ยารำมะนาดคอดัง เมื่อจักเป็นคัตขึ้นมา หายใจเส้าอยู่คอดัง
ปากอำ คอแงน เปื่อนลุก เปื่อนนังนอนอยู่คั้นจักยา หื้อเอายาแถ 5 คน
ผักหวานบาน รวงเย็น

หน้า 67

กอเผือก หมากลืมคำ ชันไค้อวอก เครือใส่ขางหลวง กองเขาเขียว
ป้อเจียน กิมมัลม ผ่นน้ำจาวกิน คั้นจักยาสะอัน เอาน้ำออยคำ คัดกินหายแล

ยาฆางเนาในทอง

ยาฆางเนาในทอง หื้อเอา ชอยนาง มาคมไว หื้อเย็นแล้วฝนไค
มอก แสนตบั้ง ไมหมากฆาง คมกินหายแล

ยาผีเครือคำ เครือแดง

ยาผีเครือคำ เครือแดง หื้อเอาหญ้าขี้มอม ผากควาย ดอก
คายน้ำ ไมพิมาน ไมจุนคำ ไมสั๊ก ยมหิน เปลือกกอก เปลือกวัว คังแดง คิก
เคียม ออยช้าง เคือปลอง เคือเกียง

หน้า 68

แหนเครือ รากคา รากพร้าว รากหมาก คำแสนซีก กาชะลอง รากจิวทุม
รากปอทุม ไมบง เอาปลองมันผาซูดผิวเสีย แช่วูก เปลือกคูก ไคน้ำ
ไคนุน รากท่าพอก คันมันราก เอาसानทั้ง 7 กาฝากไมกอก กาฝากเกียะ ตม
หื้อกิน คันมันกินน้ำนัก เอาเปลือกไซค คันบกินน้ำ เอากาชะลองใส่กินหายแล

ยาผีเครือแกมสันนิบาตแกมฆาง

ยาผีเครือแกมสันนิบาตแกมฆาง นั้นหื้อเอาเคือปลอง เคือเกียง
พินคำ คำแสนซีก เกาปง จุนบง ตาออยคำ ตา

หน้า 69

ไมเส้า เนาใน หมากควัด รากหมากแป รากคา ทุมพอก เปลือกหั้น จุนคำ
แช่กินหายแล

ยาผีเครือเหลือง

ยาผีเครือเหลือง หื้อเอาศรีคันไชย หนามขี้แรด ไม้ขุ่มพู รากชำ
ไค้ต้นทอง พินคำ คำแสนซึก หนากกอเผือก หนากลุ่มดำ จันทน์แดง หาดเยื้อง
ก๊ีบแรคนอแรด รากเย็น รากพร้าว เขาเยื้อง รากเล็บแมว ครามข้าง ฝนน้า
จาว กินหายแล

ยาผีเครือไขคัน

ยาผีเครือไขคัน กี้ดี หื้อเอาใบชอชวงมือ ปาดท่ายหัวมัดเก็งแล

หน้า 70

เอารองคุ่มไ้ว หื้อกั้นใจเอาสันพร้าวคุดเทก ตัดเก็งคำเดียว แซกกิน ตัดราก
ไช หายแล ยาหาก 1 เอาชุงชาลิงคางขอมมือ เขาหมื่น พิคพิวแดงคางขอมมือ 1
มาคมน้ำร้อนแล เอาลงแหวดหื้อยูกินแล เอายายางซาไ้ว หายแล

ยาตีผีเครือ

ยาตีผีเครือ หื้อเอาตาลเหลือง หื้อเอารากคังคัต ฝนนอกแล
ยาผีเครือ เอาเส้งเป็ค ก๊ีบหัวผักเขาแซกกิน ผีเครือแกป็นคั้งไหล หื้อเอากูด
เครือ คังคัต

หน้า 71

แควงขาว แซกกิน ฝนนกี้ดี หายแล

ยาซางแกมสำรอนขึ้นแหวกระหมอม

ยาซางแกมสำรอนเป็นเปี้ยวขึ้นแหวกระหมอม อิกทิว เป็ค
เหลืองกิม ขึ้น

กัศอกกั้มแล คันจักยา หื้อเอาสานหัง 2 หัวด้วพลู แดงเดือน รากเช่าสาน สาน
คัน ตับเตานอย พืชเพราะ นอแรด กีบแรด จันท์แดง หาดเยื้อง รางเย็น
รางควา ลูกแรง ลูกกา ลูกลิงลม ลูกหัววอก ปลาฝ่า งาข้าง ลูกหมาคำ ฟิน
คำ คำแสนซึก กอกเผือก ล้มคำ หวานบ้าน ขางพอย กีบมัลม ผ่นเปลี่ยนน้ำ

หน้า 72

กินเอะ

ยาसानลงคอมันเจ็บฟองไป

เป็นสานลงคอ มันเจ็บไปนั้น หื้อเอาสานหัง 2 ลูกแรง ลูกกา ลูก
ลิงลม ปลาฝ่า งาข้าง ลูกหมาคำ คำแสนซึก หัวด้วพลู ตับเตานอย ผ่นน้ำจาว
กิน คันไทรรูเอาคันแดง ผ่นทาตุ คันออนไปแมนสานลงคอแท้แล

เป็นขางกระดางเหล็ก

เป็นขางกระดางเหล็ก หื้อเอารากส้มเท็ด พลูเลย เทากัน คำ
ผงแลว เอาน้ำเตา น้ำเคื่อปลอง เคื่อเกียง ส่วนเอาเทากันแลวเอาเหล็ก
3 ปอ เสาขางสู่น้ำจาว หื้อเอางุนรวก แซทาด้แท้แล

หน้า 73

ยาขางเช่าใส่บรูหาย

ยาขางเช่าใส่บรูหายนั้น หื้อเอาขางพอย ซอยนาง รางเย็น หัน
ขอ นางแย้ม ขางหัวหมูไม้คาน ออยคำฝ่นกิน คันจักขามลูก ตั้งอันหื้อเอากัน
กลวยตีบ มารั้งเสี้ย เสาไฟ จูกระหมอม คันมันพายแมนแล

ยาเลือกชั้น

ยาเลือกชั้นนั้น หื้อเอาเทียนคำพันธุ้ศักกาด น้ำส้มหมากโว่ กิน
หายแล คับรู้อาผักปังแป้ น้ำส้มหมากโว่ กินหายแล

ยาขางเกี้ยวมะโทกแกมเกี้ยว

ยาขางเกี้ยวมะโทก แกมเกี้ยวนี้ คับมันเป็นแนกแล หื้อเอา
แกนมแล้ง แกนป็น แกนไม้คั่นก แกน

หน้า 74

ชะลิว แกนรทฟ้า แกนเต็ง แกนคะแจะ แกนคะขาว คัมเอาน้ำ 3 บวย เอา
บวย 1 พิคพิวคำ ผ่นแหวคอกแล้วจึงกิน

ยาขางแกมเกี้ยวคักรากลมไป

ยาขางแกมเกี้ยว คักรากลมไปคังอัน หื้อเอาคะแจะ แงะทุม
ไม้รทฟ้า ชะลิว ไม้ขางหัวหมู คัมกินหายแล

ยาขางหิวขวมไป

หื้อเอาไม้แจะ ไม้มัน พันแซ หมากคูก ขางหัวหมู เผือก ขาง
ขาว ขางแดง ขางพอย ผ่นน้ำจาวกินหายแล คับขวมไป หื้อเอาเปลือกไม้
สำโรง กับเฟื้องเซ้วาง หญ้าไซ คัมกิน อาบ หายแล

ยามูตรอาจมบออก

ยามูตรอาจมบออกนั้น หื้อเอาขวมค

หน้า 75

งาม หอผาเข้าน้ำกินออกแล พาก 1 เอาดอกคายน้ำ ปมไมกอก รากงัวหนุม
หมากขามเป็ยะ เกื่อนานแซกัณฑา พาก 1 ลงเหื้อและมุตร หื้อเอาไมลอง
แรงไมสะเลี่ยม ตมกัณฑา หายแล

ยาसान์พเสียบข้างเสียบทองโอ๊กี่รอนกัฑีโครลัษกัฑี

ยาसान์พเสียบข้าง เสียบทอง โอ๊กี่ รอนขัน โครลัษกัฑี
ข้างไฟ สานลงกัฑี หื้อเอารากทึชเคลา ตักเคี่ยม หมากคูก ขี้เหล็กหนุม พึช
เพราะ จันตังแดง เขามวก หญ้าชัค หลั่มมัน หวานยาน หัวพระจันทร กูกัฑี
เงือก หอยทะเล กูกหมาคำ ผนเป็นน้ำกินเทอะ

หน้า 76

ยามี่ตบาคพราบาคลงเลือคกัฑีเรียกวามีเลือค

ยามี่ตบาค พราบาค ลงเลือคกัฑี เรียกวามีเลือคแพแล หื้อ
เอาผักอีรัม เป็ลือกขาม กัฑีคัก แควงขาว ผนน้ำจาวกัณฑา หายแล

ยาประสูติลูกรอนอกตกใจใจสัน

ยาประสูติลูกแล้ว รอนอกตกใจ ใจสันไป แมนมันจักเป็นปี
เลือคแล ยามีหื้อเอาทังหวา คาวสะเค็ด เอาเงิน 50 บาท ปูซาเอา ล้ำ
กวานันไมเทาหอม เปาตองแตก ชิง เอาอันแล 5 บาท คีปลี่ซีก 1 พริก
7 ลูก หอมเที่ยมกั 7 ลูก พาก 1 ก่าหัวค้ำคัก 3 กอม พริกนอย 3 ลูกกอม
แมงวัน 3 กอม

หน้า 77

กอมหัวไผ่พ้อหัว ทำกลางไผ่พ้อมัน กอมอกไผ่พ้อมัน ต่างอันต่างก็กล้วนเป็น
ลูก หัวไผ่รักษาหัว ลูกกลาง ลูกกนไผ่ใส่แล

ยาฆางเสีย

ยาฆางเสีย หื้อเอาซี่เหล็กคำ ฟินคำ เกล่าปั้ง เน่าใน ไม้ตาล
นมนาง หมากคาย รากเล็บแมว ใค่ตีนกอง รากข่า งุ่นคำ หวานบ้าน ฆาง
พอย กองเขาเขียว หนามโครง ผ่นกิน หายแล

ยาเกี่ยวเลือดคั้นหัวใจ

เป็นเกี่ยวเลือดคั้นหัวใจ หื้อเอาลมแลง กำตัน ห้อมเกี่ยว คำ
ป็น เอาน้ำ เทา

หน้า 78

กินหายแล พาก 1 หื้อเอาไม้ตั้ง งวนหมู ชุงชาลิ่ง ห้อมเกี่ยว แซ่กิน คั้นรอน
หัวไป แม่นเลือดคั้นหัวใจแท้แล เป็นเกี่ยวคำ เกี่ยวเลือด ลมชื้นหัว หื้อเอารัง
มดแดงยังไม่ลมแลง ใบเป่าหลวง เต็มวงมือ ใบป็นวงมือ ใบโววงมือ พลุ
เลยวงมือ ส้มป่อย พักคัมคำหัวหายแล

ยาอาบเกี่ยว

หื้อเอาเป่าหลวง เป่านอย เครือเกี่ยวคำ หื้อเอารากพริกหอ
รากน้ำแ่น หอมทอง 3 ตมอาบ หายแล

หน้า 79

ยาปาง

ยาปาง หื้อเอาเชือกอ เชือกตาลต้มกิน ชัน 5 บาทปุดแล ยาปาง
หื้อเอาเงิน 50 บาท ไปบูชาเอาไม้สัก ป่านเถื่อน เขียะกม เอาเทากัน ต้ม
หื้อผา กินวันเดือนคั 3 เดือนคัหายแล ยาปางโค หื้อเอาเครือเขามวกฝน
ใส่น้ำหมากโว กินสักนอย ทากิน พาก 1 เอารากไม้ฝาง รากไม้สอน ต้มกิน
ทา พาก 1 เอาตาเสือ ฝนคกน้ำหมอนึ่งกินทา พาก 1 เอา ปุ่มเป้ง ราก
คะจายแดงต้มกินทา

หน้า 80

พาก 1 รากกล้วยสมุทรทางวันตก ฝนน้ำหมอนึ่ง กินทา

คันเป็นพยาธิสังกัคมีนพอยบปาก

คันเป็นพยาธิสังกัค มีนพอยปากนั้น หื้อเอาใบไผ่ต้มว้งมือ
หื้อปากทายหัวเสีย แซกินน้ำ แลเวารังแมงใบสู่น้ำกินปากมาแล

ยาปางคัค

เป็นปางคัค หื้อเอาเปลือกขาม เปลือกเคื่อเกียง เอาเพียงทอง
บิงหนาเดียว แซ่น้ำเผาซางสูกินหายแล

ยาสันนิบาตศีเครือ

ยาสันนิบาตศีเครือ ไซทั้งมวล กินยาบรูณัน หื้อเอาไม้ตุ้มกวาง
หื้อเอา 7 แหว แซกินกอน

หน้า 81

ยากิน หื้อเอาไคร่น้ำ ไคร่น้ำ เตื่อปล่อง เตื่อเกียง รากพร้าวไฟ รากผักแคว
ผักเช่า รากคา ตาออยดำ หนุาซัด หลับมัน รากผากควาย รากตาล ยางกุ้ง
แช่กินกอน คัมบุรหื้อเอาไมคัง ไมปอมศรีกันไซ หนามโคง หวานบ้าน พินคำ
คำแสนซัด กางปลาตัว หมากล้มคำ ฟากน้ันกินยาฟากน้ันยังค้อยูกี้ดี แมงมัน
กักเสี้ยกี้ดี หื้อรากชำ น้ำแ่น รากหอม

หน้า 82

หอมป้อม หลับมัน ฝนน้าจาวกิน หื้อเอาเซากับยา เตื่อปล่อง เตื่อเกียงน้ัน
เทอะพยาธิเชื้อหน้ันมหากแดงไปน้ัน ลงแขงแสวดคั้นกี้ดี เบื่อง 1 พอยเหลื่อง
เบื่อง 1 พอยเส้ากี้ดี ซ้อวาเล็ดคนอกซึนในหน้ัน ม่นลงแขงซาเป็นสื่งเสี้ย หื้อ
เอากาฝากไมจิว ฝนกินหา ซัน 300 แล แมนรากลงเล็ดคักได้แทแล

ยาซางไฟปากสุก

ยาซางไฟปากสุก เอาผงครอบ เขาเยื่อง กาฝากไมจิว ใส่น้ำ
หมากฟักหมน แชน้ำ เสาซาง

หน้า 83

สู้กินหายแล ฟาก 1 หื้อเอารากผักส้าบ กางปลาซา รากจิวหนุม เขาจาว
เป็นน้าแช่กิน ฟาก 1 หื้อเอาเปลือกไส้เต็งอม ฟาก 1 เอาผักปัง ฝนน้าเขา
กำอม

ยาบีแงน

พาก 1 ยาบีแงน หื้อเอาคักเตียม ฝ่นน้ำจาวกิน พาก 1 หื้อเอา
หมากคิบ หัวหนุ แกนเตา เขาจาว หมากหนั เป็ลือกหมากยม เป็ลือกหมากแงะ
सानเขาจาว ค่ำกับกัน ใส่น้ำหื้อกิน ยาอาบปีแงนซาง

หน้า 84

แงน ลมธนูแงน กี่หายแล ยาหมุหลังนี้

ยากาน

ยากานหื้อเอาหมากเกี้ยว ผมยุ่ง หนุ้าหอมเกี้ยว เขาควาย เขา
วัว ผ่าออยคำ 3 คว หนาค ฝี่เสื่อนอย คั่วหื้อไม บคใส่ น้ำมันงา เป็นน้ำ หื้อ
ฝ่นหัสส์คินตก ปีกานคองทังมวลแล

ยาบิคอตัน

ยาบิคอตัน หื้อเอารากฝ่าแบ่ง รากฝักกูดงอคงอ ฝักหนอก ฝ่นน้ำ
จาวกินทาหายแล

ยาชะคิวลมตอนคอตันกินสังบไต

เป็นชะคิวลมตอนคอตันกินสังบไต หื้อเอารากชะลิวิ รากลมแลง
รากหนุ้าขี้ต พาชะเมา ชูซ่า

หน้า 85

ลิงฝ่นน้ำเหลากิน คินว่าทาใส่แถม เอารากคังคืด เขาควายคำ รากส้มเห็ด

หญาหอมเกี้ยว ฝนไสน้ำทาคีแล

ยาข้างลงลึงค์

ยาข้างลงลึงค์ หื้อเอารากจี่ รากจาย หนามโค้ง ขางพอย ปลา
ฝ่างาข้าง ทัพเตานอย หาดเมือง ก่องเขาเขียว ฝนน้ำอุณกินหายแล

ยาไซ้เกี้ยวเนอรอนเสียบทอง

ยาไซ้เกี้ยว เนอรอน เสียบทอง เป็นคังไม้ควรเข้ารวมรส ขึ้น
คักอกกิมี่ เป็นฝ่ายซ้ายกิมี่แล คันจักยาหื้อเอารากไม้รัง รากลม

หน้า 86

แลง ฟินคำ หญาคำรอย หอมเกี้ยว แซกกิน ยาทาหื้อเอาพริกหอ หอมเกี้ยว บค
ไสน้ำหมอนึ่งทาหายแล

ยาเป็นลมธนูเลือดออกปาก

เป็นลมธนู เลือดออกปากนั้นแล้ว หื้อเซ็คหื้อเสียบคอยคูกอกกิต์หลัง
กิต์ มันเป็นสายแดงอยู่แล หื้อเอารากออยแสนส่วน ไม้คิมี่ รากกาแกดฝนน้ำ
จิงกิน

ยาเกี้ยวคำ

ยาเกี้ยวคำ เอาเขาควยมาเผาไฟ ชुकคกน้ำ ฝนไม้รองแรงตก
กินควยน้ำอุณกินหายแล

ยาไช่เกี้ยว

ยาไช่เกี้ยว หื้อเอาโคไม้จาว ถัด

หน้า 87

แกนใบ เอรังแมงใบ เผาไฟคกักัน ทากินหายแล

ยาไช่เรือ

ยาไช่เรือ หื้อเอาครามป่า งาช้าง รากแรน กลวยตีบ ฟังแดง
คมอาบ พาก 1 อาบกิน

ยาเกี้ยวขึ้นหัว

ยาเกี้ยวขึ้นหัว หื้อเอาหัวชา พลุเลย หัวเซาหมัน ผันทาหัวเทา
ยังรูปหาย หื้อเอาเทียนคำใส่จิมหายแล ยากินหื้อเอาลวดสามทอน เปลือก
แฉะหนูม หมากควัก หมากแตก พายชะเมาเดิน ตมกินหายแล

หน้า 88

ปาก 1 หื้อเอาเปลือกมวนแมงวัน มาต้มไวหื้อเย็น แล้วผ่นพิคเทระ จันท์
แดง ขางแดง รากหมากตูก หัวทูน จันท์ขาว สานทั้ง 2 เป่าเลือด ตกยา
คมกินทั้งมวลแล

ยามมะเร็งครุคขึ้นหัว

ยามมะเร็งครุคขึ้นหัว หื้อเอารากพราว รากหมาก รากตาล หัว
แป้ง ผักกูด ดอกคายทางหมา เปลือกลิ้นไม้ ไครนุน เรงซอน รากเป่าทองแตก

หมากอิม หัวทูน ผักหนอก ผักแว่น หอยทะเล แซ่ทหัว ฟากนี้เย็นแล

ยาห้ามสัฟพิษ

ยาห้ามสัฟพิษ หื้อเอา หนาดคำ คราม

หน้า 89

แดง หัวหมากฉั่วพลู เขามันเครีอ รากหมากแดงทูน จีจ้อเครีอ เทากัน ตำ
แล้วเอาลงแช่น้ำอุ่นตบหัวก็หายแล คันผอมเหลืองไปมันจักบวม คันมันบวมไป
นั้น หื้อเอาแก่นไม้สัก ครามงูสิง รังคอง ตมกีนอาบ ชั้น 300 แล

ยาบวม

ยาบวมพาก 1 หื้อเอาเป่าทั้ง 2 พืดพิวแดง ป่านเดือน ตั้งโคม
หมากกล้วยเทศตัวผู้ ซึ่งเทากัน ตมอาบกินหายแล ชั้นมี 3 รอย แก่แก้งใส่ก็
ไคแล

หน้า 90

ยาลูกออกบวม ผูกบวม

ยาลูกออกบวม หื้อเอาเปลือกกอก เปลือกทวด ข่า ซึ่งเทากัน
ตำพอปานึง เอาน้ำมันน้กีนอาบ ชั้น 50 แล คันผูกบวม หื้อเอาซีเหล็ก
ทองกลางแห้งจิมซีเหล็ก รากกะจาย รากแรน กลวยตีบ ตมอาบแล ชั้น 100
ลูกออกบวม หื้อเอาปอบคน ปอบเครีอ ลูปลิมตัน ลูปลิมเครีอ ตมกีนหาย ชั้น
50 ยาตาบวมหื้อเอา กอมกอล 3 ยอด หมากแก้ว 7 ลูก เขามัน หิงบดใส่
น้ำอุ่นทา

ยานี้วคม

ยาคม คัมมันตปวค เอาใบไผ่ ใบขิง ทอมนกัเยว เอาใบหังมวล
คัมภินหายแล พาก 1 หื้อเอาหนามคั้ง หื้อเอาเงิน 50 บาท ไปบูชาเอาคัน
ผู้หญิงเป็นผู้ชายไปเอา คันผู้ชายเป็นหื้อผู้หญิงไปเอา มาคมนอกชายคากิน
เทอะ หายแล

ยาช่างไฟ

ยาช่างไฟ หื้อเอารากพร้าวไฟ รากหมากไฟค้วผู้ หวานบ้าน
ช่างพอย รากปอขาว ผ่นจาวกิน

ยาसानมวนยาसानแคน

ยาसानมวนแคน หื้อเอาสานหัง 3 คับเตาหัง 2 หล้าเตี้ยวลัวะ
คูกหมาคำ

ผ่นน้ำอุนกิน คัมมสุกน้ำจาวกินเทอะ หายแล

ยาसानแตกในทอง เลือคคทวารหัง 2

หื้อเอาโคคังขาง มูกนังฟัก ชิงบค ปั้นลูกกอน กินกับน้ำจาว
พาก 1 เอาเป็ลือกชะม้ง สานหัง 2 ผ่นน้ำจาวกิน คัมมันตมอมไป มันจักขวม
ไปแล คัมมันตมท้อไปเอวแกนไม้สัก คราบุญสิง รังคต คัมภินชั้น 300 เนอ

ห่อหมกแพน

ยาช่างเซาปุมเยียวปวดเหมือนคังเยียวคัน

ยาช่างเซาปุมเยียวปวดเหมือนคังเยียวคันนิน หื้อเอาเซาหมัน
เครือ เครือเซาหมก ขาง

หน้า 93

พอย หัวหมากกำ จันทน์แดง ฝนน้าจิงกินทา คันว่าทองนอยกั้หนอง หัวกั้พอง
นินชื่อว่า ขางแกมसान หื้อเอารากหนามโคง รากคะจาย ไม้หัวหมู ง้วนหมู
รากลมแลง ซานทั้ง 2 ฝนน้าอุ่น กินทา เปลี่ยนน้าทาเทอะ หายแล

ยาसानพาคตั้งผี

ยาसानพาคตั้งผี หื้อเอาซานทั้ง 2 ทัพเตาทั้ง 2 คอนกองทั้ง
2 คองแกบ ทาดเขื่อง ไม้ตั้งผี ฝนน้าจิงกิน พาก 1 หื้อเอาซานทั้ง 2 สะบู
ค้อแลน ไม้คางแดง ไม้สักหนุ่ม กินเทอะ

หน้า 94

ยาसानแตกในท้อง

ยาसानแตกในท้อง หื้อเอากำหรมาร หัวพระจันทร์ ทำพระยา
ดึกเคี่ยม หมากเขื่อน้ำ เพื่องบาท คินส้อแก้ว ใจกุก ไข่เป็อน ร่อนอกคกใจ
กินยาพากนั้เทอะ

ยามลงลิ่ง

ยามลงลิ่งกั หื้อเอาสำหัง 2 ไลซ่าง รากตาเสื่อ หมาก
เขื่อนน้ำ ฝนน้าอุ้นกินหาย

ยาชะควินเอน

ยาชะควินเอน หื้อเอาชิงแหง ซาแหง หมากขุน คองคัง
พูเลยแหง หัสสิ้น ฝนน้าเหลาเค็ด หื้อเอาปีกไก่ ทาหายแล

ยามะเร้งครุดพองออก

ยามะเร้งครุดพองออก

หน้า 95

ฮ้ามตา หื้อเอากองเขาเขี้ยว กอกฟ่านซ่อม ซันไค่วอก กอกเผือก ลิมคำ
คาห้วคำ ไบคอกซอน ไบคอกศรี คัมบหาย หื้อเอาศรีกันไซ เขาแถม ราก
ปอขาว ฝนกินคยห้ว

ยามะเร้งครุดคองออกตาไซไป

ยามะเร้งครุดคองออกตาไซไป หื้อเอาเปลือกกอก เปลือกวัด
พินคำ คำแสนซีกหัง 2 ภูเขาซัด หลับมัน ดิกเคียม ตาเส้ากิน คันจักรากเขา
เปลือกเคือปลอง เคือเกียง คันจัก เขาผีเครือขาว เขาคังคืด แควงขาว
คันจัก เขา

เครื่องแต่ง หื้อเอาใบขำ เขานมทะเล เป็นยาไซแน ฟากนี้แล

ยาพมวอช

ยาพมวอช หื้อเอาคำคืบ 1 รากหมากสาเสือ 1 เฟื้องถวญ
ดอกทอง 1 ไมคามเขานมทราย 1 พิมพ์ 1 ชั้น 50 เครื่องพรมผงมวล

ย้าวัวพี

ย้าวัวพี หื้อเอาพริกขอย ซึ่ง ทอมเต็ม บดใส่ไซเบ็ด หื้อกิน
แกดก สวาง คัวทองดกเสียดกอน ก็เอาผากอกกอนนเหลว มาใส่เบ็ดไซเบ็ด หื้อ
กินจึงเอาหัวผักขามมาบมไฟ ทูบแล้วใส่เครื่องหื้อกินพี แนน

หน้า 97

ยามะเร็งครุคแมนเสียมซัน

ยามะเร็งครุค แมนเสียมซันเก็ด หื้อเอาหมากอกกอนฟานซอมวาก
งัวทุม รากส้มเห็ด หัวถั่วพลู ส่วนหึ่ง 2 ผ่นเอ็ง รวกับชากายแล

ยาเย็นรชันกัวทุม

ยาเย็นรชันกัวทุมก็โตนด เอารกกลางปลาขาว ผ่นค่น้ำเหลา
กินฟาก 1 ยานัว หื้อเอาหญิงวงษ์เมียดกั้น พก 1 เลาเซียมดาล หื้อ
เลา 7 มัด และมัด 7 ทอนค่มกั้น พก 1 หื้อเอารากหมากเขื่อนจ เลาหึ่ง
ค่น้ำโตนดเอ็งวกับ ชั้น 2 ขาฟเอ็งว หลัว

ไม้พัน พาก 1 เอลันคู ผ่นน้ำเหล่า กินหายแล

ยาลูกอ่อนไซรอนรายบสว่าง

ยาลูกอ่อนไซรอนรายบสว่าง หื้อเอาปาน 3 ยอด มอน 3 ยอด
พลูเลย 3 ยอด หัวมัน 3 แวน ข่า 3 ยอด เอาหัวแห้งก็ 3 เปลือกกอ
เปลือกวิท หุมทอก 3 ใบ ทุยาคืนรุ่ง 7 ยอด ชักมอนหลวง 7 ยอด ตำนน้ำจิง
เป็นน้ำกิน ทาไซพรังกไคแล ยาสะเคาะ หื้อเอารากรกฟ้า รากกาจะลักราก
ขามดอกมาผ่นคบกกระหมอม ทาสันคีนออกและคั่นออก แล้วช่วยเสี่ยเทอะ

ยาชะคิวตายตาก็ชะคิวคูกก็ชะคิวเอ็นตคก็

ยาชะคิวตายตาก็ชะคิวคูกก็ชะคิวเอ็นตคก็ หื้อเอาฟิงทั้ง
2 แช่วเครือ เคี้ยะกม พลุข่าง เครือเขามวก ตมกิน ขาอาบ หื้อเอาไม้คูก
เข้าแถมหายแล เจ็บตาพอง หื้อเอาหน่วยขามป้อม 3 ลูกปมมัน 3 อันพลูเลย
3 ยอด ยอดเกวน 3 ยอด ต่ำใส่ปากหมอนิ่ง จูหน้าตาไปมาเทอะ พาก 1
หื้อเอาฟองสมุทร ผ่นน้ำเหล่าเค็ด จิตาหายแล

ยาสัฟงวนทั้งมวลงวนผีไล่คนใส่

ยาสัฟงวนทั้งมวลงวนผีไล่คนใส่

กิด หื้อเอากอพ้อม พลุ หมายก กายกलयงวนหอยังวนเคก รากน้ำแ่น ตมกิน

อาบ ชั้น 50 ปุคแล ยอาบ หื้อเอาหัวบุกหาง หิวไม้รวก ตาซางหอม ชั่ว
เรือ จอมปลวก พาก 1 บคกับหื้อเอาเงาะอาบ

ยาหายใจโลง

สูบเอาซ้อในไม้เรียวดิบ แซกินหายแล เป็นชะดวงป็นแก้ว สัน-
นิบาตแก้ว ยากินหื้อเอา กวางปากคำ กางปลาคำ กางปลาขาว หอยทะเล
กอกฟ่านซ้อม ทยาเยี่ยวหมู คมกินหาย

หน้า 101

เครื่องยอกหลับฝัน ยอกชักงา หัวด้วพลู หูดเคื้อ งาคำ คำเข่าจาว เป็นน้ำทา
ยามะเร็ง

ยามะเร็งเกี้ยว สีมะเร็งไตนอง (น้อย)

ยามะเร็งเกี้ยว หื้อเอาหมากเขือสี ผักหวานบ้าน หิงท้าวฝน
กินคั้นกิน พิดเทระกันยาใส่ คั้นเป็นสีมะเร็งไตนองนั้น หื้อเอาผักกูดหลวง
งอดงอ รากหมากไฟตัวผู้ ปูเจ้านั่งกอน น้ำเขากำ เป็นน้ำ กินหายหื้อเอา
เขากำ เป็นน้ำ มวงแมงวัน ฝนน้ำเขากำกินทา พาก 1 รากกำตัน เปลือก
กอก ฝนน้ำจาว

หน้า 102

กินทา

ยากรอนลาม

ยากรอนลาม หื้อเอาไซเป็คอนแดง น้ำราก 1 น้ำออย

คำ พอคักกินหา แกกัณยารอนลามผีเเรือกัถี พยาธัณโคกัไดแล

ยาเจ็บหัว

หื้อเอาปาชะเมา เกรือเซามวก ผ่ายป่า ผ่นน้ำหมากนาว เป็น
น้ำท้าว หายแล ยาเจ็บหัวพาก 1 หื้อเอาไมหนูน รากจิวหนุม ผ่นหา คำ
พอกกัถี

ยาสัฟตอ

ยาสัฟตอ หื้อเอา จันท่นขาว จันท่นแดง เบี้ยผู้ กัปแรต หาด
เยื่อง ผ่นกับน่านมิใส่ตา ยา

หน้า 103

ยาช่าง

ยาช่างหื้อเอาช่างพอย ชางน้ำ ชางขาว ชางแดง ชางหัวหมู
ไมชามป้อม ผักกัณเถิง นางแย้ม ปลาผ่า งาช่าง ผ่นเปลี่ยนน้ำกินหาย

ยาส่านแลนซัน

ยาส่านแลนซันแหลหลัง หื้อเอาส่านทั้ง 2 เขากวาง หาดเยื่อง
หมังสะอูย เขาเยื่อง พิคเพราะ ผ่นกิน เปลี่ยนน้ำทาเทอะ หายแล

ยาปีแกมชางแกมเกี้ยว

ยาปีแกมชางแกมเกี้ยว หื้อเอาไมตะแจะ รวงเย็น คิงู ลู่น้ำผ่น
ยาดก คิงูคักสะนอยกินวัน 1/2 วัน กอน ยา

หน้า 104

ทา หื้อเอาหมากขุน ดินจืดคอยควน ตกน้ำอุ่น หื้อทาแดงองลง แมนเป็นค้วย
เลือดคักคักไคเสี้ยงแล ยาปาก 1 ทนขึ้นอก แคนคอกคัก อัดหิว เพื่อลมขึ้นกัก
เอาหญ้าแพรคหวองมือ ใบไววองมือ หญ้าผากควายวองมือ จักไครวองมือ
คมกั้นหายแล

ยาพิษสังกัก

ยาแกพิษสังกัก หื้อไปบูชาเอารากคะจวารากเล็บแมว ฝนทา
ฝาดินฝ้ามือหายแล

หน้า 105

ยาถั่วยาลองขางยาป่าง

ยาถั่ว หื้อเอาเปลือกพร่าวไฟ คมกั้นหายแล ยาลองขาง หื้อ
เอาหอยมาซึ่งแล้ว เกลือปูน 1 เปลือกหอย 2 ปูน แล้วเอามาคว บคกั้น
หายแล

ยาเลือดคั่งออก

ยาเลือดคั่งออก หื้อเอาเห็ดกระดางไมพืมาน มาคมกั้น สูบ
หายแล ยาข้าง หื้อเอาหัสคัน ลมแล่ง ผีเสื้อ เรงซอน หื้อเอาใบและอัน
และพันมาค้ำป็นเอาน้ำมาเคี้ยวหื้อซุน ป็นเป็นน้ำลูกก่อน ทนวยเทาพริกนอย
แมนลูกกักไคสัพหลมกักไค หื้อกั้นกั้นน้ำอุ่นน้ำ

หน้า 106

เหลากัก หายแล

ยาฆางคัก

ยาฆางคัก หื้อเอารากตาง หนามโคง ผักหวานบ้าน ขางพอย
เครือ ควรวร่น้ำจาวกินทา หายแล

ยากบกกินเขา

ยากบกกินเขา หื้อเอาเครือเขามวก ฝ่น้ำจาวกิน ยามะเรียง
ครุดงาข้าง หื้อเอาคามข้าง ไม้หมากห้าฟาน หอยทะเล นมผา ส่านทั้ง 2
ผักกั้นเจิง ซีนคิบ ฝ่น้ำจาว กินทา พาก 1 ส่านคำ ส้มเห็ด รากผักเข้า
รากปอขาว กวางปลาขาว ผักหวานบ้าน น้ำเข้าจาว เป็นน้ำกินทา

ยามะเรียงครุดชะसान

หน้า 107

ยามะเรียงครุดชะसान หื้อเอาส่านทั้ง 2 ลูกปลาฝ่า ลูกหมาคำ
อกเตาน้ำ หัวถั่วพลู กอกเผือก ส้มคำ ลูกสิงลม ฝ่น้ำเข้าจาวกินทา

ยามะเรียงครุด

ยามะเรียงครุด หื้อเอาส่านคำ หัวถั่วพลู คำหัวคำ หมากส้มคำ
ส้มเห็ด งวนหมู กอกฟานซ่อม ฝ่น้ำจาวกินทา ฝีดั้งแตแหวไคแล กั้นเข้าใน
เสี่ย หื้อเอาเห็ดกระตางไมคูก นางแยม กั้นเจิง น้ำเข้ากำกิน กั้นบรูหื้อ
เอาผักหนอกวงมือ น้ำเข้ากำ กินถึบพิขทางใน มะเรียงครุด

หน้า 108

ยาหิว

ยาหิว หื้อเอาเข้าหมั้นขึ้นอันจักเอาไวเชื่อนั้น หื้อเอา หอคหัว
ลุมทุมมนั้น พลูเลยก็สันเดียวมน ชิง 3 บาท พรกนอย 3 ลูก ทนวยผีเสื้อ 3
ลูก ผีนก่า 1 คำหื้อละเอียค แลวป็นเป็นลูกกอน น้ไฟึ่งก็คี่ น้ำเหลากคี่ ตั้ง
ไวจ่าเรือกินคี่แหแล

ยาเกี่ยวขึ้นเป็นลมสรุบเจ็บ

ยาเกี่ยวขึ้น มับไชยหนาว เป็นคังอันหื้อเอาใบหมากเฟื้องมา
คำกับเข้าจาว หอกทองนอยหายแลวเชื้อแล เป็นลมสรุบเจ็บแมคั้น

หน้า 109

เป็นคังสังขนั้น โลซินเมือยแข่งชาแสวบนั้น แมนลมสรุบแหแล หื้อเอาแก 5
คัน บาท 1 ป็นเป็น 3 ส่วน คี่ปลีเทาส่วน 1 เทียนคำแล้วเข้าป็นส่วนนั้นเป็น
5 เล่า ลูกจันท่นส่วน 1 แลวเข้าป็นเป็น 7 ส่วน ชิงเทาส่วน 1 เทียนคำค
กับกััน อันกินใสน้ำฝิ่ง อันทาใสน้ำหมากนาวทาเทอะ หายแล

ยาสัพพพิษ

ยาสัพพพิษทั้งมวล หื้อเอาตั้งเครือคำ เครือเขามวก พิดหัวคำ
พายชะเมาคอกคำ เข้าหมั้น

หน้า 110

คำ กับฟาน ลอดขี้เสื่อ เจียงปลาบัก เห็ดกระดางไมตาล ผนกินทาเทอะ คู
ลองม้งหากคกเสียงแล

ยามชี่คัลม

ยามชี่คัลม หื้อเอาบุราคำ สำนคำ หมากคาห้วคำ รากตาเสือ
เคา ตมกีนอาบ ปันทา หื้อเอาฝี่เสื่อนอย เขาหมื่นขึ้น ช่งซาสิง คำป็นเอาน้ำ
เทากันชุ่น ยาแก 5 คนคักทา หื้อกากเหย้อมันเป็นยาจู หื้อเอา ยอดหนาด
พลูข้างขึ้นไม้อาว สะลิว ห้อมเกี้ยว เขาแอมจูแล

ยานคฤ

ยานคฤ หื้อเอาห้วเสือ ห้วหมี ห้วงูเห่า พริก

หน้า 111

ซิง เบี้ยพู เคาเป็นคัง พริกซิงบดเป็นผงแล พาก 1 ยาผงหื้อเอาพังคิบาท
พายชะเมา จีจ้อหลวงบาท หมอนอยบาท สะคานบาท รวงควาบาท เป้าหลวง
บาท พริก ซิง บาท คีปลีบาท คำผงกีนกับน้ำอุ่น น้ำเหลากิน เป็นลม 33 จำ
พวก เป็นลมแค่น ลมคัก ซ่อมผอมเหลือง ก็ได้เสี้ยงแล

ยาม 10 ประการ

ยาม 10 ประการ หื้อเอาลมแล้ง ซี่เหล็ก รกฟ้า ช่งซาสิง
แทนเครือ ไมยางพราย ไทยวาฝี่เสื่อนอย หันซอ คำจู คัน

หน้า 112

จักกีนแก่น ฝ่นน้ำเปลี่ยนกีนหายแล

ยาลมแก้ยว

ยาลมแก้ยว หื้อเอาแกนหมากเข็บบ้า มาคว่หื้อสุก 10 พืดพิวแดง
10 พริก 10 ชิง 10 เทียนทั้ง 5 บาท 1 และอันแลบาท บค่น้ำหอมแก้ยวแป้น
เป็นน้ำ ปั้นลูกกลอนตากแห้งไว้กินเทอะ หายแล ยูลัฟพิษสังกัถี่ หื้อเอาเข้า
หมิ่นคำ หวานคำ รากครามป่า ผักหนอก คิงูคำ 1 พริกน้อย 9 แก่น หมากชัก
เอาเปลือกหนวย คำผง น้ำหมอนึ่งเป็นน้ำกินทาแล พาก 1 หื้อเอาคูกหัวผี โบ

หน้า 113

จิวหม่ม โบกางปลาขาว โบส้มป่อย โบขาม เข้าหมิ่น พลุเลย โบหมากเฟื่อง
ส้มแสงกาตัด ความตั้ง ใส่น้ำมูตรลูกออน อันรูสังันนเทอะ คั้นผู้ชายเป็นหื้อเอา
น้ำมูตรสุตึงใส คั้นผู้หญิงเป็นไอ หื้อเอาน้ำมูตรผู้ชาย จูคอมเทอะ หายแล

ยากระดาง

ยาเป็นกระดางทั้งคิงออกเสี้ยกัถี่ หื้อเอาควยตาลคมอาบหายแล
แม่อูกสี่กัถี่ หื้อเอาไม้ปอบ เหล็กทอง คมอาบเทอะ หายแล

หน้า 114

ยาเป็นปาน

เป็นปาน หื้อเอายอดไคร้ 3 ยอด พริก 3 ยอด เคื่อ 3 ยอดทับ
3 ยอด กอก 3 ยอด บคเป็นปั้นลูกกลอน กินหายแล

ยาไขรูหาย

ยาไขรูหาย หื้อเอาโบซา โบชิง โบพลุเลย โบหนาด โบตีเลื่อ

ใบหมากโว ใบมะหุง รากแลน กลวยตีบ ตมอาบ เป็นรากลมกัศิ กินเข้า กิน
น้ำ รากกัศิ หื้อเอาชายขาวใส่อกไม้ไฟตีบหลวมกินหายแลพยาธขึ้นพัน หื้อเอา
เคื่อเกี้ยง 3 ยอด เคื่อป่อง 3 ยอด เคื่องกา 3 ยอด กาสะลอง 3 กีบ

หน้า 115

เข้าหมั้นเครือ กาฝากผักทะเล เปลือกคูก เปลียนน้ำกิน คั่นลงน้กแท หื้อเอา
เปลือกม่วงแมนวัน 3 กีบ แงะ 3 กีบ แซแล้วเผาขางสูกิน หายแล

ยามะโทกมูกเลือด

ยามะโทกมูกเลือด หื้อเอารากหมากแตก รากสีเสื่อหลวงไม้ฝาง
มาต้มกิน หายแล

ยาสันนิบาตกัสันนิบาตกุม

ยาสันนิบาตกัสันนิบาตกุม หื้อเอาคังซิดินสี ฝ้ายเขียว 7 เส้น
เผาหยอดน้ำ 7 ตอม กำเผือกขนหาง ดึกเดียม เข่าจาวเป็นน้ำ น้ำกลายตีบ
คัคกันหายลมธนุกัไคแล

หน้า 116

ยาไช้เครือสันนิบาตไชหนาว

ยาไช้เครือสันนิบาตไชหนาวกัศิ หื้อเอาพินคำ ทุมตองเหลือง
ไมจุน หัวหมู ไมส้มเห็ด ไมออยช่าง รากคา ผากควาย หนูซัด หลับมัน แซ
กิน แมนเหง้อออกน้กัไคแล

ขาลมสั้นทั้งตัว

ขาลมสั้นทั้งตัว หัวหลกหลักนั้น หื้อเอารากทิดเคล้ารำกลมแดง
เท็ดกระด้างไม้อ่อน กาฝากซ้เหล็ก เครือเขามวก งวนหมู พายสะเมา ดิ่ง
เครือคำ พลุเลย ฝนน้ำจิงกินแล

ยาพามะเร็ง

หื้อเอาผักปังแป้ ลูบลิบ (ชาคสูตหายไป)

หน้า 117

แบ่ง 3 หัน 3 ยอด แบ่งคักคำคอบคิน

ยาผีเครือสั้นนิบาท

ยาผีเครือสั้นนิบาท หื้อเอาพินคำ คำแสนซึก เปลือกตุก เกล่าปัง
ส้มเท็ด ไม้อัด คิกเคียม ไมคัง เคือเกียง เคือปอง รากข่า งุนบง คอนก้อง
คน คอนก้องเครือ ศรีกันไซ รากปอขาว คันลงแลหื้อเอารากคา เปลือกม่วง
แมงวันแซกกิน หายแล คันมันสีหึ่งไป หื้อเอารากคา ผากควาย ไบน้ำเก็ง ผัก
หนอก กำบัง รังแมงโบ้ เขาจาว เปลือกกอก รากควา คำใส่่น้ำกลาวตีบคุม
เทอะ คันจักคุมตี

หน้า 118

เครือ หื้อเอาพริกนอย 7 ลูก ชิง 7 ผ่าน หนาด 3 ทาง กาสะลองวงมือ
ผีเสื้อวงมือ พันธุ์คักกาด รังแมงโบ้ คาบก่าหุง 7 ตัว แตนคา 3 รัง อ้อย 7
ทาง คำน้ำจิงเป็นน้ำคุม

ยาसान

คั้^๖เน็๖น๖สา๖น๖ หื้อ๖เอา๖สา๖น๖เจ๖ิน๖ สา๖น๖ค๖ำ๖ สา๖น๖ค๖น๖ สา๖น๖เค๖รี๖อ๖ เป๖ลื๖อ๖
ส๖พ๖ป๖ หั่ว๖ด๖ัว๖พ๖ล๖ู๖ พ๖น๖แ๖๖ ผ๖อ๖ห๖ว๖า๖น๖บ๖า๖น๖ เก๖า๖ป๖ง๖ ส๖ม๖เท๖็ด๖ ผ๖น๖ก๖ิน๖เท๖อะ๖

ยาขวางแกมसान

เป็๖น๖ข๖าง๖แก๖ม๖สา๖น๖ล๖ง๖ ค๖ัน๖เพ๖ิด๖เท๖ลื๖อง๖ หื้อ๖เอา๖แ๖ว๖เค๖รี๖อ๖ ร๖าก๖ห๖มา๖ก๖
ช๖ุ๖น๖เท๖ศ๖ จ๖ัน๖ท๖น๖ช๖า๖ว๖ จ๖ัน๖ท๖น๖ค๖าง๖ เค๖รี๖อ๖เช๖า๖ม๖ว๖ก๖ เ๖ี๖ง๖เค๖รี๖อ๖ บ๖ุก๖เค๖รี๖อ๖ เช๖า

หน้า 119

ท๖น๖า๖ม๖เป๖้า๖ท๖น๖า๖ม๖ ท๖น๖า๖ม๖ค๖อง๖ ศ๖ร๖ี๖ก๖ัน๖ไซ๖ ง๖ู๖น๖บ๖ง๖ ย๖ม๖ท๖น๖ ค๖อน๖ก๖อง๖ค๖น๖ ค๖อน๖ก๖อง๖เค๖รี๖อ๖
เก๖า๖ป๖ง๖ เน๖า๖ไ๖น๖ น๖าง๖แ๖ย๖ม๖ เช๖า๖ค๖ว๖าย๖แ๖ม๖ท๖ง๖บ๖ พ๖ิน๖ค๖ำ๖ ค๖ำ๖แ๖น๖ซ๖ึ๖ก๖ ก๖อก๖เ๖ี๖อ๖ ล๖ื๖ม๖
ค๖ำ๖ ร๖าก๖ห๖มา๖ก๖ ร๖าก๖พ๖ร๖าว๖ ห๖ญา๖ช๖ัด๖ ห๖ล๖ั๖ม๖ัน๖ ผ๖าก๖ค๖ว๖าย๖ แ๖๖ก๖ิน๖ ค๖ัน๖ล๖ง๖ หื้อ๖เอา๖กา๖
ส๖ะ๖ล๖อง๖ ม๖วง๖ค๖า๖ ผ๖ัก๖เล๖ี๖อด๖ ร๖าก๖ป๖ิง๖ เป๖ลื๖อ๖ก๖ก๖อด๖ เป๖ลื๖อ๖ก๖วี๖ิต๖ เป๖ลื๖อ๖ก๖ส๖ัก๖ท๖น๖ุ๖ม๖ แ๖๖
ก๖ับ๖เท๖อะ๖ ผ๖าก๖ 1 ค๖ัน๖ม๖ัน๖ร๖าก๖ หื้อ๖เอา๖ไ๖ห๖มา๖ก๖ช๖ุ๖น๖เท๖ศ๖ ไ๖ท๖อง๖ ไ๖ป๖อ๖เจ๖ีย๖น๖
เป๖ลื๖อ๖ก๖ก๖อด๖ท๖น๖ุ๖ม๖ ผ๖ัก๖ก๖ัน๖เ๖ี๖ง๖ เป๖ลื๖อ๖ก๖ส๖ัก๖ แ๖๖ก๖ิน๖ พ๖อม๖ัน๖แ๖๖ร๖าก๖ไ๖

หน้า 120

แล

ยาขวางกีนคูกกีนไส้กีนปุมเบ็กเหล็องข้างลม

ยา๖ข๖าง๖ก๖ิน๖ค๖ูก๖ ก๖ิน๖ไส้๖ ก๖ิน๖ป๖ุ๖ม๖ เบ๖็ก๖เท๖ลื๖อง๖ก๖ี๖ ข๖าง๖ล๖ม๖พ๖ุ๖ซ๖ึ๖น๖ ร๖าก๖ไ๖
ก๖ี๖ ๖ เ๖า๖ท๖ล๖ั๖ม๖ัน๖ 3 ค๖น๖ หื้อ๖เอา๖แ๖ค๖ผ๖อย๖ ง๖ู๖น๖บ๖ง๖ ก๖า๖ส๖ะ๖ล๖อง๖ เช๖า๖เ๖ี๖อง๖ ผ๖น๖น๖ำ๖จ๖าว๖
ก๖ิน๖ท๖าย๖

ยามะเร้งครุดแลนเจ็บซัน

ยามะเร้งครุดกัถี่ สานแลนเจ็บซันหัว พองแดงไปกัถี่ หื้อ
เอานมผา หอยทะเล งาซ้าง กัถี่เงิง คาลเหล็อง ฝนน้าจาวกัถี่ เป็นผี
ใหญ่หาหัวบ่ได รอนดั่งเปลี่ยวหมอเซากัถี่ หายแล

ยาซางยาอาบ

ยาซาง หื้อเอาพินคำ คำแสนซีก หอยทะเล หมากกอกฟานซอม
ฝนกินหายแล

ยาอาบหื้อเอา (ซาคสูตหายไป)

หน้า 121

ยากินหื้อเอาส่วนทั้ง 2 เขามวก ไม้ซ้อาย หนามโค้ง หัวถั่วพลู หัววอก ฝน
กิน กัถี่บรู เอาเป่าหลวง เป่าเลือด ใส่น้าจิง บรูน้าอุณ บรูเอาน้าหมากลิ
บหายเอาศรีมูลแถม ยาทั้งมวลเซากัถี่แล

ยามะเร้งไฟสัพพะวามะเร้งทั้งมวล

ยามะเร้งไฟ หื้อเอาปลาผา งาซ้าง คังคัก ลัมคำ จันท่นซาว
หัวถั่วพลู เขี้ยวแรต ลูกเงือก หัวผักกูด ซันไตลั่วอก ผักหวานบ้าน เกาป้ง
สมเห็ด พัดเทราะ ใครูนบ ฝนน้าเซาจาว แก 5 คน ตักกินทา

หน้า 122

ยาสัพพะเกี้ยวทั้งมวล

ยาสี่พันเกี่ยวทั้งมวล หื้อเอาบอนด์กำบัง หอมเกี่ยว น้ำเหล่าน้ำ
น้ำหมากโว หื้อเอาเทากันทั้งมวล ทาเพอะ

ยาเกี่ยวมัดขอมคัมมือ

เป็นเกี่ยวมัดขอมคัมมือกำไปนั้ง คังอันแฉกเกี่ยวแล หื้อเอาเครือ
ป้อเจียน ชีซ่าง แคนรูกฟ้า เกี่ยวกินหายแล

ยามุดชืดแกมฆาง

ยามุดชืดแกมฆาง มันปุดทองนอย แฉกเป็นหนองคกหวงราวอัน
กมตาวไปกัต หื้อเอาหัวปุมฝามา

หน้า 123

คัมกิน

ยาฆางลัน

ยาสี่พันเป็นฆางลันแตกกัต มันเล็กสับกัต หื้อเอาปุมฝามา ราก
กอมก้อ ซอยนาง ฝนน้ำจาวกิน อมหายแล

ยาผ้าฆางเลือด

ยาผ้าฆางเลือด หื้อเอาศรีกันไซ เขาหมันดำ ฝนนหายแล ชัน
100 เงิน เอาเทียน 3 เลม ปูซาเอาเปลือกขามป้อม คมชะเพอะหายแลยา
ภาคสุก หื้อเอา ลูกอีวอก ฝนน้ำจิงกิน คันมันจักออกยาว ทนาวมา หื้อเอา
รากหมากแปล รากแดงขาว ฝนนเหล่าน้ำ ถีบในนั้ง คันรอนออกคกใจ หื้อเอาคัง
คัต คัตนอยหนึ่งกินเพอะหายแล ยาเทิกกินนั้ง หื้อเอา เกา

ป่งมาเข่น้ำจิ่งกิน คั่นกินผัด หื้อเอาผงกรอบแกเทอะ คับพั้งมันหนาวกัถ
หายใจผัดกัถ หื้อเอาไซเป็นอันขาวนั้นใส่เหล้าหื้อกินออกแล คับมันออกที่
รายหื้อเอาไซเบ็ดเกือกเสี่ยเทอะ หายแล

ยาแก้เสียบสัททั้งหมด

ยาแก้เสียบสัททั้งหมด หื้อเอากาฝากสะบูชายกาฝากเต็ง
ท่ากลาง ฟินคำ กั่วผงใส่น้ำเหล้ากินทา หายแล

ยาผีเครื่องรอม

ยาผีเครื่องรอม เอาไม้คำ (ชาคสูญหายไป)

ยามะเร็งครุด

ยามะเร็งครุด หื้อเอาคูกหมาคำ คูกควายเผือก ขวัญพัด
หอ คำหัวคำ กอกเผือก ลิมคำ ผักกูด หอมเกี้ยว ตับเตานอย น้ำจาว
กินทา หาย แล

ยามะเร็งครุดสันนิบาตราภ

ยามะเร็งครุดสันนิบาตแกมขางรากกัถ หื้อเอาไม้คัน ไม้
บอมเน่าใน ลิมคำ เกลาปั้ง งูบง รากพร้าว รากตาล กางปลาคำผัก
สาบ หัวผักเข่า ผักแค้น รากหมากน้ำ เตื่อป่อง เตื่อเกียง ไครน้ำ

โครนุ ฝิ่นคำ ญาซัด หลับมื่น รากคา ญาไซ ผากควาย ผักบุง หัวแปง
ผักหนอก ผักแวน ออลอยน้ำ รากกล้วยดิบ แซ่น้ำกิน เปลี่ยนน้ำทาเพละคัน
รากน้กหื้อเอาหอมเกี้ยวคำกับเขาเย็น เผาข้างสู แซกกันหายแล

ยาเกี้ยวเลือด

ยาเกี้ยวเลือดกลมเขาหัวใจ แมนตายคัมไปปากกิด คินอญกิด
หื้อเอาผาคำหนักน้ำ แลฝ่นเกี้ยวกับรากกอมกอล คกกินหายแพแล เชื้อแล
แล ทัพจกกลาวยาแกกอนแล

ยาแกตุ

ยาแกตุ หื้อเอาเปลือกกลมแลง ซุงซาลิงพลูซาง เกรือเอ็นไม้
รกฟ้า แคะหาง ไม้เค็งกา ไม้ยาแก ญาไซ ญาแพรด ใบขาม ใบหุง
จักโคร ใบเป่าทองแตก เทากันอวย ชัน 100 เงินคำ ยาแก พาก 1 หื้อ
เอาเค็งเกรือคำ คุกปลานัก คุกซีเสื่อ เปี้ยวป่องฟ้า งาไม้สา ฝ่นน้ำจาว
กินตาลงแล สัพหลงดกเสียงแล พาก 1 คันเขาลอง ซึ่เขี้ยวออกหื้อเอา
หนวยงิว หมอน

แมหมายรอย แก บคกับเหลา กินดกแล ยาปาก 1 หื้อเอากาฝาก ไม้ไซค
รากชำเปาเชื้อออกกอน ส่วนพินออกกอน กาฝากไมกุม กาสะลอง ไม้
เสี้ยวแดง เค็งเกรือ ยาทั้งมวลคราดไว้เป็นของชนันคินักแล ยาแกปาก 1
เอา

หน่วยหมากโชค กับผักหนอก ครามป่า มานั่งตมของเอาน้ำแล้วหื้อเอาพริก
9 แขน ซึ่ง 9 ผ่าน ดึงูเกาศักคัมคสุนราก (?) เป็นน้ำกินทาแล กัมมันรอน
ใน

หน้า 129

หื้อเอา ดินขี้หมากกับดินปมคัคคินโกเทากัน บคกับน้ำมูตร เป็นน้ำทาเวดแล
ยากคัณน หื้อเอาหัวงู 1 เทียนคำ 1 เห็ดกระดางไมผวน 1 ผันทาหายแล
ยาขับออก รากข่า หัสส์คัน 1 เหล็กกานผาก 1 คักเอาน้ำสอง ชุมพูแป้แซน
คักเอาเมื่อหลังกมาผนตกกันแล ยาแกหื้อเอากาผากไม้ผีเสื้อ 1 บอน ออก
กอน 1 เห็ดกระดางไม้คูก 1 ผนโสน้ำเหลากิน ยาแกลวง หื้อเอาเซี่ยะ

หน้า 130

ซึ่งเทาแกนหมากข้างเทากันแล้ว แต่งเป็น 3 ส่วนแล้ว เซาคอกคอกไม้
หื้อเอาน้ำเหลา ฟ่าย 3 คาน พุนผีเรือนพุน 1 ปูซาเอาครูเรา เอาไวพุน
1 หื้อคนพยาธิกิน แล้วดั่งซัน 300 เงิน ผีไล่ ผีตุ คนไล่คักหื้อเอาเห็ดกระ
ดางไม้คูก 15 กำ พายชะเมา 5 กำ บาตรแตกยังโบสธ 5 กำ พรกนอย
5 กำ คิกป็นเป็นลูกกอน 3 ลูก ลูกหัวที่ปูซาพระเจ้า ลูกกลางปูซาธรรมลูก
ปลายปูซาสังฆะ หื้อกัณล่ำคั

หน้า 131

ลอนลูกสังฆะหายแล ยาภาหื้อเอาชะคานขึ้นไมทกมาไวกายาทั้งมวลไผหัน
แล กัมทับอกทับใจ หื้อปูซาเอาตนยังสมุคผน 3 คำ กินหายแล

ยาแกผีทังมวล

ยาแกผีทังมวล หื้อเอาใบผีเสื้อนอยชุงซาลิง ไบรางคาว

พริกน้อย ชিং ซ่า เขาหมื่น พลุเลย พิคพิวแดงเทากัน ตำผงไวใส่หน้าจิ้งกัทยา
หนีเสี้ยงแล อัน 1 หื้อเอาพิคพิวกำ 1 คีปี่ 1 พริกน้อยขบป่นลูกกอนไวเป็น
ของชนัน

หน้า 132

ยานกศัส

กศัส หื้อเอาไมอันสี่กั้นนั้น หื้อปวยผ้าซันซบเอาดำ 1 น้ำคน
เรื่อนแตก 1 น้ำคนสีป้าเขียว 1 อองเตาอุ 1 เตาเอาเส้าผาสาทเส้าเดียว
เขาซุดเอาเหลา เป็นน้ำค หื้อกินหายแล เป็นทาหื้อววยไต ปูซาเอา คนเป็น
มาผัน 3 ตำ กินหายแล ชัน 300 เงิน พาก 1 ศัสใส่ ปูซาเอารากหุงแดง
วันตก-ออก หนึ่งเทาพริก เหลาเป็นน้ำหื้อกิน ยานกลอง รากจุมป้า 5 กำพริก

หน้า 133

5 กำ หมายากข้างกำ 1 หื้อคิกกับเหลา หื้อกินยาหื้อพริกแล้วใส่จักตาย บคี่แหแล
พาก 1 ขันหญาเพนยวหนู 1 อันมียั้งจอมปลวกนั้น เคาเงาข้าง 1 รากหมายาก
เกลื่อ ผ่นคกน้ำหมายากาว หื้อแมบลันเลยกินยั้งทั้นนั้น แมนว่าตุ๊กคกแล

ยานกศัส

ยานกศัส หื้อเอาหน้าคน ศัสารักชนัน 1 คันลุนไปเอายอด จอม
ปลวกมากินทาแหแล ยพาก 1 หื้อไปขอเอาเถาผีมาหมกจูหื้อเจ็บหายแล คัน
วารู

หน้า 134

ลงรายนั้ก หื้อกินยามัดเสี้ยกอน หื้อเอาลิ้นคมาสน้ำจาวกิน กั้นมันยอบแล
นึ่งกินยาลองเหอะ ยาแกลองพาก 1 หื้อเอาไมส่อนออกยังกอน มาสมเดา
พริกนอยกิน หายแพแล

ยามกตุแกลองคู้ตูลองคู้ไสคนไส

ยามกตุแกลอง คู้ตูลอง คู้ไสคนไสกัคไคเสี้ยงแล ยาเครือขาวหื้อ
เอาซีเหล็กเผือก ซีเหล็กค้ำ ไมสั๊ก ขางขาว ขางแดง ขางพอย จันหนขาว
จันหนแดง ไครน้ำ ไครนุ่น ไครคีนกอง ไครคีนเบ็ด ไมหมากคูก ไม

หน้า 135

พินค้ำ ไมแพนหัง 2 คาลเหล็อง ไมกางปลาขาว หมากแคว้งขาวอกเผือก
หมากลิมค้ำ หมากคาห้วค้ำ ออยค้ำ เต็งเครือ เขาหมื่นเครือ แขนมเหล็อง
คูกแร้ง คูกกา คูกหมาคำ กินหายแพแล ยาผีเครือค้ำ แดง เหล็อง ขาว กั
คไคเสี้ยงแล พาก 1

ยามะเร็งครุด

ยามะเร็งครุด หื้อเอาห้วคูก ห้วชา ขึ้นคิบ ห้วถั่วพลู รากผัก
หวานฆาน คูกแร้ง คูกกา คูกหมาคำ มะคาห้วค้ำ น้ำจาวเป็นน้ำ ตบห้วกิน
ในหายแล คั้นคู้ไส เอาคี้

หน้า 136

งูเหล็อม คักสนอย มะก้าเผือก รวงขาว หมากขาง คักสนอย หัสคีน คอง
คิง หังคี้ ค้ำผงแซ่น้ำมันงากินทา ปัน 3 ปุ่น ไวกาตัวเราปุ่น 1 กอนแลวกิน

ทาเทอะ ชั้นมี 300 แล

ยาผีไสยกาผี

ยากาทั้งมวล หื้อเอาเยี่ยวเมื่อจกัโครสุด ควักวงตา แล้วเอา
หญ้าหางช้างฝ่นกับพริกกลู 1 กับเล็บมือทั้ง 10 นิ้ว เอาจีปลายลิ้น ควักวง
ตาเสี้ยกาทั้งมวล คุล่องผีไคเสี้ยงแล ยากาผี หื้อเอาผักหนอก ทรดาน 1
มาดซีก 1 ไมสะเลียม

หน้า 137

แหง หวนใส่ หื้อบดกับกัน ธนวรรผาจอไวกับเรือน กาผีคนกัไคเสี้ยงแล

ยาผีโป่งผียา

ยาผีโป่งผียากัค คุล่องทานกัไคแล ไคกักันจวนสานทั้งมวล หื้อ
เอาหญ้าไซกำมือ 1 เขามันชัน เขามันขาว เขามันดำ เขามันเหลือง
หัวพลูเลย พายชะเมา คำผองอนละเอียต น้ำหมอนึ่งเป็นน้ำ กันสนอยพา
แควนนัก หายแหแล ชั้นมี 50 ปุค ผาขาวแดง หมากพลู เทียนบุซาแลสรูป
เทอะคาธาสรูป

หน้า 138

ยาหื้อว่า วสทสนสฺป ฯลฯ 7 คับมีไคแล

ยาหายใจผีค

ยาหายใจผีค หื้อเอารากหมากปู แกนหมากหัน แกนกลวยงวน
ฟองสมุทร ฝ่นกินหายแล

ยาคุ

ยาคุ หื้อเอาพลูเลย กับเกลือ ชั่งเท่ากันคั่วแล้วบด เอาเหล้า
เป็นน้ำสุ่นปั้นเป็นลูกกลอนไว้กิน อุณหายแล

ยาแก้พิษช่อง

ยาแก้พิษช่อง หื้อเอาพิศพิทัง 2 บุราหัง 2 เป้าทองแตก ใบ
ป่านเถื่อน ใบมะม่วง ใบทิสสัน ใบชา ใบพลูเลย ใบชิง ใบผักหนอก หื้อ
เอาเท่ากัน ตำผงไว้แล้วหื้อไปเอาผักแคบ

หน้า 139

หอมเกี้ยว มาตำปั้นเอาน้ำแล้วหื้อเอายานี้ลงชุบตากแห้งหื้อพอ 3 เทอแล้ว
หื้อปั้นลูกกลอนไว้ใช้เทอะ สัพพิษกัโคแลห่งมวลแล

ยากระยือหายใจฝืด

ยากระยือหายใจฝืด เอาเป่าหัง 2 ใบลิ้ว ใบหุนเทศ รังแมง
บง หมากแควง หมากเขือ ใบบัวราหัง 2 หื้อซูดเอาลูกหมาคำ ตักเกลือคั่ว
หื้อสุกใส่น้ำสมทมากลีว กินหายแล

ยามตุชิต

ยามตุชิต หนองกัถ์ เกลือกัถ์ หื้อเอาซ้อมันไปพลีเอารากชะมั่ง
รากพิศเคล้า รากไม่ผาน รากไม่สาบหลวง รากฝ้ายป่า หื้อเอา

หน้า 140

เงิน 5 บาท เขาตอกคอกไม้ เทียนคู่ 1 มาค่มวันตักเรือน หื้อใส่ตาเหลว

ปักตามกอนเส้า หื้อเอาตองกล้วยตีบหุ้มปากเสียงแลงกินเดอะ หายแล ชั้น
5 บาทปุดแล

ยาอาบพอง

ยาอาบพอง เอาผักขงปึง ใบขาว ใบชา พลุเลย สีฟ้าย มา
ต้มอาบ แล้วยากิน หื้อเอารากดอกโหม รากผักหวานบ้าน ผมน้ำจาวกินหาย
แล

ยาทา

ยาทา เอาพลุเลย เปลือกกุ่ม พริกนอย ตำทาหายแล ยากิน
หื้อเอาพริกนอย ชิง เทียนทั้ง 5 คีบลี เขา

หน้า 141

หมื่นชั้น หื้อตำเป็นลูกกอนกิน น้ำเตลว น้ำอุ่น กินหายแล

ยาผีเครือ

ยาผีเครือ หื้อเอาส้มเท็ด อ้อยข้าง ไม้ทัน ไม้คิกเคียม ไม้
เนาใน 9 ปง ไม้ชำ พินคำ คำแสนซึก ไครส้มเส็ด ไครต้นทอง ขางหัว
หมู แหนทั้ง 2 ไม้กุก ไม้กอก ไม้วิต เค็ดทั้ง 2 ผักหนอก รากคา ตาออย
คำ หญ้าขัด หลับมัน ผากควาย นางแย้ม หัวหูน รากกล้วยตีบ หญ้าไซ ไม้
ปง แซกกินหายแล

ยาเมาหัว

หื้อเอาส้มหมากโว ส้มหมากนาว

หน้า 142

สมหมากลิ้ว สมหมากขุ่น สมหมากขูด หื้อเอาใบทั้งมวล 1 ตัน 1 วงมือ
ขนาด ผีเสี้ยนน้อย เป่าน้อย เป่าหลวง หอมเกี้ยว เขี้ยวหมู กอมก้อ หื้อ
เอามาต้มหื้อโย คั้นเค็คแล้ว หื้อปลงใส่ซุม เหมือนนอยเส้านั้น หื้อเอา
กะลาวังเสียแล้ว เขาอยู่ในหั้นแล้วหื้อหยุดไวเสียสลุง 1 คั้นออกมาแล้ว
หื้อกินเสียหอนอย 1 แล้วหื้อเอาศพหัวส่วยหนา แล้วนำลมมันหื้อได้เอาอาบ
เสียหายแล

ยาทุเป็นหนอง

หน้า 143

หื้อเอาหัวเหะ ชันคิบ หังออกงาข้าง ผ่นน้ำจิงหล่อเข้าหายแล

ยาเมาหัว

ยาเมาหัว หื้อเอาแกนบา แกนในสมหมากนาว ผ่นคกน้ำมัน
งาหัวลงหัง 4 เลม หายแล ควยตาล ควยเกียง ควยงูหลวง ควยงูนอย

ยาแม่เคื่อไฟเป็นเป็ยอ่อนไป

ยาแม่เคื่อไฟเป็นเป็ยอ่อนไปนั หื้อเอาหัวปลาตูก 7 หัวหื้อ
กกเอา 1 หัว 1 เก็ง หื้อเอาหังปากมันนมาควหื้อผอยแล้วหื้อเอาชิง 7
แวน หอมเทียม 7 กลีบ พริกนอย 7 แกน แล้วมาบคกบกันแล้วหื้อปั้นเป็น
ลูกเคียวหื้อเอาผาขาวหอน้ำเหลา หื้อเอาไปบมเขาเป็ลือก

หน้า 144

ไว 2 คัน 2 คัน แล้วหื้อกินจำเรื่อไปก่อนแดงก่อนงาย แล้วหื้อทาบับคัน
ไปชู

วันแผล เชื้อแลว ยาวาบ หื้อเอาเครือเขาเอ็น เครือหญ้าข้างนอย ตมอาบ
หายแล เชื้อแลว ซันมี 300 รอย หมากพัน 3 เบี้ยพัน 3 หมาก 8 ชด 8
กอม เทียน 8 คู เลมบาทู 1 เลม เฟื่องคู 1 เทียนนอย 8 คู ชาวแดง
เหลาพัน นำตามคูแล เขาตอกคอกไม้ ก็ตามนั้นแล

ยาผีเครือคำพาทหลวง

ยาผีเครือคำพาทหลวง หื้อเอาส้มเห็ด อ้อยข้าง ไมคั้น ไมหอม
คิกเคียม ไมเนาใน 9 ปง ไม

หน้า 145

ชำ พินดำ คำแสนซึก ไครส้มเห็ด ไครคีนกอง ขางหัวหมู แหนทั้ง 2 ทับทั้ง
2 ไมกุม ไมกอ ไมวัด เคอทั้ง 2 หื้อเอาผักหนอก รากคา ตาออยคำ หญ้า
ซัด หลับมัน ผากควาย นางแย้ม หัวทูน รากกล้วยดิบ หญ้าไซ ใบบง มาแช
แล้วหื้อฝนยานั้นคกกินหายแล

ยาพองยาทายากิน

ยาพอง หื้อเอากาสะลอง กาแกด กาสลัก ซุงชำลิ่งตมอาบ ยา
ทา หื้อเอารากกล้วยเทศตัวผู้ รากผักอัสสัม ซา พลุเลย ผักเปลาว ห้อมเกี้ยว
พริกนอย มะขาง

หน้า 146

หื้อสคิน คำผลน้ำเหลาเป็นน้ำพาทหายแล ยากิน หื้อเอาชะคาน เปลือกไมฝาน
หนูม ส้มหมากขาม เกลือ ยาแก 5 ต้นคค้ำกินหายแล ยาพอง หื้อเอาผักปง
คิน กาบกล้วยนวน แกนเขาสาลี มาอาบหาย

ยาหลุมกเลือก

ยาหลุ้จก หื้อเอาเปลือ้กฝั้เสื่อหลวงมาตำ หื้อเอาพริกนอย 7
แกน ชิง 7 ฝ่าน หอมเทียม 7 กีบ ส้มหมากขามสุ้ก เกลือ้ตำกั้กัน กินหาย
แล ยาหลุมกเลือก หลุ้จกก็ดี หื้อเอาเปลือ้กโข้กมวตำใส่พริกนอย 7 แกน
ชิง 7 ฝ่าน หอม

หน้า 147

เทียม ส้มหมากขามสุ้ก เกลือ้กั้กันกินหายแล เชื้อแล้วแล พาก 1 หื้อเอา
หน่วยหมากกอหอม มาปาดหัวเสื่อแล้ว หื้อชวกั้ในเสียนอย 1 แล้วหื้อเอา
เผาชยะช้อหื้อเป็นผง แล้วหื้อเอาปมครังบคกั้กัน เอาเกลือ้คั้คสันอยหมกไฟ
หื้อสุ้ก แล้วหื้อเอารากมันมาต้ม เอาลงแช่กินหายแล พาก 1 ยาหลุมกเลือก
หื้อเอาแกนหมากสี่เสียด ลินคู้ เป้าเลือก ปมครังมาตำกั้กัน กินแล้ว หื้อไป

หน้า 148

เอาเปลือ้กมะคั้มาต้มไว้ แล้วหื้อเอายาคำหื้อผาลงแช่กินหาย เชื้อแล้ว
พาก 1 ยามะโท้กแตก หื้อเอารากหิดเคล้า รากมะแตก รากเคือ้ดิน ราก
มูกนั้มาต้มแล้ว หื้อฝ่นसानเงินसानคำ ขางขาว ขางแดง ตกกินหายแล คั้
จกคั้มันตลเรอน หื้อเอาคองกลวยคั้มาหุ้มปากหมอต้ม หื้อใส่ตาแหลวตาม
กอนเส้า แล้วหื้อใส่หลั้วฝ้ายเคียวทั้งวันตล กินหายแล

ยาชั้ราก 2 กอง

หื้อเอาหางใบ (ขนานนี้ขาดหายไป)

หน้า 149

ยามच्छิด

ยามच्छิดหนองกิ้งกือ เลือดกิ้งกือ ห่อเอาดอกค้ายป้อมขาว ทั้งหัวมา
ต้มวันตกเรือน ห่อใส่ตาเหลว 3 คาน ห่อเอาใบตองกล้วยตีบมาหุ้มปากหม้อ
แล้วต้มกินหายแล ชั้น 5 ปุค เขาตอกคอกไม้ เทียนกี้ 4 หมากกี้ 4 พลุ๊ก 4
ชาวแดงก็ตามกินเหาะ กินหายแล ยาหาก 1 ยาผีชะมะแรงสังกี้ ห่อเอา
รากผักกั้นแดง รากผักหวานบาน หัวด้วพลู รากป้อบาน เขาจาว เป็นน้ำทา

หน้า 150

หายแล

ยาเกี่ยวไฟ

ยาเกี่ยวไฟ ห่อเอาใบหัสส์คั้น หมากขาง บุราขาว บุราดำผัก
เผ็ด หญ้าหอมเกี่ยว ห่อเอาใบทั้งมวล ห่อตำผงใส่น้ำหมอนึ่ง น้ำเหลา บีบ
กินหายแล เป็นหายปวดเมื่อย เป็นเกี่ยวก็ทาบีบคั้นก็ไล่เสี้ยนแล ยามच्छิด
ห่อเอาเงิน 5 บาท ไปบูชาเอารากเค็ดคินทั้งวันคกมาต้มกินหายแล ห่อใส่
ตาเหลวเสี้ยน 3 คาน ห่อเอาใบตองกล้วยตีบมาหุ้มปากหม้อต้มกิน ชั้น 5 ปุค

หน้า 151

คอเค็ดไม้ข่อย ชี้ล็ก แกนเขาสาลี่มาคว่ห่อเป็นถั่วแล้วห่อผ้าเช็กินทุคหายเชื่อ
แล้ว (ขนานนี้ไม่สมบูรณ์เพราะขาดหายไป)

ยาสะอั้น

ยาสะอั้น หื้อเอาฝอยลม รากกอมก้อคำ คั้งเส้ากองไฟ ฝนน้ำ
จิ้งกินทายแล

ยาลมชักคั้นมือบิคเบี้ยวไป

ยาลมชักคั้นมือบิคเบี้ยวไป หื้อเอาผักแคบ ใบช้ำก้าหัง 2 คำ
เอาน้ำมันงา เคี้ยวหื้อตามไฟไค้ไวกันเกี่ยวทายแล

ยาเลือคออกไพร

ยาเลือคออกไพรกัถี ออกพันกัถี หื้อเอาใบผักบุง ใบบุรา คำ
คอบกระหมอม ทายแล

หน้า 152

ยาไฟทองคัม

ยาไฟทองคัม หื้อเอาเทียนคำ พรกนอย 7 แขน ชิง 7 แวน
หอมเทียม 7 กีบ หอมแดง 7 กีบ พิคพิวแดง 7 แวน กลวยคัม 7 แวน หื้อ
คำเป็นผงคั้นจกกินหื้ออ้วเข้าจ้ กอนงาย กอนแลง คั้นจกจันัน หื้อเอาชีเผ็ง
มาบุมเขานัน พอหื้อชีเผ็งโนแลวกินทายแล ยามะโทกก็ได้ ยาคอยก็ได้แล

ยานิวเป็นแกนกัถบเป็นแกนกัถ

ยานิวเป็นแกน

หน้า 153

กัถ บเป็นแกนกัถ หื้อเอารากส้มหมากนาว รากหมากแตก รากคอกเกียง

เปลือกกุ่มน้ำ หือฉากเอาเพียงแฉว ทั้งวันคก หือคัมวัน(ตค)เรื่อน กินหายแล
ชั้น 5 บาทปุด เทียน 4 เซ้าตอกคอกไม้กัคตามันแล

ยามะโทกชี้ขวาง

ยามะโทกชี้ขวาง หือเอาซาบาท 1 พลุเลยบาท 1 ใส่ส้มมะขาม
บาท 1 คำกินหายแล

ยาผียำ

ยาผียำ หือเอาพายชะเมา เซ้าหมื่นขาว เซ้าหมื่นดำ เซ้าหมื่น
แท พลุเลย หญาไซ

หน้า 154

ว่องมือ 1 น้ำหมอนิ่ง เป็นน้ำทาหายแล

ยาเจริญหายปวดหายเมื่อยเนื้อตัว

ยาเจริญหายปวดหายเมื่อยเนื้อตัว หือเอากาลักเหล็ก กูก
คาง ชาว ผ่าง ยา 7 คันนี้ หือพิจารณาเอาเทอะเป็นยาฝนน้ำอุ่นกินคินัก
แล เป็นยาเจ้าพระยาอินทร์ลงมาตามพระยาโศภราช ห่างวัด 8 หมื่น 4
พันหลังแล หายพยาธิทั้งมวลแล ยาจำเจริญหายพยาธิ หือเอาทวมคหมอน
พริกนอย ชิงแคง ชุงชาลิง คำผงใส่ในน้ำอุ่น

หน้า 155

น้ำเหล้าหายแล ยา 2 พากัน เป็นยาเจ้าพระยาอินทร์แล

ยาเจี๊หวัวเม้าห้ว

พวก 1 เป็นยาเจี๊หวัวเม้าห้ว หื้อเอาหุงแคง หังกานหังใบ พลุ
เลย เปลือกไม้งุ่น เขาจาวตำห่อผาใส่ปากหมอนิ่ง จูชะระหมอม ไลแรงลงหาย
แล

ยาแซทองธาตุ

ยาแซทองธาตุ หื้อเอาน้ำสำเหล้า หัวกล้วยตีบ หน่อไม้ไผ่ เขา
สุก ยาแก 5 คัน มคแคง แปงรังยั้งคนสมัทมากนาว เอามาคว่ำแช่หังใบหังตัว
คณะเทา

หน้า 156

กัน หื้อแช่ไว้ 3 เดือน สิบเลาเมินเทาโคแควนคี่เทานันแล ทองเงิน ธรอ
ขางทอง ยานัน ขางเป่าลูกแล ยาเมื่อใส่หอลอนัน หื้อเอาใบหมากขาง ใบ
หัสส์คั้น ตองคั้ง เอกราช เทียนเงิน ผักคืบรุ่ง เอาเทากัน ตำผงใส่พริกนอย
3 แกน 7 แกนคัก หื้อใส่เมื่อนัน หื้อหอลอ 3 เทื่อแล บาทซีกทอง ยานัน หื้อ
ใส่เงินธรรมชาติ 5 หมากคว่ำใส่น้ำโค

(อ่านคูแล่วไมโคความหมายเลย)

หน้า 157

เป็นน้ำนันแล จักแปงทองธาคุนัน หื้อเอาทองแคง 5 บาท เงินคี่บาท 1 ส่วน
หนุบาท ทองโหนใส่ส่วน 8 ก้า 1 ยาใส่มีนัน หื้อเอาเปลือกคี่เสื่อหลวง 1
เปลือกไม้ไกลค่อม 1 เปลือกยาง 1 เขาหมิ่นคว่ำ 1 ดินไฟ 1 มาคว่ำผงใส่
เมื่อหอลอ หื้อเอาคณะเทากันหังมवल น้ำหอลอนัน หื้อเอาน้ำคั้งผักหมพร้าว เป็น
น้ำหอลอดก 34 เทื่อแล ทองธาคุซีก 1 เงิน 4 มะคว่ำซีกธาคุ เขาทองแคง 5

บาท

(อ่านคุณแล้วไมใดความหมายเลย)

หน้า 158

นั้นแล้ว ชื่อว่าเป็นธาตุแล ทองข้าง 1 เงินข้าง 1 เขากันเปลาลูกแล หื้อชัก
น้ำหลังซีก 1 แล

ตำรายาหลอทองแดงแปงเป็นเงิน

ตำรายาหลอทองแดงแปงเป็นเงิน หื้อเอาคันยาแก้ว ไบปาน
เดือน ไบหมากเขือบาคอกคำ ไบลมแล้ง ชั่วว์คำ เป็นยาหลอแล คันจักหลอ
นั้น หื้อเอาทองรอย หื้อเอาใส่สานจอกเฟื่อง 1 คันวาทอง 5 บาทใส่สานซีก
1 คันวาจักเปลา นั้น หื้อใส่เงินข้าง 1 ทองข้าง 1 เงินคี่ซีก 1 เปลาลูกและ
น้ำใดเป็น

(อ่านคุณแล้วไมใดความหมายเลย)

หน้า 159

น้ำนั้นแล เชื่อกันมาแล้วแล

น้ำยาหลอ

น้ำยาหลอนั้น หื้อเอาหนอไมใดมาคองหื้อส้ม แลเอาน้ำมันเป็น
น้ำหลอทองนั้นแล เชื่อกันมาแท้แล

ยาแกกัณผัดกัศเบือกัศ

ยาแกกัณผัดกัศ เบือสัพพวาเบือ กนทอง รุบลายกัศ หื้อเอาผง

ครอบ เหมือกคน รากปอพาน กาฝากเมียง ซ้อไม้เรียว สุรพิงคำ พิษเพราะ
คันจักฝนยาคกแล้ว หื้อเอาหิมโห้เขาลงแซ่น้ำจิงกิน แมนมันหลุไปก็ไคซู้อันแล
กันมันร้อนทองเป็น

หน้า 160

เปลวร้อนอกคกใจก็ตี หื้อไปเอาเปลือกกอ เปลือกท่า เปลือกเกว่น รากคา
ตาออยคำ ผากควายมาแซกินหายร้อนแล ซื่อว่ายาไฟร้อนกันแล หลุก็ไคแล
ยาลงหื้อไซรอนเหมือกคกใจคังอัน หื้อเอาใบดอกมะลิชั้นเคียวมาตำกับเข้า
จาว แล้วหื้อเอาผาคำมาทอ แล้วหื้อบิดเอาน้ำมันมากินเสียนอยหนึ่งก่อนแล้ว
หื้อเอาทาลูบลึงหึ่งตัว ร้อนอกคกใจก็หาย เทือกนี้แห่งไปแล ซื่อยาพันใจแล

หน้า 161

ยาผาบขุ่มพ

สิทธิการ จักกล่าวตำรายาไวหื้อเป็นประโยชน์ก่อนแล จักกล่าว
ยาผาบขุ่มพุกอนแล หื้อเอาเป่าตองแตก รวงควา ชุงซาลิง พิดพิวแดง เทา
พริกนอย ตำผงใส่ในน้ำอุ่น น้ำเหลา น้ำเผิง กินหาย พยาริเสี้ยงแล เจ็บปวด
เมื่อย เหนื่อยก็หายแล

ยาน้ำ

พาก 1 ยาน้ำ หื้อเอา อันเป็นลูกแลนมมาลัษฐันัน คันหายหื้อเอา
ลูกช้แหยก ลูกลัมมันบดใส่ในน้ำเผิง กินหายแล พาก 1 ลม
(อ่านคูแล้วไม่ไคความหมายเลย)

ยาคัดกินหาย อิด เอาเปลวปองฟามาตม ยานี้คัด

แล่นขึ้นแปหลัง เจ็บคอรุกไว้ หื้อเอารายแล

ยาผงขาว

พาก 1 ยาผงขาว หื้อเอารากกอก รากจิว รากสมอพิเพก
เครือเชนาง เอาเทากันไสน้ำจิงกิน เป็นไสเหลือง ไสน้ำอุ่น พริก
น้อย ชิง กินหายแล เจ็บหัวไสน้ำจิงกิน เป็นไสเหลืองไสน้ำอุ่นกิน เจ็บ
แอวไสน้ำมันงาอุ่นไฟ นวดหายแล คันเป็นลมเสียบแทง เปลือกหอย 5
ลูก เผาคหื้อออนแลว นำสมทมาจ้อมคัตกิน หายแล คันของรายราก

หอบ กลวยหุงคัตกินหาย ลงทอง รากหมากแตก คัตกินหายแล เป็น
มะเร็งครูด หื้อฝ่นรากคัต ทกยานคัตกินหายแล ลูบควยแล มะเร็งเอา
หญาเกิดหอยตำเอาน้ำ ยานคัตทาหายแล

ยาคัตดอก

เอาหมากหักขม เผาเป็นเฝ้า น้ำเข้าจาวเป็นน้ำ ยานคัต
กินหาย เป็นผอมเหลือง หื้อเอารากควัก รากหุงแดงหุงยานคัตกินหาย

ยาลมคุมผับตัว

ลมคุมผับตัว หื้อเอาเครือน้ำเต้า ปั้นตำเอาน้ำมัน

ยาคัตกินหาย อิต เอาเปลวป่องฟ้ามาคม ยานคัตกินหายแล

ยากินเข่าปล้ำ

กินเข่าปล้ำ ใส่น้ำเผ็งกินหายแล ไชรอนเนื้อคิง หื้อเอารากคำ
มาต้ม เอายานี้คักกินหายแล กินเข่าปล้ำใส่น้ำเผ็งกินหายแล ผู้หญิงลงเลือด
นัก หื้อเอาหญ้าผากควาย 3 ยอด ต้มยาใส่กินหายแล แลวทานีก่อนแล ยา
พากัน หื้อเอาพิศพิวแดง 50 หัสส์คั้น 50 งวนหมู 50 เครื่องเขารอ 50 คุก

หน้า 165

เครื่องหมากบารอยน้ำ หัวตายเหินรอนน้ำ มาพักตากแห้ง สุกคี่แล้วเอาแช่พัก
กากคี่ น้ำออยคี่ สัพใส่หั่งมวลดันกแล ยาพาก 1 หื้อเอาผีเสื้อ ใบปลั่ง
หมากขาง สะพันกา พิศพิวแดง หัวคองคิง ใบจี่ ใบแมน หัสส์คั้น เทากัน
ตำผงไวแล้ว หอมเกี้ยวเป็นน้ำปั้นเป็นลูกกอนไวใส่น้ำสมหมากจอมกคี่ ใส่น้ำ
เหลากินกคี่ หื้อเอาหมากเขือบา ชุงช่าลิ่ง เขากุ่ม เปลือกขอยพริกนอยบาท
ชิงบาท น้ำสมหมาก

หน้า 166

ลิว สุนแล้วใส่ออมไวกิน สำราญใจแรงนักแล

ยาไชขึ้นไชดิน

ยาละออนไชขึ้นกคี่ ไชดินกคี่ หื้อเอาแกนหมากคิบมาบค้อนแล้ว
หื้อใส่กับน้ำออยดำ หื้อหลอเขาปาก แลวหื้อหาหั่ง 4 มะลั่งลงหายแล ยากิน
หื้อเอาผงครอบ เหมือดคน รากหญ้าหลัมมัน หื้อฝนกินหายแล

ยาลมทองเป็นกอน

ยาลมทองเป็นกอน หื้อเอาใบไม้ศรี อันหลนตกข้าวข้าม 7 ใบ

ญาแหลมบก ใบฝ้ายแปง ใบไม้ฝ้าง หัวกล้วยตีมาต่อผ้าใส่ปากพลอ

หน้า 167

ยากำลังแรงนัก

ยาพาก 1 หื้อเอาพลูลึงว่องมือ พิศพิวแดงเช่นนิ้วมือเคเรือเขา
รอกับ # ชิงแดงเก็ง 1 คำผงไวใส่น้ำอุ่นกิน มทาพะแล พาก 1 หื้อเอา
หนาคำบาท รากฝี่เสี้ยนอย พิศพิวแดงเทากันคำผงไวแช่สุรากินสิบ 5 วัน
เคื่อน 1 ก็แล้ว กินผวงาม ชื่อว่าแสนนางวานแล ยาแช่พาก 1 หื้อเอาพิศ
พิวแดง ชิงแดง ชะค่าน บุราชาว พูลุง ฝี่เสื่อ พริกนอยเทากัน คำผงแช่

หน้า 168

น้ำเต็ง น้ำอ้อย กินผวงามแท้แล พาก 1 เอาลูกฝี่เสื่อ ใบหัสสกิน หอม
เกี้ยว คำผง แล้วหุงชะค่านเป็นน้ำ ปั้นเป็นลูกกอน ใส่พริกนอย ชิง เกลือ
ใส่สมกิน แรงนักแล

ยาหายเจ็บแหว

ยาเจ็บแหว พาก 1 หื้อเอาพิศพิว เป้าตองแตก รวงควา ชุง
ชาลิ่ง เทากัน คำผงไวกินมีกำลังนักแล พาก 1 หื้อเอารากหัสสกิน พิศพิว
แดง ยางเคื่อป่อง พริกนอย ชิงแดง แช่สุรากิน มีกำลังแรงนักแล พาก 1

หน้า 169

พิศพิวแดงบาท แกนหมากขาม แกนลมแล้ง แกนซีเหล็กรากควักและอันและ
รอย มาพักตากแห้งไวหนึ่งหื้อสุก แล้วตากแห้งแช่เหล้าไวเคื่อน 1 กินแท้
พยาธิหังมวล มีกำลังมีผิวกังาม อายุก็ขึ้นแล พาก 1 หมากเชื้อแจสุก พิศ
พิวแดง

ชะคาน รากหัสส์คิน รากผ้าแปง คิงู และอันและรอย น้ำเอ็ดเซย พันน้ำเซียว
ลงเก็ง ทือเอาเหี้ยออกแล้ว ซ้ำเคียว

หน้า 170

ทือซุน แล้วป็นเป็นลูกไว้ เทาลูกพริกนอย จำเวญกินเนอ คีแท้ เซ้อแล้วแล ยา
ทามพยาธิ

ยาทามพิทพยาธิ

ทือเอารากหมากแรด ไมคั้นเบ็ด รากข้าว รากคะจาย รากกาง
ปลาขาว รากไมคิ้วตำผงไว้ในน้ำอุ่นกินหาย พยาธิทั้งมวลแล ผู้หญิงลูกลักคิบแลเป็น
ตำรายานางจามเทวีเซียงใหม่ ควรคารอยคำแล พาก 1

ยาพิ

ยาพิ คีปลี ชะคาน พายชะเมา เทียนคำ ญ่าหอมเกี้ยว 5 รอย
เคือหมากบัว 5 รอย ตากแห้ง

หน้า 171

คำผงแซ่น้ำออยคำกิน กี้คี่ น้ำเหลากี้คี่ วกินพิมแรงแท้แล พาก 1

ยาทัวลาน

ยาทัวลาน ทือเอางาซ่าง หมากขามป้อม น้ำหอมเกี้ยว บคด้วยกัน
ทาทัวลาน ผมจึงออกแล

ยาหัวทงอก

ยาหัวทงอก คั้นจักยา หื้อเอาเป่าตองแตก รากเคื่อเกียง มา
บดกับคั่วยกัน หื้อออนแล้วหื้อเอาน้ำมันงา หุงหื้อสุกคี่แล้วเอาทาผมจึงออกค้ำ

ยาผมทลน

หื้อเอาหมากก้ำทงมวล ต้ำแซนน้ำค้ำหัวออกแล

ยาเลือด

ยาเลือด ผีวคนขาว

หน้า 172

เหลือง เลือดมันจืดจาง ทวรกินยาอันเผ็ดแล คนค้ำเลือดขมใส่ยาอันส้ม อัน
หวานแล ผู้ค้ำแดง เลือดเค็ม กินยาเผ็ดแล คนขาวกินยาขมเผ็ดแล ทั่นจัก
กลวยังคนผู้เป็นพยาธิ จักหายไปพล 7 วัน ชื่อว่าไซแล อยารับนอนหลับ
กลางวัน อยาอาบน้ำรับ อยากินน้ำกินเขานัก คั้นว่าคนชายอยารับพาที่เนอ
คั้นว่าผู้หญิงอยารับเอาควย อยาหื้อเยี่ยะแทเนอ อยากินส้ม คั้นออกลูกไปแก
เคื่อน

หน้า 173

อยาเอาการบคี่ มันมักเป็นพยาธิแล เย็นเพื่อลิ่งแล

ยาเจ็บหัว

ยาเจ็บหัวพาก 1 นคี่แทแล หื้อเอาหมากลีมลายมาเผา หื้อเป็น

เถา แล้วหื้อเอาพริกนอยเสี้ยว 1 เบี้ยหู 3 ลูก คราบกำหุง 3 ตัว บดเป็น
นัตถ์สูบเทอะ หูหายหนัก ตามัวก็หายแล เจ็บเขี้ยวก็หาย ผสมกับหงอก ผัวก็
งาม

ยาเหงือกพอง

ยาเหลืองพอง หื้อเอารากหญ้าขี้ฉ้อ รากถั่วพลู รากเกี๋ยะ
อมก็หาย เชื้อแล

ยาเขียวมัน

หื้อเอาเขาสารมาควี้ แลวคหื้อออน สุนด้วย

หน้า 174

น้ำรอยหมา หื้อเขากันแลวอมจุกควี้เขียวออกกิน แลวผันเปลือกลูกมามอมเทอะ
เขียวมันแท้แล เป็น

ยาพันรดี

ยาพันรดี ซี้ เยี่ยวบออก คั้นจักยา หื้อเอาพันรดีแดงซิ่ง ซินู
น้ำมันงา บดทาตั้งสะคือลงแหวหัวเนาคั้นซิบออก หื้อทาแค้นหลังลงแหวบุม
กัน ออกแล เชื้อแลว คั้นบออก หื้อเอาซิ่งจกอกใส่หน้าเหลาพาสายก็ออกแล
คั้นเยี่ยวบออก หื้อเอาซินู พันรดีผักกาด แก่ 5 คน ใส่หน้ามันงาทาออกแลคั้น
ว่าเยี่ยวเจ็บรินุก จักยา

หน้า 175

หื้อเอาหญ้าเหนียวหนู ผักทมแดง หุงกิน หายแล

ยาหายเจ็บหัวแมงคาเข่า

ยาหายเจ็บหัว ปานจักแตกนั้น กั้นจักยา หื้อเอารากหมากมัน
เหลียง จักโคร หัวเหนียวหนูมาฝนตบหัว หายแล ยาแมงคาเข่า หื้อบด
เหนียวหนูใส่น้ำมันงา ก็ออกแล

ยาอันจักโครท้อมีลูก

ยาอันจักโครท้อมีลูก หื้อเอารากหญ้าควยงู บดควยงูอันมั่ว
ทาสายคือ เมื่ออุตุเข้าแม่หมันนั้น ก็มีลูกแท้แล พาก 1 หื้อเอาขี้กุงาวมาเผา
รมโยคี (โยนี) เป็นลูกไปแล้วแมนใหม่แล

หน้า 176

รมก็มีลูกน้อยไปแล พากนี้ยาสาธานเนอ เชื่อแล้วแล พากนี้เป็นยาผาบฝนหื้อ
เอารากหญ้าขี้มอหนั่ง 2 จันทน์ยาว จันทน์แดง ตั้งว่า ผนตคน้ำเข้าจาวกิน
คันทนาคอยมากแท้ เยียะป็นกิน คันทกาทายแล พากเชื่อบ้า หื้อเอาใน
มันร้อยน้ำ พิคพิวแดงบาท ชิง 50 เทียนขาวบาท ติปลีบาท พริกนอยบาท
หมากสับร้อย เอามาตำผงไว้ คันทว่าเลือกคกหวารหั่ง 2 ใส่น้ำอุ่นกินคันทเป็น
ลมสูกูลใส่น้ำอุ่นกิน คันทเป็นรากสังก็แล้ว

หน้า 177

หื้อใส่น้ำอุ่น พริกนอย ชิงกิน ทางหมัก ทางเบา รากออก ใส่น้ำอุ่นกินหาย

ยาใส่ตาเหลืองยาเย็นต้นมีลูกตายในท้อง

เป็นตาเหลือง หื้อเอารากผักแคบ รากหมากพลู หุงยานี้ตัดกินคันท
วาบได้ ใส่น้ำออยค้ำกิน คันทเป็นเย็น หื้อเอาบัวบก เปลือกกุ่ม หัสส์คันท

เทาหมากขวาง 5 บาท ตำเอาน้ำมัน มาทุบก้นน้ำมันงา ใส่ยานี้ คันกับขวดค้
หายแล คันว่าลูกคายในทองออกบไต ใส่ยานี้ พรักน้อย ซึ่ง เกล็ดค้คันแล
กลาวยาหมากสีก้แลวแทนก้อนแล ยาพาก 1 หื้อเอาเครือ

หน้า 178

เขานางแล หญ้าจอมกบ ชักมอน หลับมัน อ้อยคำ เอาเท่ากัน ตำเป็นผงไว้
ใช้เทอะ คันว่าใจร้าย ใจสั้น ใส่ยานี้ เขาจาวกิน คันว่ากินผิดใส่ยานี้จาว
กินแล คันใช้ใส่ยานี้กินแล คันเป็นลมค้คอก หื้อเอาหมากข้กในมันนี้มาเผา
บคแล้วเอายานี้ค้คอกกินแล คันว่าเป็นคุดมออกตัวค้คอก หื้อเอาเครือน้ำเต้าป่า
มาค้คอก แล้วเอายานี้ค้คอกกินหายแล ยาพาก 1 หื้อเอาตานกเขาทั้ง 2 ลิ้นมัน
ค้คอก ลอกมันแทนนี้แล หื้อเอา

หน้า 179

น้ำมัน เป็นน้ำ หื้อมีดอกไม้วอก ยาวประมาณ เช่นนิ้วมือหื้อบคยานี้หื้อเป็นผง
ไว้ใส่ยังบอกนั้นแล้วหื้อเอาไม้อกลาตันนั้นแห้งเป็นค้คอกใส่พันสูบออกนั้น ไว้เทอะ
แมนว่าเห็นวามานักช่วยทางป็นเสียแล หื้อชัน 3 รอย หมากพัน 3 เบี้ยก้
ค้คอก เทียนก้ 8 กู เทียนเลมบาทู 1 หื้อมีแทแล

ยาผีเสื้อ

ยาผีเสื้อ ใบรางพาย หัสส์คั้น รางคาว เอาเท่ากันทั้งมวล
เสียแล ตากแห้งตำค้คอกไว้เทอะ คันว่าผีเขาอยู่ค้คอก ทรายอยู่ค้คอก มคค้คอกแล
เขาอยู่เนือค้คอก

หน้า 180

กค หื้อเอายานี้ใส่เหล้าหื้อกินสูบออกแล คัมหายใส่ยานี้มา ลูบลง คันบไต

หื้อไสน้ำเซาจาวกิน คันวาชไ้เจ็บเนื้อคิง ไ้ไสน้ำอุนกิน ลบควยหายแล ไ้ซัง
วันมัสาง หื้อเอาหัวเหน่ยวหนู หัวจักโครหุงกินหายแล ยาไช้หื้อเอาซุงชาลิ่ง
หมากแควเซา รากหมากเชื้อแจ้ เทียนค้ำหุงกินหายแล ยาเจ็บเนื้อคิง หื้อ
เอารากกุม รากสีเสื่อ รากหมากแหนหุงกินหายแล ยาพาก 1 หื้อเอาพิคพิว
แดง พิคพิว

หน้า 181

ชาว เป้าตองแตก รวงคววเทากัน คำผงไว้เทอะ ไ้ซีกี้ เจ็บหัว ไ้ไสน้ำอุน
กิน ไ้ไสน้ำจิงคตหายเมาทัว โครหลับ โครอยุดังอัน ไ้ไสน้ำสมหมากนาวกินกัน
บมีหมากลิวกี้ คันวาคนเมื่อย คันคินคัมมือ ไ้ไสน้ำเหลานวคกิน คันวาทือบ
ออกสีกเทือ ใจมันราย ใจสัน บโครกินเซากินน้ำคังอัน หื้อเอา เปลือกสีก
รากหลับมัน ออยค้ำ เป็นน้ำเอายานี้ไ้กินหายแล คันวาคักคอก คักทองเสียบ
เมื่อแหล่ง เสลคคังอัน ชื่อว่า เป็นลมสาครแล ยาหื้อเอา

หน้า 182

เคือเกียง เคือปอง มาคัมไ้สยานกินหายแล อันหนองหนังกอนแลคันจักสร้าง
ยา ลูกหมัดไว้ หื้อเอารากหนาคค้ำ รากหมาก คัมมี เต็งเคือค้ำ ผนไ้ไสน้ำ
เซาจาวกินหาย อันไช้หึงมวลแล ลมเสียบก็ไ้เสียงแล พาก 1 ชื่อ

ยาเส้นลมคาน

ยาเส้นลมคานแล หื้อเอาสะโพล ผ้อยลม กีบมา เปลือกสอน
เปลือกทองหัง 2 รากผ่าแบ่ง รากคืด งวนหมูเทากัน คำผงไว้ ไ้ไสน้ำอุนกิน
หายลมทังมวลแล

ขาลมสกลชนคำหัวใจ

ขาลมสกลชนคำหัวใจ เทอพอออกแลวมอยออย หือเอางวนทมู
ฝนใสน้ำเซาจาวกินดีแล

หน้า 183

ยาตาฟางวันฟางคำ

ตาฟางวัน ฟางคำ หือเอาตีเสื่อนอย 3 ยอด หญาควยงุนอย
3 ยอด ต้าแซใสน้ำจิงใส่ตาคีแล น้ำลายหุ หือเอาแซมเหลือง งวนตาก
หงาย ออยซาง ฝนใสน้ำเซาจาวกินหายแล

ยาเยี่ยวบออก

ยาเยี่ยวบออก หือเอาเบี่ยฝนทาออกคุดึงไคลูกแลวแฮบคก
หือเอารากผักตบ รากผักหมมาเคียนน้ำ 3 ปูน เอาปูน 1 กินชอน 1 ก็คก
แล ยาสำ หือเอาใบหีสส์คิน รากฝ้าย ใบตีเสื่อนอย ใบหนาคหลวง รวง
ควว เอาเทากัน

หน้า 184

ตากแหง ต้าผงไวเหอะ คันว่าตีเซาอูกัก หรายกัก มคกัก หือเอายานใส่
เหลาหือกินลม คันบหาย ใสน้ำมันงาลบลง คันบรูใสน้ำเซาจาวหือกิน คัน
วาเป็นพราย ไซเจ้งหัว เนอคิงเมอຍ ใสน้ำอูนกิน ใสน้ำเหลากินลุดควย
หาย คันว่าถูกกายกัก ผอมเหลองกัก หือเอารากไครสรอยหุงใสน้ำยานกิน
หายแพพยารัทังมวแล

ยาทสจวน

คั้นจักสร้างยาทสจวน หื้อเอาสะพันกา ผีเสี้ยนน้อย หัสส์คั้น
หมากขวาง พลูลิ่ง

หน้า 185

ชีเหล็ก เป่าน้อย หอมเกี้ยว เขารอ ลมแล้ง หื้อเอาใบทั้งมวลหื้อคำผิงน้ำ
หมอนึ่งปั้นเป็นลูกไข่เทอะ

เป็นผอมเหลืองเป็นนัวกระตางคางกับคางพอง

คั้นวาเป็นผอมเหลือง ใสน้ำอุ่นกินก็ดีแล คั้นคนเมื่อย คาง
กับคางพอง ใสน้ำหมอนึ่งก็ดี น้ำมันงานวดคั้นหายแล คั้นเป็นนัวใสน้ำผึ้ง
หุงกิน เป็นหืด ใสน้ำพร้าวกิน เจ็บอก ใสน้ำหอมช่างกิน เป็นเหน็ด
เหน้อย เมื่อยคั้นมือ ใสน้ำอุ่นกิน เป็นคางพอง ใสน้ำเขาวัวทาหินทนยั้ง
ขึ้น ใสน้ำพริกนอย ชิงกิน ปากแห้งใสน้ำหมาก

หน้า 186

นาวกิน ไคกินซองราย ฝนคืด รากหอมกิน ไคกินงวนसान ใสน้ำออยกิน
เป็นสันนิษาดคลั่งไหล ปากบอกล ลินหดเสี่ย ใสน้ำหมากนาวกิน เนื้อคิง
หนักคั้นมือเมื่อย ใสน้ำเหลากิน ไชทนาว ใสน้ำอุ่นกิน เจ็บท้องเอาเครือ
เขารอ 6 แวน พริกนอย 6 ลูก ชิง 6 แวน บคใสยานี้ กินหายแล ยา
พาก 1 เป็นปอย คั้นช่าง หื้อเอารากไมสมเห็ด ชุงชาลิ่ง สะคานเขารอ
น้ำออย พลูลิ่ง ใบชิง ผักปลอก ผักบุ้ง ผักเปิง (ปั้ง) เทานี้ หื้อเอาใบทั้ง
มวล กะลากัน (เทากัน) ตำเป็นผงไว้

คันว่า เป็นไส้แห้ง ไส้เหล้ากิน เจ็บท้อง ไส้หน้าอุณกิน คันว่าปากแห้ง กิน
เขาน้ำ ไส้หน้าหมากนาวกินหาย

ยาเมาหัว

สัฟวาเมาหัว หื้อเอารากชะมั่ง รากพิศพิชชาววงหมู ผัก
หนอก ควยงูหลวง หุงกินหาย เมาหัวปานจ๊กแตก เลือดออกทวารกัถ หื้อ
เอารากคืด คอกไม้แดง รากส้มเห็ด หมากนาว รากหมากปูหุงกินแล

จักสร้างสร้โมระกับคำ

จักสร้างสร้โมระกับคำ หื้อเอาลูกหมากบารอย

ใบหัสส์คั้นรอย ใบศีเสื่อรอย พรักนอยบาท หัวบัวเพื่อง ชิงซีก 1 คำผง
แล้วหื้อเอาหอมเกี้ยวเป็นน้ำ บั้นเป็นลูกไว้เทอะ คันเป็นไซ้ ไส้หน้าอุณกิน
คันเจ็บหัว หื้อเอาจักโคร คำบั้นเอาน้ำยานี้ใส่หัวหายแล คันเป็นสันนิบาต
ก็หายแล ชูอันแล เป็นสันนิบาตจำพวก 1 เป็นก้อนอยู่ในท้อง เจ็บนัก หื้อ
เอาชะคานมาผ่นยานี้ใส่กินหายแล คันเป็นสันนิบาต ตาแดง หื้อเอาหญ้า
หลับมัน 3 คนมา

หุงยานี้คัถกิน กัถนอมขึ้นหัว เจ็บหัวนักทาวไป หื้อเอาลูกกลมแดงมาบคใส่ยา
นี้กินหาย เป็นไซ้รอนเนื้อคิง ไส้หน้าอุณกิน เป็นสายเลือดเจ็บท้องนัก หื้อ
เอารากเต็งจาย พิศพิชชาว รากส้มเห็ด หุงเอายานี้คัถกินเป็นไอใส่พริก
นอย ชิงแดง เกลือ คัถกิน เป็นมองคอกะยือ เลือดออกคอก หื้อเอาหอม
เกี้ยว 7 ยอด

บดห่ออ่อน ใส่น้ำผึ้ง ยานคักกินเพื่อะ หายแล

ยาเหนียง

ยาเหนียงพาก 1

หน้า 190

หื้อเอารากผักหวานบาน เอามาตากแห้งตำผง ควยเซาหมื่นใส่น้ำมันหมูเป็น
น้ำคอบหายแล

คาถาเป่าเหนียง

คาถาเป่าเหนียงแล อมเคื่อนคับเหนียงตาย อมเคื่อนทงาย
เหนียงแวงแหงแคบแซบอมส่วหาย มนคคักเกี้ยวสุดแหงเซ็คเหนียงวันเคื่อน
คับหายแล ยาพาก 1 หื้อเอาไซแมงมางองอนมาฝนใส่น้ำหมอนึ่งทาววันเคื่อน
คับหาย พาก 1 หื้อเอาหอมป้อมบคทา ทองกลวยคับ อันหอปี่นั้น

หน้า 191

หื้อสรูปว่า ะยะทะสะนะสัมปะ ห้อมนค 7 คาบ แลหื้อเอาใบตองนอก มา
ซัดเหนียง หื้อพอลือคออก แลหื้อเอายันทาแลเอามาทอคค หื้อเอาผ้า
มาคราดเสีย แลหื้อคั้งขันเปี้ยพัน 3 หมากพัน 3 ผาขาว ผาแดง เงิน 3
ร้อย ชดคม หื้อโคขำระควเสียหัง 2 แลหื้อระนิกเค็งแกวหัง 3 แลหื้อเยะ
ยาเทอะวันเคื่อนคักคัแแต่แล ยาหนอย(เหนียง) ก็แลวันก่อนแล เชื้อแล

ยาวิเสผลังگان

ยาวิเสผลังگان หื้อเอาหอมหัว

บัวแดง พันธุ์ผักกาด ลูกผีเสื้อเท่ากัน หอมเกี้ยว เป็นน้ำป็นเป็นลูกไวโซ่ ลม
เสียบข้าง เสียบหลัง โลเจ็บอกใจขบ โลซันที่โคกคี ลูกลอนโตนับมา หือ
ใส่น้ำอุณกินหายแล แมหญิงออกลูกกินก็ได้ลูกอุณกินก็ดี หายเสียงแล

ยาสูตรแผ่นดิน

ยาสูตรแผ่นดิน หือเอาสะพันกา ไบลัว ไบผีเสื้อ ไบหัสสคัน
เครือเขารอ ไบพลูลิง ไบหมากขาง ไบลมแลง ไบเป่านอย หญาหอมเกี้ยว
ไบชีเหล็ก และอันและ 2 ร้อยคำผงไว

คันปอดเมื่อยเหน้อย ใส่น้ำหมอนึ่งเป็นน้ำ บีบคั้นหายแล คันเป็นลมเสียบคัต
แทงใส่น้ำอุณ น้ำเหล้ากินหายพยาธิทั้งมวลแล คันเป็นสันนิบาต ใส่น้ำคอบหัว
ลูบลง หายแล คันเป็นลม บันจักขาต อัมพาต เอายานี้ใส่น้ำเหล้ากิน แล
เอายานี้ใส่น้ำเหล้าวนคั้นทุกวันหายแล คั้นน้ำเหล้าบมี ใส่น้ำสมหมากโ
นวด กินก็ค้หายแล เป็นนิ้ว หือใส่น้ำออยค้ำกิน คั้นขี้ไค้ หือใส่น้ำเผ็งกินก็
คี้ คั้นกินเข้าข่า หือใส่พรักนอย เกลือกินก็หาย

แล คันเป็นพรรตี กินค้วยน้ำพร้าว คันเป็นลมเสียบคิงทั้ง 2 ข้างนั้น หือใส่
น้ำจิงกินหายแล คันเป็นเหน้อยเมื่อยบมีแรง ใส่น้ำหมากจอมกินหาย คัน
เป็นคางกับ คางพอง เอายานี้ใส่น้ำเข้าแรมคันทาทุกวันหายแล คั้นคั้นใส่
น้ำมันงาทานวคหายแล คำรายาอันกล่าวมาก็เสียงนี้แลแล้ว คำรายากับนี้
วิเศษคินก็แท้แล บุคคลผู้ใดใดกิน ก็มีอายุวัฒนะ เนื้อหนังผิวก็งาม อายุก็ยืน
แท้แล

ยาคอย

ยาแมหญิง ผูกยูเคื่อนไพบไต เป็นคอยกัว่า หื้อเอารากเปานอย
เปาทลวง รากใบสะพู รากไมคะจาว รากไมชอย รากไมปานเถื่อน รากไม
อีรัม รากกลวยเทศตัวคู รากไมฝาแบ่ง ผนตกน้ำอุน แล้วหื้อผนจันท่นชาว
จันท่นแดง ตกน้ำอุน น้ำเหลากินตีแทแล

ยาทองเป็นกอน

ยาทองเป็นกอน หื้อไปบูซาเอาจวงเครือมาตมกิน คันจักไปเอา
ยานั้น หื้อมีเขาคอกคอกไม้ เทียนคู่ 1 หื้อเอาเงิน 5 บาทไปเก็บเอา

หน้า 196

จวงมาตมวันตกรือน หื้อใส่ตาแหลว 4 อัน หื้อใส่ลัวพายเคี้ยว หื้อใส่ฝ้าย
วันออก ไปหาวันตกร แล้วหื้อเย็น กินกักกิน อาบก็อาบแล หื้อไคคั้งซันเทียน 4 คู่
หมากพลูก็ตามนั้น เขาคอกคอกไม้ก็ตามนั้น เงิน 5 บาทปกนแทแลเนอ

ยาปวดเยี่ยวซัน

ยาปวดเยี่ยวซัน หื้อไปเอารากหมากเคี้ยวหินมาตม กับเขาจาว
เป็ลือก หื้อผนคูกนกกาน้ำกินหายแทแล เชื้อแลวแล พาก 1 เป็นसानยังหัว ตั้ง
แคแฉวซันพน หื้อ

หน้า 197

เอาเครือคองแกบมาผนใส่หน้าเขาจาว หื้อซุนทาหายแทแล

ยาฆางพากหลวง

ยาฆางพากหลวง หื้อเอาไม้มะค่าง ไม้หอม คึกเคียม หมากคูก
सानทั้ง 2 ไม้ชำ หินดำ คำแสนซึก แดงเดือน ผักหวานทั้ง 2 ขางพอย รวง
เย็น ขางขาว ขางแดง หาดเยือง แทนคัน แทนเคือ หอยทะเล นมผา ปลา
ผ่า งาข้าง เขาหมื่นเคือ เค็งเคือคำ พลุเลย พังคี ชีพุก ญาซัด หลับมีน
ชอยนาง คังคืด เขาเยือง นอแรด อ้อยข้าง ตับเตาทั้ง 2 คราม

หน้า 198

ข้าง หื้อเอาขางสู หัวหื้อฝนยานคกหายแล ไซข้างปากสูกคดียิ่ง ปากแห่ง
ปากเหม็น รอนคอหายเสียงแล

จักกลาวลักขณะขางมี 7 จำพวก

อัน 1 ว่าขางขาง อัน 1 ว่าขางริดสีดวง อัน 1 ขางไฟ อัน
1 ขางเข้าไส้ อัน 1 ว่าขางเลือด อัน 1 ว่าขางลั่นลอน อัน 1 ว่าขาง
เสียบแล เป็นขางเลือดคั้นปากแห่งนักล เป็นขางไฟน้นเนื้อรอนปานไฟลอนแล
เป็นขางลั่นลอน

หน้า 199

น้นไฟรพันมันเนาเคาลัน พองเหม็นเนาปากนักล กินสังบไตแล เป็นขางเข้า
ไส้ น้น มันปวคณัก เป็นคังไสจักปุดแล เป็นขางเสียบแล หื้อเอารากไม้ถาน
ไฟสี หมากคูก ป่าเรียวหมอง ผักเห็ง ล้อยข้าง รวงเย็น งาข้าง นอแรด
เขาเยือง จาวเป็นน้ำกินหาย เป็นขางขาง หื้อเอาลิ้นทะเล จันทันแดง เข้า
แถมกินหายแล เป็นขางริดสีดวง ขางเข้าไส้ ขางไฟ แมน

หน้า 200

เล่า ท้อเอารากนางแย้ม ฝนกินหาย เป็นขางเลือด ท้อเอารากคังติด ราก
แควงขาว ฝนกินหายแล เป็นขางลั่นลอน ท้อแถมรากผักหวานบ้าน เปลือก
คำ รากขาว ฝนกิน ชูดเอาเกิดปลากั้ง มาเผาใส่น้ำ ใส่ลูกฝ้ายอม หายแล
ก้นหายท้อเอาเปลือกรักมาเคี้ยวไวท้อเย็น อมแล้วดมเสี้ยงหายแลเป็นขาง
เสียบ เคี้ยวยาซุนไวท้อเย็นกินหายแล ยาขวง

หน้า 201

รอนทองแค้นคอเอะอยู่เล็งถมน้ำลายแล ก้นจักยา ท้อเอาหนาคำ หมวด
หมอน รากคา ผากควาย อ้อยคำ เคี้ยวกินเสี้ยกอน แล้วท้อรับเอารากผัก
แคบ รากผักเช่า รากผักกันเถิง นางแย้ม ซินติบ เบี้ยพู่ ฝนใส่น้ำจาวกินก็ดี
น้ำจิ้งก็ดีแล ยาขวงพุปากสุก ท้อไปเอาขางพอย หัวพระจันทร์ ครามแดง
เกาป้ง รากป่อขาว รากสาตัวผู้ หัวถั่วพู ฝนน้ำจาวกินหายแล ไซ้ขางรอน
ซินอก

หน้า 202

ซินค้อ คัดคอก คำออกอยู่ ท้อเอาปลาฝ่า งาข่าง เกาป้ง เน่าใน พินคำ นาง
แย้ม หมากคูก ดึกเคี่ยม ซอยนาง หนามโค่งคำแสนซึก ไม้เส้า ไม้แพรงหัน
หัง 2 หัวพระจันทร์ จันทน์แดง ผักทะเล ไม้ขาม ขางหัวหมู ขางหัง 2 รวง
เย็น ทองกลาง หวานบ้าน ท้อเผาขางสุไวท้อเย็น ท้อฝนยานันตกกิน ชื่อว่า
ขางกุม ไซ้ขางเสียบ ท้อเอาหัวผักกูด ไม้ไซ้ค ทองกลาง เปลือกขาม ไม้
คีนคัง ง่วนหมู รากข่า

เครื่องหมากบ่า เสาข้างสู่วื่อหื้อเย็น หื้อฝ่นยานตักกินหายแล ไซข้าง หื้อเอา
ข้างหัวหมู ซอยนาง ทองหลาง หวานบาน รากเล็บแมว แควงขาว คังคืด
ปลาสา งาข้าง หอยทะเล นมผา จันท์ขาว จันท์แดง กาฝากซี่เหล็ก น้ำ
จ้าวเป็นน้ำกินหายแล

ยาข้างรอนอกตกใจ

เป็นข้างรอนอกตกใจ หื้อเอาปลาสา งาข้าง ขางทั้ง 2 หัว
พระจันทร์ ครามแดง เก้าแคงขาว คังคืด ตับเตาทั้ง 2 เซ้าจ้าว เป็นน้ำ
กิน หื้อเอา

ราคา รากกล้วยดิบ ตาออยคำแซแถม เอายาแก 5 ตนใส่จุ่ม กินหายแลยา
ลูกตายในทอง หื้อเอาลูกหมากน้ำชม พันธุ์ผักภาค มาบคกับควย ทาทองนอย
ออกแล เชื้อแลวแล

ยาชะเลือด-ยาคอย

ยาชะเลือด หื้อเอาใบบูราคำ ใบหมากแระ พิดพิวแดง ต้มกิน
คกแล ยาคอยหื้อเอารากบัว ราคา เปลือกกอก เปลือกแงะ รากกอมก้อ
เทากันต้มกินหายแล ยาข้างพู ขางเคือด หื้อเอาไม้พันคำ หมากทำฟานราก
ไครสมเท็ด

รากแควงขาว แทนทั้ง 2 งุ่นไม้ไผ่ รากไม้แจะ เปลือกแคงแถ ขางขาว

ข้างแดง ข้างแตรงแตรง ผ่นใสน้ำเข้าจาวกินหาย คับหาย หื้อผ่นใสน้ำเข้ากำ
หื้อเอาเกลือมาคว่หื้อสูก กวนกินหายแล ยาข้างหิวลูกอ่อนกัด้ ผู้แก้กัด้หิวมันชื่อ
ว่า ข้างหิวแล คับจักยา หื้อเอาใบคินตั้งว่องมือ ปาดหาย ปาดหิวเสีย แชน้ำ
เผาข้างสู ผ่นข้างตกกิน

หน้า 206

หายแพแล ยาปาก 1 ยาเรื้อน หื้อเอารากสะพันกา รากทุ่งขาว รากกอมก้อ
ผ่นน้ำจิงทาหายแลยาเรื้อน หื้อเอาคินประสีว ไบลมแลง น้ำหมากนาว เป็นน้ำ
ผ่นทาหายแล

ยางตอด

ยางตอด เอาผักแวนคำพอก ปาก 1 หื้อเอารากแซมเหลือง มา
ผ่นใส่หายแล

ยาหมาวอช

ยาหมาวอช หื้อเอารากหมากเฟื่อง สุรพิษกำ เขี้ยวเสือ เขี้ยว
จักเขผ่นกิน หื้อเอาน้ำปู่อัวเข้ากินหาย ยามเมื่อกินยานั้น หื้อเอาสัพของกินทั้ง
มวล หื้อเอากินหื้อเสียงแล

หน้า 207

ยามคชิต

ยามคชิต หื้อเอารากคับเตาหลวง รากหมากข้าง รากหญ้าเลง
ชอน รากช้เหล็กคตมกินหายแล ชั้น 5 บาทปุด ดอกไม้ เทียน 2 คู่ อันใดกัด้ตาม
นนั้นแล

ยาसानพอง

ยาसानพอง ออกฤทธิ์ที่ 1 กัด หือเอาเปลือกซี่เป่า ซี้ว ซี้ควาย
ใจหมากหักหมน ขวยบู ขวยซี้เคอน เขาจาว ตำป็นเป็นลูกกอน หือฝนตคน้ำจิง
กิน บรู น้ำเปลือกกล้วยคั้นทาหายแล

ยามตุซี้คพอง

ยามตุซี้คพองไปนั หือเอารากไม้เค็ดมาคัมกินแล

หน้า 208

ยามตุซี้ค

ยามตุซี้ค หือเอารากคอกคายป้อมขาว เปลือกเขาจาวมาคัมกินหาย
แล

ยาลมกอน

ยาลมกอน หือเอาบัวราหัง 2 รากควาหัง 2 เรียมระสี หนาคผี
เสื่อ รากเตงจาย รากหัสสคิน ตำผงกิน น้ำอุน น้ำเหลา กินหายแล คันวบบรู
หือเอารากหมากซี้กา ผักปอด มาคัมกินหายแล พาก 1 ยาผีกะ ผีรอยอันใดก็ดี
หือเอามาทางูเหา คัม ปตุซง 3 ปตุคิน (ไม้โคความ)

(ตอจากนัหน้าซาตหายไป 1 ใบ)

หน้า 209

ยาอามตุซี้ค

ยาอามตุซี้ค หือเอารากไม้คินคัง มาคัมอามเตอะ หายแล

พาก 1 ยาชะเลือด

ยาชะเลือด

ยาชะเลือด หื้อเอารากคอกใหม่ รากคอกชำพอ รากพิศพิวแดง
หัวเข่าเย็น คมกิ้นคกแล เชื้อแลวแล พาก 1 ยาฝักกะกัศ ฝักรายกัศ หื้อเอา
มหากางูเห่า เปลือกตังโคม ดิงประตุโขง 3 ประตุ คินกลางอุโบสถ พิศพิว
แดง พริกนอย คำเผือก คำนิล คำใสน้ำเหล้าเป็นน้ำ ปั้นเป็นลูกเท่าพริกนอย
คากแห้งไวไซเทอะ

หน้า 210

ยาแกพิษ

ยาแกพิษ หื้อเอารากมะนอยงู หนวยหมากขัก หัวถั่วพลุ รากผัก
หวานบาน ฝนกิ้นหายแล

ยาเจ็บเขี้ยว

พาก 1 ยาเจ็บเขี้ยว หื้อเอารากคอกค้ายปอมขาว มาคมเอา
น้ำมันมาเกี้ยวหื้อขุ่น แลวหื้อเอาพิมเสน พริกนอย บคใส่ หุงกับควยกัณ ขุน
แลวแปลงไม้สีเขาหายแล

ยาคอแห้ง

พาก 1 ยาคอแห้ง หื้อเอาหนวยหมากแคว้ง น้ำลอยคิบ ชีของ
ข้าว พริกนอย ชิงแคง ใบเมียงแห้งคำควยกัณเป็นผง ปั้นลูกกอนใส่

น้ำจืดกินหายแล

ยาเขียว

ยาเขียว ห่อเอาหอมทั้ง 2 หอมขาน หอมขาง ถ่านไฟฟ้า ถาหา
บได้ ห่อเอาถ่านไฟแดงเรานี้มาตำ ปั้นลูกกอนหื้อแปบมน ตากแห้งไว้ใส่เขียว
น้ำหมอนึ่งเป็นน้ำ น้ำเหลากดี หาทิ้งตัว คั้นว่าเย็นทอง ใส่ น้ำอุ่นกินหายแล

ยามืดพราบาค

ยามืดบาคพราบาค เป็นเมล็ดเล็กออกกั๊ด หื้อเอาอายอนั้นหึ่งใส่ หื้อ
เอาชา พลุเลย ชิง ผีเสื่อนอย พรักนอย หอมเทียม พิด

พิวแดง ผักแคบ ตำเอาน้ำมัน 1 อัน 1 ทวงเทากันทั้งมวล น้ำมันงาเทายา ทั้ง
มวล แลหื้อหุงหื้อน้ำมันจิงแห้งไว้ ใส่ที่พราบาคมีคัจับ หายดีแท้แล พาก 1 ยา
เจ็บเขียว หื้อเอาน้ำมันยาง หื้อเอาแกนในมะเขือแจ้ หื้อเอาหินสุมบดใส่ น้ำมัน
ยาง ใส่บอกลไว้สีพื้นทุกคำเข้า หายแท้แล พาก 1 เป็นยากัดหนองฝี หื้อเอาหนวย
หมากขาง ดินไฟ คัดรากหญ้าขี้หมาคิกกับกันออกแท้แล ยาเลือกกุมหัว

ใจ จักหื้อเลือกในนั้น หื้อเอาหัวชา ชิงแดง พรักนอย หอมเทียม เทียนดำ พลุ-
เลย หมากขาง หนวยลงชา เลือกแรด เลือกคาง ดินไฟ เทากันตำป็น เป็นลูก
กอนใส่ น้ำอุ่นกินหายแล ยาเสียบลมกอนขึ้นค้ำอกเสียบ หื้อเอา ชีพุก บุกเครือ
พังกี ไมเป่า พลุเลย ตมกิงกั๊ด ผนกั๊ด ใส่ น้ำอุ่นกินหายแล

ยามะเร็งครุดทองเป็นกอน

ยามะเร็งครุดทองเป็นกอนยังทอง ซันคำอกเสียบ หื้อเอาหมาก
กำเผือก

หน้า 214

เทียนทั้ง 5 จันทน์ทั้ง 2 ดอกจันทน์ แถนจันทน์ ดั่งวัวคำ ยาคัด ชิงแดง หอม
เทียมเทากัน คำป็นลูกกอนใส่หน้าอุกินหายแล ยาทา หื้อเอากานหมาก กาน
พร้าว ผักหนอก ผักแว่น แขน้ำเขาจาวทาตบหัวหายแล

ยาเสียบลมกอน

ยาเสียบลมกอน หื้อเอาใบหมากนาว ใบหมากชูด ใบหมากลิ้ว
เซาหมันชั้น หัวแทน เทากัน คำป็นเป็นลูกกอนใส่หน้าอุกินหายแล

ยาซางทองเป็นกอน(ยาขนานนี้ขาดหายไป)

หน้า 215

ยาแมหญิงหลุ่เลือด

ยาแมหญิงหลุ่เลือดคั้น หื้อเอารากดอกค้ายป้อมขาว รากดอกพุด
รากจำยামขาว มาคมใส่เขาจาวเปลือก กินหายแล ชั้นมี ผาขาว - แดง
หมาก 2 ขวัก พลุ 2 ส่วย เทียน 2 กู เงิน 5 บาทปุดแล พาก 1 หื้อเอา
เลือดแรด ไม่ฝ้าง รากจาว รากขอย ใส่หวยหอม มาคมกินหายแล พาก 1
หื้อเอารากส้มเห็ดยอดขาว มาคมใส่เขาจาวเปลือก กินหายแล พาก 1 หื้อ
เอา

หน้า 216

รากส้มฝักระอบมาต้มใส่เขาจาวเปลือก กินหายแล ชั้นมีเหมือนกันแล

ยาผีเครือขึ้นหัวเจ็บหัว

ยาไขออกโรคผีเครือขึ้น คันมันเจ็บหัวไปนั้น หื้อเอาเทียนคำ หมาย
พักชม หญ้าผากควาย หอมเกี้ยว หอมขาน สารเขาจาวมาตำ คับกระหม่อม หื้อ
เอาผาพอกเสีย หายแล พาก 1 ยาเจ็บหัวปานจักแตกนั้น หื้อเอารากฟ้าแฝง
บาท 1 เทียนคำเสี้ยว 1 ซิงซึก 1 คีปลี 3 ลูก คราบกำพุง 3 ตัว บดเวียนหัว
คา แล้วสูบจุ่ม

หน้า 217

หายแล

ยามดขี้ค

ยามดขี้คเป็นก้อน หื้อเอาเปลือกหนามต้นแดง ชุงชาลิ่ง คันยาเรือ
เปลือกส้มป่อย หื้อคมนอกชายคาเรือน กินหายแล ชั้นมี 5 บาทปุด มี ชาว-แดง
หมาย 2 ควัก พลุ 2 ส่วย เทียน 2 กู กินหายแล

ยาแมหญิงหลูเลือกคตกันก็

ยาแมหญิงหลูเลือกคตกันนี้ หื้อเอาเทียนคำซึก 1 เทียนทั้ง 5 และ
อันแลซึก หัวกล้วยดิบ คอกจันทน์ หนวยจันทน์ เลือกแรดบาท รางเย็นบาท เปลือก
เคื่อเกียงบาท 1 ตำป็นลูกกอนใส่น้ำอุ่น หื้อฝน

หน้า 218

เลือดแรดตกกินหาย เชื้อแล้วแล ชั้น 5 บาพุค ขาวแดง หมาก 2 ควกั พลุ 2
ส่วย เทียน 2 คูแล

ยาลมเป็นกอนคักดอก

ยาลมเป็นกอนคักดอก หื้อเอาคองกวงเครือ มาเคี้ยวใส่พริกนอย
ชิงแดง หอมเทียน กินหาย เชื้อแล้วแล

ยาเลือคฉีตฉีตก

ยาเลือคฉีตฉีตกนั้น หื้อเอารากบึงแดง รากหมากยมบ้าน มาเคี้ยว
กินหายแล ลงเลือด หื้อเอาหังตรง ขางรากควา คำหนักน้ำเผ็ง กินหายแล

ยาไขออกสูกคี่เครือกัค้ออก

(ขนานนี้ขาดหายไป)

หน้า 219

ยาฝี่ไชเงินออกหู

ยาฝี่ไชเงินออกหู หื้อเอาซุงซาลิง ไม้ฝ่าง รากถั่วพลู รากผัก
หวานบ้าน หอมแก้ว น้ำอแก้วเป็นน้ำ ผ่นทาหาย

ยาฝี่ออกหู

หื้อเอาไม้ฝ่าง อองเตา อองปลาฝา หอยทะเล น้ำอแก้วเป็นน้ำ
ผ่นทาหายแล

ยาครู

ยาครู หือเอาแก่นหมากนอยคองมาควือเป็นตั้งแล้ว 2 แขนก่อน
กินบรูนั้น หือกินรอด 10 แขน ใสน้ำเหลากินหายแล กัมบรู หือเอารากไมชอย
มาทบ เอา

หน้า 220

แกนมันออกเสีย แล้วเอาเขาสารเขาใส่ แล้วมัด 2 ทาย 2 หัวเสีย แล้วหือ
แซ่น้ำกินหาย

ยาผีร้ายยาถูกผีบัง

ยาผีร้าย หือเอาขี้หมากคอกใส่หายแล ยาถูกผีบัง เป็นเปี้ยอ่อนไป
หือเอาหือสัสกิน มะขาง คองคิง พืดพิวแดง หนาด ผีเสื่อนอย พริก ชิง หอม
เทียม ค่ายันเป็นลูกกลอน ใสน้ำหมอนิ่งหา บรูหือเอาใสน้ำเหลากินหายแล ชั้นมี
3 รอย หมาก 3 เบี้ยพัน 3 หมาก 1 ควกัก 1 กอม เทียนเล่มบาทคู 1 ชาว
แดง

หน้า 221

ยาฆางรำมะนาค

ยาฆางรำมะนาค หือเอาขากอกเผือก หมากลิมคำ กองเขาเขี้ยว
พายชะเมา รากพันแด้ ไม้ชาจิง ผันตกน้าจาวใส่กิน ขุนหาหาย เชื่อแล้วแล

ยารำมะนา

ยารำมะนาคอกเคื่อโก๋ หื้อเอาคือฟ้า กับแกบเซา นางโก๋ หื้อผา
แซ่น้ำกินหาย เชื้อแล้วแล ชั้นเหมือนกันแล (บรรทัดที่ 5 ซาคชำรุคไป)

หน้า 222

ยาพิษสะควง(บรรทัดที่ 4)

ยาพิษสะควงหน้าคายุคหังไปก็คี สะควงซีเมา สะควงบังนังคี คัน
วากักยา หื้อเอาหัวเซาเย็น หัวกง หมากพร้าว แกนคูก แกน

หน้า 223

ไมพู แกนฝ้าย หื้อเอามาต้มวันตกรือน คันจักคม หื้อเอาตองกล้วยตีบมาทุบปาก
หม้อ แล้วหื้อใส่ตาแหลวปกปากหม้อ แล้วหื้อใส่ตาแหลวตามกอนเส้า แล้วหื้อไค
คังขันตม เงิน 5 บาท เทียน 2 คู่ หมาก 2 ควัก ชาวแดง หมากพลู คางมัน
ทะเล ยาสูบนั้น หื้อเอาใบหนาคมาแซ แล้วหื้อเอาหน่วยหมากนาวมาชอยค้ำแห่ง
ไวสูบหายแล ชั้น 3 รอย คันทาย ห้ารองกลางแล หื้อมีหมากพลู และอันแลพัน
3 เบี้ยพัน 3 หมาก 1 มัด ควักพลู 1

หน้า 224

ยางูยามะโทก

ส่วยเทียนัก 1 คู่ เทียนเล่มบาทคู่ 1 เทียนน้อยก็ 1 คู่ ชาวแดง
เหลาพัน 1 หื้อตามครุ หายเทแล

ยางูตอค หื้อเอาตีหมูปา มาโตแล้ว มาคำพริกนอย เทียนคำ มา
ตายคเขาในคี่หมุคักอนนันแล้ว คั่นวาโคแถม หื้อเอาตีคั่นนัยคี่เขาคี่คั่นววน 2
แถม คั่นวาโคคี่คั่นววน 3 หื้อเอาตี 2 คั่นนมายคี่เขาคี่คั่นววน 3 นัน แล้วหื้อ
คากแหง คั่นวางูตอค ฝันทาแลวกินจิมหาย เชื้อแล้วแล อยากลัวว่าเทอะเนอ
ชั้น 5 บาทปุกแหแล

ยามะโทกเจ็บแฉว

หน้า 225

ยามะโทกเจ็บแฉว ทนองทองนอย เยี้ยวเป็นเล็ด เป็นหนอง กัด
เยี้ยวแดงกัตี หื้อเอาหมากเหมากววย โมกหลวง ซามัง พิตพิวขาว คอกขาวคัม
กินหายแล

ยามุดชืด

พวก 1 ยามุดชืด กลายเป็นนิ้ว ปวดเยี้ยวคั่นนัน หื้อเอาหมากเชื้อ
แจหนามคำชญาตอป่อง เคาหลวง รากมะแตก รากลมแลง หมากป็น ทิดเกล้า
รากหมากตาเสื่อ จำยามขาว คัมกินหาย พวก 1 มุดชืดคั่นน้ำมกลายเป็นนิ้วปวด
ทองนอย เป็นค่อนนัน หื้อเอาเงิน 5 บาท คอกไม้ เทียนไปบูซาเอา

หน้า 226

รากเป่าตองแตก ทั้งวันตล แกนฝ้าย ไม่ฝ้าง แกนหมากคาหัวค้ำมาเผา พอหื้อ
เหลืองตีแล้วมาคัมวันตลเรื้อน หื้อใส่ดาแหลว 4 แจง หื้อเอาตองกลวยคัมมาหุ้ม
ปากหม้อ หื้อใส่ดาแหลวปากหม้อ หื้อสูบหมากคำ 1 ยองไวปากหม้อ

แล้วหื้อใส่หลัวฝ้ายเคี้ยวทั้งวันตก แล้วหื้อไคตั้งชั้น คอกไม้ เทียน 2 คู่ หมาก 2
แก้ว พลุ 2 ส่วย ชาวแดง เงิน 5 บาท คั้นหายปุดแล

ยาริดสีดวงเจ็บโงเขียว

ยาริดสีดวงเจ็บโงเขียว หนาคาพองไปนั้น หื้อเอาหัวผักเช่า ราก
เป่าทองแตก คับเตาหลวง หมั่งสะอูย ราก

หน้า 227

ผักดั่งดีด รากนางแย้ม นางชม ผงครอบ หัวถั่วพลุ ผักส่าบ ผนตกน้ำเข่าจาวใส่
กิน ชุนทว หายแล

ยาลมมุกชืด

ยาลมมุกชืด หื้อเอาหัวกำปิต หัวพลุเลย หัวหวานพร้าว หัวซ่าแกง
คัต ชุงซาสิง ไม่มากุก รากหนามปุย้า แนนลูนกิน ตำผลกิน น้ำอุ่นเทอะ หาย
แล

ยาคับเปลว

ยาคับเปลว หื้อเอารากพร้าวไฟขาว ขางแดง รากหมากไฟตัวผู้
ผนตกน้ำจาวกินเทอะหายแล ยาลวนแห้งเป็นมุกชืด เลือดหนองกัด้ ลงเยี่ยว กัด้
ไคเสี้ยงกัไคแล

หน้า 228

คั้นจักยา หื้อเอาแกนหมากขาม ลันคู สีเสียด คับหมาก เป่าเลือด รากควา
รากเป่าหลวง หื้อเอาคณะเทากัน ตำเป็นลูกกอน แล้วหื้อเอาขางสู่น้ำ แล้ว

หื้อเอายาอุกนั้นใส่กินหายแล

ยาชามผีसान

ยาชามผีसानกั๊ด มุคซึคกั๊ด หื้อเอาเยี่ยวไปเจียว คั้นว่าเป็นมุคซึค
เยี่ยวมันขาว คั้นว่าसान เยี่ยวมันคำไปแล คั้นว่าसान หื้อกินยาसानเทอะ คั้นว่า
มุคซึค เยี่ยวมันขาวแมนแท้แล หื้อหายมุคซึคเทอะ อยาฟังไผเทอะแล

ยาसानลมมุคซึคเป็นหนอง

ยาसानลมมุคซึคเป็นหนอง

หน้า 229

กั๊ด เป็นเลอดกั๊ด หื้อเอาแกนไม้มุก แกนไม้สา แกนไม้สั๊ก แกนซี่เหล็ก แกนไม้
ลมแลง หื้อเอาแลตนและ 3 กีบ หื้อเอาคาน้ำมีหูเป็นนั้ หื้อเอามาต้มวันตกเรือน
หื้อใส่ตาแหลวตามกอนเส้านั้น คั้นว่าปลงลงแลว หื้อฝนसानเงินसानคำตักแล้วกิน
เทอะ หายแล

ยาไซหนาวไซสัน

ยาไซเรือผงหนาวสันอยู่นั้น หื้อเอาพริกนอย รากหัสส์คั้น หัวจักไคร
มาฝนตกว่าเหลาเค็ด แลวหื้อเอาพริกนอย 7 แกน มาควหื้อเหลือง แลวมาบด
ใส่กั๊ดควยกันกัน

หน้า 230

หายแล

ยาฆางเก็มปากเก็มคอ

ยาฆางเก็มปากเก็มคอ หื้อเอาเปลือกกอ เปลือกวัด เปลือกเคื่อ
เกียง พูลูเลย หัวหญ้าขมหมู เปลือกไครนุน หื้อเอามาตากแห้งค้ำผง หอผาแซ
น้ำกิน แซกินเพอะ คันว่าฆางเก็มปากเก็มคอ ลัวะคกแก้ว จักกินเข้ามาแลเป็น
เจริฎกินแล

ยาเจริฎกินเขาลำ

ยาเจริฎกินเขาลำนำลงพนัก หื้อเอาเปลือกสักรีม 1 เปลือกทอง
กลาง 1 เปลือกหมากซูด เปลือกหนวยมัน 1 พรักนอย ชิงแคง หอมเทียม คีปลี่
ตามแต่ใดเพอะ นางไมแงะ นางไม

หน้า 231

เป่า นางไมเค็ง นางไมส้มเห็ด เปลือกกลมแล้ง หมากขามเข็ยะ เปลือกกุ่มทัง
2 เทียนคำ เอาเกลือคักตากแห้งค้ำผง ใส่ในน้ำนำเค็ง เจริฎกินไป หายพยาธิ
ทังมวลแล ยาพวกนคั่นกแล

ยาเจ็บหัว

หื้อเอายาแกพากันใส่ หื้อเอาเปลือกผักหละ พูลูลิง จักไคร กอม
กอ รวงควา คำเขาจาวตบหัวชวยหนาหายแล พาก 1 เจ็บหัวคิบ หื้อเอายอด
จี่ ใบปลอหมัน คำกลับเขาจาวตบหัวชวยหนาหายแล

หน้า 232

ยาเจ็บหัว หื้อเอาไมมะหนัด จันทนหอม จันทนแคง เขาจาว ตบหัวชวยหนาหาย
แล พาก 1

ยามะ เร็งครุคเจ็บหัวคามัดตามัว

ยามะ เร็งครุคเจ็บหัวคามัดตามัว หื้อเอาหูตมูมแน หุดเคือ หัวถั่ว
พลุ ญาผากควาย เขาจาว ตำคบหัวช่วยหนาทายแล

ยาผีसान

หื้อเอาหัวเขาเย็น เกรือเขาหนัง ญาแพรด หอมเกี้ยว เขาจาว
เปลือกตมกีนทายแล ปากน้เป็นยาฝนกีนใน หื้อเอากองเขาเซี้ยว ฝนคกน้าอัน
เขา

หน้า 233

จาวกีนทาย ปากน้เป็นยาชะสัพโตแล หื้อเอาหัวบอนคำ หมากขาง 2 คันน หื้อ
เอาคะเทากัน พริก ชิง คีปลี่ หวนใส่ตำป็นลูกกอน หื้อเอาเทากัน แกนพริกนอย
หื้อบมสมหมากขามกีนคกแล

ยาปีตามัดคาคำดาเหลือง

ยาसानมะโทกแกมมุดซีกกอนในทอง เป็นเนา เป็น

หน้า 234

หนองคค เจ็บปวคนัก หื้อเอาแกนขาม ลันคู สีเสียด แกนหมาก เลือดแรด เป้า
เลือด รวงควาว เป้าหลวง สานทั้ง 2 ขางขาว ขางแดง ไม่หมากควัด ไม่พีมาน

รากหมากแตก รากหนามจายยอดแดง รากพญา ฝนน้ำอุ่นกินหายแล คันทาลง
เยี่ยวก็ไต่เสียงแลว พองก็ว่ายาลวนแห้งก็ไต่เสียง เจ็บหลัง เจ็บแหว เยี่ยว
เหลือง เยี่ยวแดง ก็ไต่เสียงแล คันทักษิณ หื้อเผาขวางสูบน้ำ แลวในยาตลกินหาย
เสียงแล ยาเจ็บ

หน้า 235

กอน หื้อเอาหมากคูก ตึกเตียม ไม้ชอย มงแมงวัน กล้วยนอย กล้วยหลวง พญา
ชั้มนอนนอย ชั้มนอนหลวง ครามช่าง ไม้ปิ่น ซอยนาง ผักหวานบ้าน ผากควาย
หลับมัน ฝนกินหายแล

ยานัตถ์เลือกชั้น

ยานัตถ์เลือกหื้อเอาเทียนหัง 5 แลพริกนอย 7 แคน ชิงแดง 7
แวน หอมบัวแดง 7 ผาน ใบตาล มอนแกนฝ้าย มาคำคิกเป็นนัตถ์สูบยามเมื่อแม่
หญิงประสูติลูกเลือกชั้น ตาปิ่น เมาทัว คันยานัทน บ

หน้า 236

ตายแล ชันมีเงิน 2 บาท เฟื่องปุด หมาก 2 ควัก พลุ 2 สวย เทียน 2 คู่
ขาวแดงนแล

ยาขอเลือกเนา

ยาขอเลือกเนา แม่อยู่เดือนไฟ อยู่ไต่ 4 วัน 5 วัน หื้อไต่แพงยา
อันนี้ ยามเมื่ออยู่เดือนไฟ หื้อเอาหัวดอกตายเหิน 7 แวน มอนแกนฝ้าย 7 พลุ
เลย 7 แวน พริกนอย 7 แคน หอมเตียม 7 กลีบ ชิง 7 แวน เทียนคำ หื้อ
เอามาตำปิ่นลูกกอน เทาพริกนอยกินน้ำอุ่นอยู่ตีมีพยาธิดแล

หน้า 237

ยาฝ้ายงาม

นม้านมหลงเจิบน้กแล คันจักยา หื้อเอาดีเกล็ดในน้ำจิงทาหาย
แล คันจักกินยาใหม่นั้น หื้อไดกัณยานกเสี่ยกอนเนอ หื้อเอาเปลือกกอ รากปอ
พาน รากแรน กลวยตีบ ใจหมากฟักหมน หีมไท กัณเสี่ยกอนเนอ หื้อแซกอน
เพอะ คันบรูหื้อแกมฝุงคอบ เหมือคคน พิดเทาะ ลวนคำหงาย คันวี ไบตาล
หื้อเอากองเขาเขียว หนาคำ สุรพิคคำ หมากคำห้วคำ เข้าแกม ฝนคกัณ
หายแล

หน้า 238

ห้วกำบิต พลุเลย ซา ไบมะน้ำ มาคำหลอ (หอ) ผ่า ใส่ปาก
หมอนึ่งจุหายแล

ยามะโทก

ยามะโทก หื้อเอารากเป่าทองแตก รากพิคพิวแดง รากชี่กานอย
คมน้ำ 3 เอา 1 ยาแลคัน หื้อเอา 3 กอมชู้คัน หื้อเอาก้านักกลางมือผู้เป็นน้
คัมกัณเทอะ ยามะโทกพาก 1 หื้อเอาคอกไมเหียนไปปูซาเอารากไมหีมเมนคอน
แล้ว ซ้ำไปปูซา เอารากไมแหว เล่า หื้อเอาชื้อผู้เป็นน้ไปร่า ฉันโตจักคี่หื้อว่า
เอาเพอะ ชันคังมีเหียน 2 กู หมาก พลุ

ยาจุมชี่ค

ยาจุมชี่ค หื้อเอาเปลือกกุ่มหง 2 ไบโว ไบนาว สะเพาลม

ยาอาบวม

ยาอาบวม หื้อเอาผักบุงปิง รังคอร่าง ลูปลิบเครีอ ตมอาบ
ยาบวม หื้อเอาसानเงิน พลุซ่าง เปลือกกวาวตมอาบ พาก 1 หื้อเอากาบ
กลวยนวล รากแรน กลวยผา ตงกง หนอไมบงตายพราย ตมอาบ พาก 1
หื้อเอา ไมกอก 3 ปม น้ำแ่น 3 ปม หนโกคำ 7 เส้น ตมอาบ ขัน 100
พาก 1 หื้อเอาใบหมากเฟื่อง ใบไผ่วงมือ บุราคำ ตมอาบแล พาก 1

หื้อเอาใบหมากซุน ใบหมากไผ่วงมือ บุรา ตมอาบ พาก 1 หื้อเอาผีเสื่อ
ลูปลิบเครีอ ตมอาบ พาก 1 หื้อเอาเปลือกคูก เข้าจาวคำกับกันปั้นเอาน้ำ
อาบ หายแล

ยาสัฟลม

ยาสัฟลม หื้อเอาคุมทั้ง 2 ลมแล้ง รากก่านคะจาว ชีเหล็ก
ไมสอน กำตม ชุงซาลิง ตมอาบ

ยาเกี้ยวลม

ยาเกี้ยวลม หื้อเอายอดกุ่มน้ำ 3 ยอด หอมเกี้ยว 3 พริก ชิง
7 คำหมกกับแม่ตมเบื่อง

ชาย คันแมนเกี้ยว มันเป็นคุ่มออกยังหัวแม่ตมแล้ว ชำคอบแถม คันยสุหาย
เอาคุ่มตมอาบเทอะ

ยาไช้ผีเครือคำ เครือขาว เครือเหลือง

ยาไช้ผีเครือคำ เครือขาว เครือเหลือง หื้อเอาง้วนหมู เปลือก
ควัด ไม่วาน รากเขาส่าน หวานขาน แซกัณ คั่นอยากน้ำ ซ้ำใส่ไคร้ทั้ง 5
คั่นอยากน้ำ หื้อเอาเคือป่อง เคือเกียงทั้ง 2 งุ่นง รากคาแซกัณเทอะ คั่น
เจ็บหัว หื้อเอาพริกนอย 3 แกน ชิง 3 แวน หอมเทียม 3

หน้า 242

กับ ผักกาดนอย 1 บคน้ำมันงาเป็นน้ำ จิระหมอม หายแล

ยาซัก

ยาซัก หื้อเอาเค็งกา 3 ยอด เคือป่อง เคือเกียง ผ่าแปง ผี
เสื่อ ขนาด 3 ยอด ทุกคั่นคักน้ำกลวยคับเป็นน้ำ หื้อหาไค้ศอกออกหังลุมหื้อ
ทาแต่หัวเขาลงเทอะ หายแล

ยาเกี้ยวแกมसान

ยาเกี้ยวแกมसान หื้อเอาเครือกอย มันแกวคอย หอมเกี้ยว น้ำ
แ่น ต่ำหมกคอบหายแล

ยาอิด

ยาอิด หื้อเอาส่านทั้ง 2 หมั่งสะอูย ไม่วางควา หัวพระจันทร์
กลับหมาก

หน้า 243

ลม หัวเข่าเย็น ฝ่าหน้าจ้าวกัณฑาทายแล

ยาลมสกุล

ยาลมสกุล เอาเปลือกไซ้เบ็ดเผาเป็นคั่ง ใส่น้ำหมอนึ่ง กัณฑาทาย
แล

ยาสัฟพะเร็ง

ยาสัฟพะเร็ง หื้อเอารากคังคืด หัวถั่วพลู ลืมคำ หัวผักกูด รวง
เย็น รากพร้าว รากตาล รากกล้วยตีบ ฝ่าหน้าจ้าวกัณฑา ชั้น 100 ทายแล

ยามะเร็งกัณฑา

ยามะเร็งกัณฑา หื้อเอารากหญ้าเขียวหมู หอมเกี้ยว รากส้ม
เห็ด ส้มกบ แซ่แลวเอาหาคเยือง นอแรด งาช้าง ความซาง ฝนคกัณฑา

หน้า 244

อมทายแล

ยามะเร็ง

ยามะเร็ง หื้อเอาหัวถั่วพลู ผักกูด ลืมคำ รากกล้วยตีบ คังคืด
รากพร้าว รากตาล รากผักสาบ รวงเย็น ฝ่าหน้าจ้าวกัณฑา ชั้น 100 ทายแล

ยาฝีมะเร็งหนั่งแรด

ฝีมะเร็งหนั่งแรด หื้อเอาหัวถั่วพลู ฝ่าหน้าจ้าวกัณฑาทายแล พาก

1 หื้อเอาแดงเถื่อน หมายพราวตานอย ผักจิก กาฝากไม้ไคร้ ผนกินทาแล

ยาผีแชะหมาก

ผีแชะหมาก หื้อเอารากหวดผ่นน้ำจ้วกัณฑา คัมบ่หาย หื้อเอารากหัสส์คั้น นางแย้ม ใส้แถมหายแล

หน้า 245

ยาไชชำ

ยาไชชำ หื้อเอาเปลือกกอก เปลือกวัก พินคำ กำแสนซีก บึง
แช่กินหาย

ยาป้าง

ยาป้าง หื้อเอาผักกุ่ม หมายพู พลุข้าง ตมกินหายแล

ยาลูกอ่อนเป็นป้าง

ยาลูกอ่อนเป็นป้าง หื้อเอาทอยโขง 3 ค้วเผากินหายแล

ยาป้าง

ยาป้าง หื้อเอาคัสลิน คีปลาหุง สับหายแล พาก 1 หื้อเอาใบคุด
หมาย เครือเขามวก ตมกินหายแล ยาพากนี้หุงเข้าถากคอตาลใส่จิม ไช
กินเข้า หายแล

ยาทำพอง

ยาทำพอง หือเอารากไม้ชะแก รากม่วง ยันขี้มา

หนา 246

ยากวยทศเขานองกิ

ยากวยทศเขานองกิยูนัน หือเอากันตาล พักทมกิน หายแล

ยามุคซัด

ยามุคซัด หือเอากาฝากเกียะ กาฝากไม้เต็ง กาฝากไม้สัก กา
ฝากไม้ศรี กาฝากไม้ปุย กาฝากพลู กาฝากไม้ตึง ไส้ช้างหลวง ไส้ช้างนอย
เข้าหมับเครือ เต็งเครือคำ ผนไสน้ำเหลากิน หาย

ยามลขึ้นหัวเป็นหนอง

ยามลขึ้นหัว หนองกินรากผม หือเอापายชะเมา เขามวก ราก
แฉวนอย หังดี รากเป่าตองแตก กูคะนาง สาน

หนา 247

หัง 2 หัวจักไคร หัวหญาคำร้อย รากผักทะเล รากฝ้าแป้ง รากชี่กาหลวง ราก-
หุงเทศ รากคว เหม่าเลือด ชุงชาลิ่ง ผีเสื่อนอย รากขอย รากนางหยั่งสมุทร
ผนกินหายแล

ยามะเร็งกินหัวใจสุกออกหัวคำ

ยามะเริ่งกินหัวใจ สุกออกหัวคำอยู่นั้น หื้อเอางาข้าง ผนตกน้ำ
พร่าวไฟ กินหาย ยาศี หื้อเอาเบ็ญหู้ 3 ลูก หมากกำหัวคำ 3 ทนวย แกนส้ม
ป่อย 3 บคผง พาก 1 หื้อเอาบอนคำ บุกยังกอน พาก 1 หื้อเอาหมากนาว
รากชอยนาง ไมค้หมี ทาวงคา ตอม

หน้า 248

กอ เจ้าแ้ว สายคือแล ส่งเสี่ยเทอะ หื้อแบ่งสะดวงหยวกอัน 1 หื้อป็นรูปข้าง
รูปมา รูปผู้หญิง ผู้ชาย วัว ควาย เขาไถ เขาถง เบ็ด โกว ซีนปลา ซ่องทวี
ตาง ลานหู้ และอันและ 4 ใส่สะดวงส่งอุทิศันเทอะ

ยาอาบมะโทก

ยาอาบมะโทก หื้อเอารากหมากแตก นางกอมโกะ นางไม้ตั้ง
นางไม้หาค นางมูกนาง ตมอาบหายแล

ยาสันนิบาตเหลือง

ยาสันนิบาตเหลือง เป็นรืบรอนอกตกใจลงก็มี ชีเหลือง

หน้า 249

ตาเหลืองดั่งอัน หื้อเอาเปลือกกกอก หัวทูน แกนเต้า หมากถมิ แกนฝ้าย เปลือก
มะแงะ ตาอ้อยคำ หญ้าซัด หลับมีน รากคา หญ้าไซ รังแมงใบ กำพุงตายแขวน
แตนคาปมตอกชีชาย หญ้าแพรด ผิวบง เข่าจาว ช่วยเสี่ย ต่ำกับกั น หอผ้าเช่น้ำ
กินทา คันมันลง หื้อเอาเปลือกกกอก รวงเย็น ดังคืด ปากน้ำตัน ผนน้าจาวกิน
รากไปก็ไค อยุคคักหลุกไคแล คันมันคัต กินสัง

บั้ง หื้อเอาภาฝากไม้สา ขางพอย รากชำ กางปลาขาว หน่อไทหันเผาไฟ
แล้วเอาเปลือกออกเสี่ย เสาขางสู่น้ำ แล้วฝนยาตกกีนหายแล ชั้น 50 บาท
ปุกแล

ยามะเร็งครุตรอน

ยามะเร็งครุตรอน เป็นเปลวขึ้นเพศดังเป็นผื่นนี้ หื้อเอาราก
ครามป่าดอกขาว มาฝนคกน้าจาวกีน แมนเป็นพยาธิก็ดี กีนยาพากินหายแล

ยาเกี้ยวรอนไซรอนอกตกใจ

ยาเกี้ยวรอน หื้อเอาใบกอก กับหญ้าหอมเกี้ยวตมกีน คัมพทัน
ยูยี่ ตกน้ากีนหายแล ยาไซรอน

อกตกใจ หื้อเอารากหมากเล็บแมว ฝนรากคืดทาเป็นแล

ยามะเร็ง

ยามะเร็ง หื้อเอาช้าคาม เปลือกกอก ปม่น้ำเน้ นางแย้ม หมาก
ไฟด้วคู หวานบาน รากปอขาว รากจิวหนุม ฝนน้ำจาวกีนทา คัมมออก กินตัน
เดี่ยว คัมทองมันเคือค มันหวา คัมชะคัตสะนอย ชื้อขางลม หื้อเอาขางพอย
รากหมากแระ เปลือกหัต รากห้าพาน ขางบาน ขางแดง ฝนน้ำจาวกีนหายแล

ยานิวแกมसान

ยานิวแกมसान หื้อเอาราคชะมั่ง รากทิด

หน้า 252

เกล้า สานทั้ง 2 ฝนน้ำจาว กั้นมันคัต น้ำอุ่น กินหายแล พาก 1

ยามตชืดแกมसान

มุตชืดแกมसान หื้อเอาแกนไม้งะ แกนไมคูก แกนไมผาน ชะลิ
สะบูพิมาน สานทั้ง 2 ฝนน้ำจาว กั้นบรู หื้อเอาสู่น้ำอุ่น ลงทองกิติ หายแล
พาก 1 เอาทรายมาคว้ เอาสานทั้ง 2 เอาเงิน 50 ไปบูชาเอาชี่ข้างก่อน
พอยมาเผาเป็นคั้ง หอผาแซน้ำ ยาดกกินหายแล เป็นนัว เอาเงิน 50 บาทไป
บูชาเอางุ่นไผ่ อันนอยมา

หน้า 253

ไตกนมัน หากจกออกกิน ชันตั้ง 1200 ปุดแล พาก 1 หากเคื่อปองมาคำใส่
เขาเบือไวแลว หื้อเอาใบม่วงมาหอบเป็นเขาคม แลวเอาหมอมาลางเสียหื้อ
หมค แลวคมกินหึ่งเขาหงน้ำ เคือคแลว หื้อเอารากหมากนอย รากหญ้าไซไป
คมกินหายแล

ยามลมชื้นตาเหลือกตาค้าง

ยามลมชื้นตาเหลือกตาค้างไป ตันกำมีอกำ

หน้า 254

ไป ยามันหื้อเอาจิหลอบชี่โก่ หญ้าคำรอย มาคำกั๊กันวงกระหมอม เอาทอง

เค็๒ปองมาฝ่งลงแล ยากินมันหื้อเอาเบ็๒พู๒กับแก๒เต๒ฝ่นกินทหายแล

หน้า 255

ยาไอ

ยาไอน้ำลายเหนียว หื้อเอาหัว๒คูก หัว๒ค้ำ หัว๒ชา หัว๒ซิง หัว๒ลวย
คืบ ปงกอก รากไม๒สะเล็๒ยม เทียน๒ง 5 หอม๒ขาว คี๒ปลี หมาก๒เช็๒แจ ชะ๒คาน
แก๒นในหมาก๒บ้ำ เฝ๒เส็๒ยหื้อเป็นเฝ๒ไว๒แล้วหื้อไป๒ชอกเอา๒คั๒แจ๒มาเฝ๒เป็นเฝ๒
ค้ำ๒กับ๒ ใ๒นน้ำ๒สมหมาก๒นาว๒กิน๒เหะ ยาไอน้ำลายเหนียวแล๒นแล

ยาช้๒ราก 2 คอง

ยาช้๒ราก 2 คอง หื้อเอา๒กา๒ฝ๒กหมาก๒ไฟ กับ๒ชะ๒ตุ๒ฝ่นน้ำ๒เข้า๒จาว
กินทหายแล

ยาช้๒ซาก

ยาช้๒ซาก หื้อเอา๒สา๒น๒หนู ๒น๒เข็๒ว ๒น๒สั๒ม ๒ง๒กว๒าง ๒น๒ไฟ ๒มา๒ด

หน้า 256

แก๒นฝ๒าย แก๒นหมาก๒ขาง แก๒นสั๒ม๒ปอ๒ย แก๒นหลั๒บ๒มัน แก๒นช้๒เท๒ล๒ก หัว๒ลวย๒คืบ ๒น๒
หมาก๒เช็๒ เอา๒เท๒ากัน คั๒วเป็นเฝ๒ แล้วเอา๒น้ำ๒ลวย๒คืบ เป็นน้ำ แล้วคั๒ว๒ด
เป็น๒ลูก๒กอนใ๒นน้ำ๒มัน๒หมู ค๒า๒ถ๒ยา๒ชา๒น๒ว๒ อุง๒ภ๒ก๒แ๒ชะ๒ภ๒ก๒อุง๒ภ๒

ยามาน๒ลก

ยามานลูก หื้อเอาใบผีเสื้อ ใบหัสศคัน ใบลมแล้ง ใบเล็งซอน
ตำเคี้ยวปั้นเป็นลูกไว้กินแล คันท่วงในท้อง หื้อจอบตัวออก หื้อเอาไคคำฟัก
กับยานันไว้

หน้า 257

ยาน้ำใจไซพระยาอินทร์

ยาน้ำใจไซพระยาอินทร์ ยาฝนเอาแครากขาว หอสะทอน พิด
เพราะ รวงเย็น หนาดคำ จันทน์ทั้ง 2 งามข้าง นิ้วมื่อผี พายชะเมาลม งวน
ตากหงาย กองเขาเขียว เต็งเครือคำ ชีพุก หวานรองทอง คานี่ฝนใส่น้ำเข้า
จาวกิน แพ้สัพพยาธิทั้งมวลแล คันทว่าเสียบแท้ เอารากหุงเทศคัตตเสียน้อย 1
กิน คันมันหาย หื้อเอาแกนลมแล้ง แกนซี่เหล็กคัตตเสียน้อย

หน้า 258

1 กินหายแล คันทิวทอง เอาแกนไม้ไค้ คัตตเสียน้อย 1 หายแล คันทว่าเจ็บ
ลำคอพอง ชื่อมะเร็งครุคหลายหน้าแล แม่หลังซึกแงงไว้ หื้อเอาเครือเขา
มวกคัตตเสียน้อย 1 กินทา คันบหายหื้อเอาโคคิน ไค้เครือคัตตเสียน้อย 1 กิน
ทา กินเข้าบได้ หื้อเอาวงหมูคัตตเสียน้อย 1 กินทา คันโอหื้อเอารากดินเบ็ด
คัตตเสียน้อย 1 กินทาเทอะหายแล สัพพยาธิทั้งมวล มีสันนิบาต รากสาต มะ
เร็งครุคก็หายเสียงแล

หน้า 259

ยาเจ็บหัวมัวตา

เจ็บหัวมัวคา ยาเอาใบอ้วค่าง ถั่วพลู ใบหมากนาว ใบโ
ใบลิ้ว มาเคี้ยวกิน หายแล

ยวงคอด : ผู้ทำการสำรวจได้รับการบอกเล่าจากเจ้าอาวาสวัด
ปงสนุกใต้ อำเภอเมือง จังหวัดลำปางเมื่อคราวทำการสำรวจคัมภีร์โบราณ ที่
วัดนั้น ว่าท่านได้ยาคานานี้มาจากพระธุดงค์ทางภาคอีสาน เมื่อหลายปีมาแล้ว
และได้ทดลองกับผู้ที่ถูกงูกัดแล้ว ได้ผลดีมาก ไม่วางพิษนั้นจะเป็นชนิดที่มีพิษร้าย
ขนาดไหนก็ตาม ยาคานานี้ว่าท่านว่า ให้เอารากงิ้ว (นุ่น) ฝนกับน้ำเหล้าโรง
กิน หายแท้แล

พรรณพืชสมุนไพรที่ใช้ในตำรายาเล่มนี้

- ชื่อในตำรา : กลวย 100
- ส่วนที่ใช้ : กาย
- ชื่อในถิ่นอื่น : กลวย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Musa sapientum*
- วงศ์ : MUSACEAE
-
- ชื่อในตำรา : กลวยงวน 138
- ส่วนที่ใช้ : แกน
- ชื่อในถิ่นอื่น : น่าจะเป็นกลวยงาว
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรา : กลวยตีญ 8, 55, 73, 87, 89, 90, 114-5, 126, 145,
152, 204, 217, 237, 244, 255-6
- ส่วนที่ใช้ : หัว, ราก, ก้าน, ยอด
- ชื่อในถิ่นอื่น : ในภาคอีสานก็เรียกกลวยตีญ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Musa*
- วงศ์ : MUSACEAE
-
- ชื่อในตำรา : กลวยนวล 46, 146, 239
- ส่วนที่ใช้ : กาย, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : กลวยโพน, กลวยหัวโต
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Musa glauca*
- วงศ์ : MUSACEAE

ชื่อในตำรา : กลวยผา 239
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Musa malaccensis*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : กลวยเพศตัวผู้ 81,145,195
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : กลวยสมุทร 80
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : กวางปากดำ 100
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรา : เกว่น 99,160
ส่วนที่ใช้ : เปลือก, ยอด
ชื่อในถิ่นอื่น : ในภาคเหนือมี เช่น วัตตันเกว่น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรา : กอ, หมากกอ, มะกอ 98,145,147,160,230,237
ส่วนที่ใช้ : ผลดิบ, เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : กอ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Quercus spp.
วงศ์ : CUPULIFERAE
- ชื่อในตำรา : กอเผือก 2,62,64,66,67,69
ส่วนที่ใช้ : หมาก
ชื่อในถิ่นอื่น : กอขาว
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Quercus thomsoni
วงศ์ : CUPULIFERAE
- ชื่อในตำรา : กอพ้อม 100
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรา : กอก 52,58,67-8,89,95,114,117,119,162,
204,239,241,244,249,250-1,255
- ส่วนที่ใช้ : ราก, เปลือก, ใบ, นาง, ยอด ฯลฯ
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะกอก, หมากกอก
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Spondias pinnata*, Kurz
- วงศ์ : ANACARDIACEAE
-
- ชื่อในตำรา : กอกเผือก 11,26,71,107,119,125,135,221
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Schrebera swietenoides*, Roxb
- วงศ์ : OLEACEAE
-
- ชื่อในตำรา : กอกฟานซอม 97,100,107,120
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะกอกพราน
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Turpinia pomifera*, DC.
- วงศ์ : STAPHYLEACEAE
-
- ชื่อในตำรา : กอแงบ 197
- ส่วนที่ใช้ : เกรื่อ
- ชื่อในถิ่นอื่น : เถาวัลย์เหล็ก
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ventilago calyculata*
- วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กองเขาเขียว 7,60,63,65,67,77,95,221,
232,237,257

ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กอมก้อ 46,90,126,142,204,206,231

ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในดินอื่น : แมงลัก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ocimum canum*, Sims
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กอมก้อดำ 151

ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในดินอื่น : กะเพรา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ocimum sanctum*, Linn
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กานกวด 86,145

ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : กาสะลอง, กาชะลอง 41, 44, 114, 118, 119,
120, 128, 145
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นป๊อ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : Millington hortensis
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : กาสักเหล็ก, กาสลัก, กาจะลัก 98, 145, 154
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : กาจับหลัก (เชียงใหม่); เพี้ยฟาน (โคราช);
ราชคัค (กลาง); กะคัค (ใต้)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : Brucea javanica, (L.) Merr.
- วงศ์ : SIMAROUBACEAE
- ชื่อในตำรายา : ก้างปลา 38
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ก้างปลา (ทั่วไป)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : Bridelia monoica
- วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : ก้างปลาตัว 81,125
ส่วนที่ใช้ : โคนระดู
ชื่อในถิ่นอื่น : ก้างปลาแดง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Fluggea leucopyrus*
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : กานกระจ่าง 240
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กีบฟ่าน 110
ส่วนที่ใช้ : โคนระดู
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กีบมา, กีบแรด, กีบหมากลม 67,71,102,182,
242

ส่วนที่ใช้ : โคนระดู
ชื่อในถิ่นอื่น : วานกีบแรด (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Crataeva roxburghii*, R. Br.
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กุก 36,141,255
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ออยช้าง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Odina wodier*
วงศ์ : ANACARDIACEAE

ชื่อในตำรายา : กุ่ม, ผักกุ่ม 140,145,177,180,241,245
ส่วนที่ใช้ : เปลือก, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : กุ่มบก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Crataeva erythrocarpa*
วงศ์ : CAPPARIDACEAE

ชื่อในตำรายา : กุ่มน้ำ 153,240
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : กุ่มน้ำ (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Crataeva roxburghii*, R. Br.
วงศ์ : CAPPARIDACEAE

ชื่อในตำรายา : กุ่มทั้ง 2 (กุ่มน้ำ - กุ่มบก) 39,231,237,240
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : เหมือนช้างตน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : (as above)
วงศ์ : (as above)

ชื่อในตำรายา : กุบเจียน 56
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กูด, ผักกูด 55, 84, 88, 121, 125, 243-4
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Diplazium esculentum*
วงศ์ : POLYPODIACEAE

ชื่อในตำรายา : กูดงอคง 101
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : กูดงอง (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lycopodium cernuum*
วงศ์ : POLYPODIACEAE

ชื่อในตำรายา : กูดเครือ 70
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เครือผักกูด (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lygodium salicifolium*
วงศ์ : POLYPODIACEAE

- ชื่อในตำรายา : กุศน้ำ 40
ส่วนที่ใช้ : โคนระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ceratopteris thalitroides*
วงศ์ : POLYPODIACEAE
- ชื่อในตำรายา : แก (แก) 5 คน 109,110
ส่วนที่ใช้ : โคนระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : แกขาว, แกแดง, แกฝอย, แกทราย และแกหิน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : (กุที่ขยายลาคับดักไป)
วงศ์ : (เช่นกัน)
- ชื่อในทางยา : แกขาว
ส่วนที่ใช้ : (เช่นกัน)
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sesbania grandiflora*, Pers
วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในทางยา : แกแดง
ส่วนที่ใช้ : (เช่นกัน)
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Spathodea campanulata*, Beauv
วงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อในทางยา : แคฝอย
ส่วนที่ใช้ : (เช่นกัน)
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dolichandrone crispera*, Seem
วงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อในทางยา : แคทราย
ส่วนที่ใช้ : (เช่นกัน)
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dolichandrone spathaca*, K. Schum
วงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อในทางยา : แคหิน
ส่วนที่ใช้ : (เช่นกัน)
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Stereospermum chelonoides*, A. DC.
วงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อในตำรายา : เกี๋ยง 68, 126, 173, 246
ส่วนที่ใช้ : ราก, กาบฝัก
ชื่อในถิ่นอื่น : สนเขา (กลาง); จวง (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pinus merkusii*, Jungh.
วงศ์ : CONIFERAE

ชื่อในตำรายา	:	เกียง 143, 153
ส่วนที่ใช้	:	ควย, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ลำเจียก (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Pandanus tectorius</i> , Sol.
วงศ์	:	PANDANACEAE
ชื่อในตำรายา	:	โกฏูเขมา, โขงขระเมา 40
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Atractylodes lyrata</i> Sieb et Zuce.
วงศ์	:	COMPOSITAE
ชื่อในตำรายา	:	โกฏูสอ 40
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	กำลั้งซ่าง
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Hiptage candicans</i> , Hook, f.
วงศ์	:	MAPIGHIACEAE

ชื่อในตำรายา : กำปิต, กามปิต 5,227,238
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : กำบัง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Kaempferia* sp.
วงศ์ : ยี่งไม้พย

ชื่อในตำรายา : กำตัน 9,77
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : มะกำตัน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Adenantha pavonina*, Linn
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : กำเผือก 136,213
ส่วนที่ใช้ : หมาก (ผล)
ชื่อในถิ่นอื่น : ยี่งไม้พย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยี่งไม้พย
วงศ์ : ยี่งไม้พย

ชื่อในตำรายา : กำห้วค้ำ 76
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยี่งไม้พย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยี่งไม้พย
วงศ์ : ยี่งไม้พย

- ชื่อในตำรายา : เก้าปั้ง, เกลาปั้ง 68,77,117-9,121,123
125,201-2
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : ขุน 38
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : มะหนูน, หมากหนูน (เหนือ); หมากมี (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Artocarpus integrifolia*
วงศ์ : -
- ชื่อในตำรายา : ขอย, ไมขอย 36,48,52,60,69,150,165,195,
215,219,235,247
ส่วนที่ใช้ : ราก, เปลือก, ใบ, กากฝัก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strelus asper*
วงศ์ : URTICACEAE
- ชื่อในตำรายา : ชักมอน, ญาซัด 7,44,55,57,178
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sida rhombifolia*, Linn
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : ชักมอนน้อย ภูเขาชัค 43
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ภูเขาชัคน้อย (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sida corylifolia*
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : ชักมอนหลวง 98,235
ส่วนที่ใช้ : ยอด
ชื่อในถิ่นอื่น : ภูเขาชัคหลวง (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sida rhombifolia*, Wall
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : ชันไค้อวอก 66,67,121
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระย
ชื่อในถิ่นอื่น : กระไค้ลิง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bauhinia horsfieldii*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ชา 8,39,47,87,89,94,108,114,131,135,
138,140,145,153,211,238,255
ส่วนที่ใช้ : หัว, คน, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : (หัวไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alpinia siamensis*, K. Schum
วงศ์ : ZINGIBERACEAE

ชื่อในตำรายา : ขานแดง 227
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ขางขาว 52,61,74,103,134,148,197,205,
234
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Xanthophyllum siamense*
วงศ์ : XANTHOPHYLLACEAE

ชื่อในตำรายา : ขางแดง 52,61,65,74,88,103,134,148,197,
205,234,251
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ถอบแถบเครือ, ทอมแพบ, จำพะาะ, กะลำพะาะ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Connarus griffithii*, Hook, f.
วงศ์ : CONNARACEAE

ชื่อในตำรายา : ขางแดงแคระ 205
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : ขางน้ำ 103
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : ขางบ้าน 251
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : ขางพอย 53, 61, 65, 71, 73, 74, 77, 91, 92, 103,
134, 197, 201, 215
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุน
ชื่อในถิ่นอื่น : (ทางเหนือออกเสียงขางปอย)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alchornea villosa*, Muell.-Arg.
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรา : ขางพอยเครือ 106
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : ขางทั้ง 2 202,203
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรา : ขางหัวหมู 73,74,103,118,141,202,203
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Miliusa vetulina*
วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่อในตำรา : ขาม, ขามยาว, มะขาม, หมากขาม, 41,52,76,80,
98,113,146,153,169,127,202,228,234
ส่วนที่ใช้ : เปลือก, ราก, ใบ, เห็ดกระด้าง, แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tamarindus indica*, Linn
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรา : ขามป้อม, มะขามป้อม, 7,38,52,99,123,171
ส่วนที่ใช้ : ราก, หนวย(ผล), เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phyllanthus emblica*, Linn
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

- ชื่อในตำรา : ชิง 2-4, 39, 42-45, 47, 50, 52, 57, 76, 94,
96, 108-9, 111-2, 114, 118, 128, 131, 138,
140, 143, 146, 152, 162, 165, 168, 177, 186,
211, 216, 220, 233, 236, 240, 241, 255
- ส่วนที่ใช้ : ใบ, หัว
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zingiber officinale*, Rose
- วงศ์ : ZINGIBERACEAE
- ชื่อในตำรา : ชิงแดง 1, 92, 154, 167-8, 189, 210, 213-4, 218,
230, 235
- ส่วนที่ใช้ : โคนระย
- ชื่อในถิ่นอื่น : ชิงแครง
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zingiber kerrii*, Craib
- วงศ์ : ZINGIBERACEAE
- ชื่อในตำรา : ชัก้า, หมากชัก้า 101, 208
- ส่วนที่ใช้ : ยอด, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ชัก้าแดง, ชัก้าลาย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Adenia nicobarica*
- วงศ์ : PASSIFLORACEAE
- ชื่อในตำรา : ชัก้าน้อย 238
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : (คือชัก้าธรรมดา)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Trinchosanthes integrifolia*
- วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำรายา : ชัก้าหลวง 247
ส่วนที่เหลือใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ชัก้าเทศ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Trinchosanthes bracteata*
วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำรายา : ชัก้าหัง 2 (ชัก้าน้อย - ชัก้าหลวง) 151
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : (คูขวางตน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : (คูขวางตน)
วงศ์ : (คูขวางตน)

ชื่อในตำรายา : ชัก้า 43
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cratoxylon pruniflorum*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ชัก้า 207
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : ชีหนู 174
- ส่วนที่ใช้ : โມระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ชีเหล็ก 2, 8, 41-2, 45, 53, 65, 89, 111, 116, 169, 185, 192, 203, 207, 229, 240, 256-7
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ, แก่น, กากฝัก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ชีเหล็กบ้าน (ทั่วไป)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia siamea*, Lamk
- วงศ์ : LEGUMINOSAE (CAESALPINEAE)
-
- ชื่อในตำรายา : ชีเหล็กคำ 66, 77, 134
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : เหล็กคันซัง (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia timoriensis*
- วงศ์ : LEGUMINOSAE
-
- ชื่อในตำรายา : ชีเหล็กเผือก 61, 66, 134
- ส่วนที่ใช้ : โມระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ชีเหล็กเทศ (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia occidentalis*, Linn
- วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : ชี้หมากตอ 220
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เขานาง, เครือเขานาง, 178
ส่วนที่ใช้ : เครือ
ชื่อในถิ่นอื่น : หญ้านาง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tiliacora triandra*
วงศ์ : MENISPERMACEAE

ชื่อในตำรายา : เขามวก, เครือเขามวก, 2,7,36,63,65,75,79,
92,99,102,106,109,116,121,245-6
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ถ้ามวกขาว (อีสาน); มวกแดง (กลาง); เขือก
เขามวก (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Xylinbaria minutiflora*, Pierre
วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่อในตำรายา : เขานาม 118
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ข้าว 95
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ข้าว (ไทยปัจจุบัน); เข่า (ไทยโบราณ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oriza sativa*
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในตำรายา : เข่ากุ่ม 165
ส่วนที่ใช้ : ไม่วุ้น
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เข่าก่า 83,101
ส่วนที่ใช้ : น้ำ
ชื่อในถิ่นอื่น : ข้าวเหนียวกัญญา (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oryza sativa*, Linn
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในตำรายา : เข่าจ้าว, เข่าเจ้าเปลือก 4,53,83,196
ส่วนที่ใช้ : ไม่วุ้น
ชื่อในถิ่นอื่น : ข้าวเจ้า (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oryza sativa*, Linn
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในตำรายา : เขายื่น 126,209,221,232,243
ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ขาวยื่น (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Smilax spp.
วงศ์ : LILIACEAE

ชื่อในตำรายา : ขาว สาร, เขาสารบ้าน 8,71,173
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ขาวสาร (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Chasalia chartacea
วงศ์ : -

ชื่อในตำรายา : เขาสาลี 8,146
ส่วนที่ใช้ : แขน
ชื่อในถิ่นอื่น : ขาวโศก (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Zeamays, Linn
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในตำรายา : เขามัน, เขามันแท้ 3,41,45 -6,53,57,64
ชื่อในถิ่นอื่น : 87,90,113,153,214
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ขม้น (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Curcuma longa, Linn
วงศ์ : ZINGIBERACEAE

ชื่อในตำรายา : เห้าหมื่นขาว 137,153
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : หมื่นขาว (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Curcuma parviflora*
วงศ์ : ZINGIBERACEAE

ชื่อในตำรายา : เห้าหมื่นขึ้น 108,110,137
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : หมื่นน้อย (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Curcuma zedoaria*, Rosc.
วงศ์ : ZINGIBERACEAE

ชื่อในตำรายา : เห้าหมื่นเครือ 2,89,92,115,135,197,
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : หมื่นเครือ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Combretum extensum*, Roxb
วงศ์ : COMBRETACEAE

ชื่อในตำรายา : เห้าหมื่นคำ 109,112,123,137,153,157
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เข้หมื่นเหลือง 137
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : วานเหลือง, หมั้นหัวขึ้น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Curcuma caesia*
วงศ์ : ZINGIBERACEAE

ชื่อในตำรายา : เข้ยะกม 79
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นกระบอกเพชร (กลาง); เคี้ยะ (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cereus hexagonus*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เข้ยะหลวง 48
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เข้อง 41
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : เข้ยง (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Desmodium thorelii*
วงศ์ : AMPELIDACEAE

ชื่อในตำราฯ : แคม 2
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นแขง (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Sorghum halapense
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในตำราฯ : แคมเหลือง 2,135,183,206
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : งอนตางาย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำราฯ : คะจาย 87,93,170
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำราฯ : คะจายแดง 79
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำราฯ : กระจาว, ขะจาว, กระจาว 39,46,66,74,104,
195
- ส่วนที่ใช้ : ราก, เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Holoptelea integrifolia*
- วงศ์ : URTICACEAE
- ชื่อในตำราฯ : กระจ่าง 74,103
- ส่วนที่ใช้ : แก่น
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ouratea thorlii*
- วงศ์ : OCHINACEAE
- ชื่อในตำราฯ : คั่วค 163,169,241
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำราฯ : ครามช้าง, คามช้าง 61,62,69,106,197,235,
243
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : คามกลาง (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Indigofera teysmannii*
- วงศ์ : LEGUMINOSAE

- ชื่อในตำรายา : ครามแดง 89,201,203
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : ครามป่า 87,112,128,250
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Indigofera tinctoria*
วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในตำรายา : คอแลน 93
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในดินอื่น : ต้นคอแลน (ลาว, อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Nephelium hypoleucum*
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : คอนกอกคน 65,117,119
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Capparis mekongensis*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คอนก่องเครือ 117,119,281
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Capparis letifolia*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คอนก่องทั้ง 2 48
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กังแดง 6,7,43,67
ส่วนที่ใช้ : ราก, เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : คางแดง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Albizzia odoratissima*, Benth.
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : กันโตอีวอก 62,95
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : กระโตลิ่ง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bauhinia horsfieldii*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กั้นเถิง, กั้นเถิง 72,107,120
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : กั้นทรง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Colubrina asiatica*, Brongh
วงศ์ : RHAMNACEAE

ชื่อในตำรายา : กั้นวี 237
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คา 54-5,116-7,126,141,145,160,201,
204,241,249
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : หญ้าคา (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Imperata cylindrica*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คา 124,200
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ไม้คา, ต้นคา (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pahudia cochinchinesis*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ค่าหัวคำ 55,95,125
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ค่า 255
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : คล้า, คลุ้ม(ตะวันออก), คำ(ลาว), แหยง(เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Maranta dichotoma*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กุหลาบ 245
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กุคะนาง 246
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : กุคันนา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แคแสด 205
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในดินอื่น : แคทราย (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dolicandrone spatheacea*, K. Schum
วงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อในตำรายา : แคฝอย 61
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในดินอื่น : ย้งไม้พ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dolichandrone crispa*, Semm.
วงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อในตำรายา : แครากขาว 257
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในดินอื่น : ย้งไม้พ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sesbania grandiflora*, Perv.
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : แค้งขาว 8,43,47,52,76,95,120,200,203
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในดินอื่น : แค้งเผือก, มะแว้ง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Solanum indicum*
วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในตำรายา : คำ 164
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : คำคน (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Entada scandens*
วงศ์ : -

ชื่อในตำรายา : คำนิล 209
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คำเผือก 209
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : คำขาว (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cissus discolor*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คำแสนซึก 68,69,71,72,81,117,119,120,141,
145,197,202,244
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คำแสนซีกทั้ง 2 95
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไคร้, ไคร้กอ 114, 233
ส่วนที่ใช้ : ยอด
ชื่อในถิ่นอื่น : ไค้ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Homonaia riparia*, Lour
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : ไค้เครือ 258
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ไคร้เครือ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไค้ตน 258
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	ไค้ดินกอง	69,77,134,141,145
ส่วนที่ใช้	:	ไม้ระบุ	
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม้พบ	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม้พบ	
วงศ์	:	ยังไม้พบ	
ชื่อในตำรายา	:	ไคร้ดินเบ็ด	134
ส่วนที่ใช้	:	ไม้ระบุ	
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม้พบ	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม้พบ	
วงศ์	:	ยังไม้พบ	
ชื่อในตำรายา	:	ไคร้หนู	3,57,68,81,88,121,126,134,230
ส่วนที่ใช้	:	เปลือก	
ชื่อในถิ่นอื่น	:	สนุ่น (กลาง)	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Salix tetrasperma</i> , Roxb	
วงศ์	:	SALICACEAE	
ชื่อในตำรายา	:	ไคร้หน้า, ไค้หน้า	57,68,81,125,134
ส่วนที่ใช้	:	ไม้ระบุ	
ชื่อในถิ่นอื่น	:	วานน้ำเล็ก (กลาง)	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Acorus tatarinowii</i> , Schott	
วงศ์	:	ARACEAE	

ชื่อในตำรายา : ไครทั้ง 5 241
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไครมอก 67
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไครส้มเส็ด, ไครส้มเท็ด 141, 145, 204
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไครสร้อย 184
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เครือกอย 242
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : เครือกลอย (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dioscorea hispida*, Dennst
วงศ์ : DIOSCOREACEAE

ชื่อในตำรายา : เครือเกี่ยวคำ 78
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เครือขาว 134
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เครือเขาปูน 2
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : เครื่องเขารอ, เขารอ 164, 167, 185-6, 192
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : จังจะลิง (เหนือ); บอระเพ็ด (กลาง); เครื่องเขาสอ (อีสาน, ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tinospora crispa*
วงศ์ : MENISPERMACEAE
- ชื่อในตำรายา : เครื่องเขานิ้ม 4
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : อบเชยเถา, เถาเขือกเขา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Atheroleppis pierreicost* var. *Glacra*.
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : เครื่องเขานาง, เครื่องเขานั่ง 162, 232
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : หญ้านาง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tiliacora triandra*
วงศ์ : MENISPERMACEAE
- ชื่อในตำรายา : เครื่องเขาลี้น, เครื่องเขิน 60, 127, 144
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เครื่องทองแถบ 53,93
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : กองแถบ (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ventilago calyculata*
วงศ์ : RHAMNACEAE

ชื่อในตำรายา : เครื่องแดง 96
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เครื่องหมากน้ำ 6
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : สะบ้า (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Entada scandens*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : งอง 151,174
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : งา 151,174
ส่วนที่ใช้ : น้ำมัน
ชื่อในถิ่นอื่น : งา (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sesamum orientale*, Linn
วงศ์ : PEDALIACEAE
- ชื่อในตำรายา : งาคำ 101
ส่วนที่ใช้ : โม่ระยุ
ชื่อในถิ่นอื่น : งาคำ (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sesamum indicum*
วงศ์ : PEDALIACEAE
- ชื่อในตำรายา : จี๊ว 2,60,61,68,82-3,102,113,162,251
ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ, กากฝัก
ชื่อในถิ่นอื่น : จี๊วข่าน (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bombax malabricum*, DC.
วงศ์ : MALVACEAE
- ชื่อในตำรายา : งุ่นเปลือย 12
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : คนงุ่น (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tetrameles nudiflora*
วงศ์ : DATISACEAE

ชื่อในตำรายา : ฐันค้ำ 67,69,77
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ฐันบง 68,241
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ฐันไม้ไผ่ 50,205,252
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แงะ 9,74,87,100,115,204,230,252
ส่วนที่ใช้ : เปลือก, นาง, แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : ไม้ซาด (อีสาน, ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Dipterocarpus obtusifolius
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : ง้วนคากหงาย 183,257
- ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยี่โถปิ้ง (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Arundina graminifolia*, Schlechter
- วงศ์ : ORCHIDACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : งวนหมู 5,55,60,78,93,164,182,202,241,
258
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : กระทุ้งหมาบ้า (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dregea bolubillis*
- วงศ์ : MENISPERMACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : จวงเครือ, จวง 195,196
- ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : จวง (อีสาน), ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cinnamomum litseafolium*
- วงศ์ : ยี่โถ
-
- ชื่อในตำรายา : จักไคร้, ตะไคร้ 64,104,127,175,180,188,
229,231,247
- ส่วนที่ใช้ : หัว
- ชื่อในถิ่นอื่น : หัวสิงไค (อีสาน)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cymbopogon citratus* (DC.) Stapf.
- วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในตำรายา : จันทน์, จันทน์หอม 214,232
ส่วนที่ใช้ : แก่น
ชื่อในถิ่นอื่น : จันทน์เทศ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Myristica fragrans*, Houtt
วงศ์ : MYRISTICACEAE

ชื่อในตำรายา : จันทน์ขาว 88,102,118,121,134,176,195,203
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tarenna hoanensis*, Pitard
วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่อในตำรายา : จันทน์แดง 36,53,69,71,75,88,93,102,118,
134,176,195,199,202,203
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dracaena lourierii*, Gagnep
วงศ์ : AGAVACEAE

ชื่อในตำรายา : จันทน์ทั้ง 2 214,257
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : เหมือนข้างต้น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
วงศ์ : เหมือนข้างต้น

- ชื่อในตำรายา : จับหลัก 41
 ส่วนที่ใช้ : ราก
 ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
 วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : จาว, ชาว 36,86,170,215
 ส่วนที่ใช้ : โคน, ราก
 ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dioscorea alata*
 วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : จาย 52
 ส่วนที่ใช้ : ราก
 ชื่อในถิ่นอื่น : กำจาย
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Caesalpinia digyna*, Rottle
 วงศ์ : LEGUMINOCEAE
- ชื่อในตำรายา : จี้ ชี้ (จี้) 23,52,165
 ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ, ยอด
 ชื่อในถิ่นอื่น : คนทา (กลาง)
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Harrisoma perforata*, Meris
 วงศ์ : SIMARUBACEAE

- ชื่อในตำรายา : จีจ้อ, จีจ้อเครือ 41,89
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : จิงจ้อวอก (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ipomoea vitifolia*, Sweet
วงศ์ : CONVOLVULACEAE
- ชื่อในตำรายา : จีจ้อหลวง 111
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : จิงจ้อเหลี่ยม (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ipomoea turpethum*, R.Br.
วงศ์ : CONVOLVULACEAE
- ชื่อในตำรายา : จุมปลา 132
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ลันทม (กลาง), จำปลา (อีสาน, ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Plumeria acutifolia*, Poir
วงศ์ : APOCYNACEAE
- ชื่อในตำรายา : จุมปลาขาว 48
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : จำปลาขาว (ลาว), เป็นอันเดียวกับจุมปลา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Plumeria alba*, Linn
วงศ์ : APOCYNACEAE

- ชื่อในตำรายา : ชมพูแป 129
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ชมพูป่า
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alchornea rugosa*
- วงศ์ : ย้งไมพอบ
-
- ชื่อในตำรายา : ขอยนาย (จอยนาง) 61,67,73,197,202,-3,
235,247
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : หุยานาง (หัวไป), เกาวัลย์เขียว (ตะวันออก)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tiliacora triandia*
- วงศ์ : MENISPERMACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : ชะคาน, ชะคาน 1,6,111,131,146,167,169,
170,186,188,255
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : จักคาน, สะคาน
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Piper sp.*
- วงศ์ : PIPERACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : ชะมั่ง, ชามั่ง 48,53,92,139,187,225,251
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ, เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : สะมั่ง (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Quisqualis indica*
- วงศ์ : ย้งไมพอบ

ชื่อในตำรายา : ชะลิ (น่าจะเพี้ยน จาลิว) 74,84,252
ส่วนที่ใช้ : แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : คนจาลิว
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Atalania monophylla correa*
วงศ์ : ยั่งไมทพบ

ชื่อในตำรายา : ชะเอม 7,63,64
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : เครือเขาขมหลวง (เชียงใหม่), อ้อยแสนสวน (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Myriopteron extensum*, K. Schum
วงศ์ : ASCLEPIADACEAE

ชื่อในตำรายา : ชา 44
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : เมี่ยง (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Camellia theifera*, (Griif.) Dyer
วงศ์ : TERNSTROEMIACEAE

ชื่อในตำรายา : ชาคาม 251
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู
ชื่อในถิ่นอื่น : คนชาคาม (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Idigofera galegoides*
วงศ์ : LEGUMINOSAE

- ชื่อในคำรายนาม : ชีพุก 63,197,213,257
- ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะหาด (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Erioglossum rubiginosum*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำรายนาม : ชุงชาลิ่ง (จุงจาลิ่ง) 5-7,35,60,70,78,84,110,
111,127,131,145,154,161,165,168,
180,186,217,219,227,240,247
- ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ขอระเพ็ด
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tinospora tuberculata*, Beumee
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำรายนาม : (ไม้) โขด 68,117,146,202
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : (น่าจะเขียนเป็นต้นโขด-ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Celastrus paniculata*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำรายนาม : ชำ (จ้ำ), ไม้ชำ 69,77,81,197,202,250
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : (อยู่ในจำพวกพิลังกาสา)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ardisia* sp.
- วงศ์ : MYRSINACEAE

ชื่อในตำรายา : ชาง, ชางกอ 55,60
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dendrocalamus strictus*
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในตำรายา : ชางจิง, ชาจิง 60,63
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในถิ่นอื่น : พญาไม้, ขุนไม้, หมาจาง, สมุลแว้ง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Podocarpus neriffolius*, D. Don
วงศ์ : PODOCARPACEAE

ชื่อในตำรายา : แช่วคู 68
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pandanus furcatus*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แช่วเครือ 99,118
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pandanus lerum*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : ชำ 96
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : ชำป่า 128
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : ดอกคำโต 42
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : กะดินเทศ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acacia famesiana*, Willd
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : ดอกจันทน์ 214, 217
ส่วนที่ใช้ : ผล
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ดอกค้ายป้อมขาว 6,13,148-9,208,210,215
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ดอกหงอนไก่
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Celosia argentia*, var. *cristata*
วงศ์ : CONNORACEAE

ชื่อในตำรายา : ดอกข้าวพอ 13,209
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ดอกซ่อน 37,44,95
ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ดอกตายเหิน 1,236
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : กวางตุ๊ก (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Naravelia laurifolia*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ดอกพุด, ดอกพุดธ 37,44,215
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ervatamia coronaria*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ทองคิง 65,94,136,156,165,220
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gloriosa superba*, Linn
วงศ์ : LILIACEAE

ชื่อในตำรายา : คอยสะเค้น 64
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คังคืด, ผักคังคืด 52-3,61,70,76,85,95,121,
123,197,200,203,227,243-4
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ค่ายน้ำ 55,67
ส่วนที่ใช้ : ดอก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ค่ายทางหมา 88
ส่วนที่ใช้ : ดอก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คาวสะเค็ด 76
ส่วนที่ใช้ : ไม่ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คิกเคียม 67,75,83,94-5,115,117,141,144,
197,202,235
ส่วนที่ใช้ : ไม่ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : กะเบียน (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gardenia turgid*, Roxb
วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่อในตำรายา : ดิงทุงคาง 5
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คิงจัว, คิงจู 48, 103, 112, 176
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : สมอคิงจู
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Terminalia citrina
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คีปลี 76, 109, 111, 131, 140, 170, 176, 216,
230, 233
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ประคองข้อ, ป่านนุพิษพญาไฟ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Pipea chaba, Hunter
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คีหมี่ 57, 181, 247
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะคีหมี่, ชามะไฟ (เหนือ), กำไล, กาไล (ใต้)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Cleidion javanicum, Blume
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : (ผัก) คีด 53, 162, 182, 186-7, 251
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักคีด (ไทย), คนหมากคีด (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Solanum spirale*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : (ไม้) กู 8
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ประกู (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pterocarpus macrocarpus*
วงศ์ : LEGUMINOCEAE

ชื่อในตำรายา : กูกเงือก, กูกสี่เงือก 75, 121
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : กูกหัวผี 112
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	แดงจาย 189,208
ส่วนที่ใช้	:	ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	แดง (ไม้แดง) 187
ส่วนที่ใช้	:	ดอก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Xylia kerrii</i> , Craib, Hutch
วงศ์	:	LEGUMINOCEAE
ชื่อในตำรายา	:	เค็งกา, เค็งกา 114,127,242
ส่วนที่ใช้	:	ยอด
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	เคื่อ 114
ส่วนที่ใช้	:	ยอด
ชื่อในถิ่นอื่น	:	มะเคื่อ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Ficus glomerata</i>
วงศ์	:	MORACEAE

- ชื่อในตำรายา : เตื่อเกี้ยง 43, 55-6, 67-8, 72, 80, 81-2, 114,
117, 125, 171
- ส่วนที่ใช้ : ราก, งวง, เปลือก, ยอด
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะเคื่อเกลี้ยง (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ficus fistulosa*
- วงศ์ : MORACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : เตื่อเกี้ยงทั้ง 2 241
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : เหมือนข้างตน
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างตน
- วงศ์ : เหมือนข้างตน
-
- ชื่อในตำรายา : เตื่อคิน 148, 150
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะเคื่อคิน (กลาง), มะเคื่อเถา ก็เรียก
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aganosma marginata*, G. Don
- วงศ์ : APOCYNACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : เตื่อป่อง 55-6, 67-8, 72, 81-2, 95, 114, 117, 125,
168, 181, 241, -2, 253
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะเคื่อปล่อง (กลาง), เตื่อป่อง (อีสาน, ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ficus hispida*, Linn, f.
- วงศ์ : MORACEAE

ชื่อในตำรายา : เค็ดพัง 2 141, 145
ส่วนที่ใช้ : ใบระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : มะเค็ดอุทุมพร และมะเค็ดปลอง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เค็ดว่า (เค็ดหว้า) 5
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะเค็ดหว้า (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ficus roxburghii*, Wall
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เค็ดหลวง 55, 225
ส่วนที่ใช้ : ใบระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ขาวเย็น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Smilax macrophylla*, Roxb
วงศ์ : LILIACEAE

ชื่อในตำรายา : คนยาเลื้อ 217
ส่วนที่ใช้ : ใบระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำร่ายยา	:	ทองก่ง 6,55,239	ชื่อย่อ
ส่วนที่ใช้	:	ราก, หัว	ชื่อย่อ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ
วงศ์	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ

ชื่อในคำร่ายยา	:	ทองเหลือง 7	ชื่อย่อ
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู	ชื่อย่อ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ
วงศ์	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ

ชื่อในคำร่ายยา	:	คังโคม 89,209	ชื่อย่อ
ส่วนที่ใช้	:	เปลือก	ชื่อย่อ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ
วงศ์	:	ยังไม่พบ	ชื่อย่อ

ชื่อในคำร่ายยา	:	คัมเตานอย 36,63,71-2,125	ชื่อย่อ
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู	ชื่อย่อ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	เตาแล้ง, ทองแล้ง, คัมเตาเตี้ย	ชื่อย่อ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Neonanctlea senisifolia</i>	ชื่อย่อ
วงศ์	:	RUBIACEAE	ชื่อย่อ

ชื่อในตำรายา : คัมเคาหลวง 207,226
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : คัมเคาใหญ่ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Diospyros ehretioides*
วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่อในตำรายา : คัมเคาทั้ง 2 91,93,197,203
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : (คัมเคาน้อย-หลวง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
วงศ์ : เหมือนข้างต้น

ชื่อในตำรายา : คัมหมาก 228
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : คาเสื่อ, หมากคาเสื่อ 2,8,41,62,79,94,96,225
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะอ้า, มะหังกาน, คาปู
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Amoora polystachya*, Hook f. & Jackson
วงศ์ : MELIACEAE

- ชื่อในตำรายา : ตาเสือเค้า 110
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ค้าง 64,106
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : คนคอกค้าง (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hoya macrophylla*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ตาล 1,52,60,77,81,88,110,113,125,143,
235,237,243-4,246
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ, ควย, เห็ดกระด้าง
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Borassus flabellisformis*
- วงศ์ : PALMAE
-
- ชื่อในตำรายา : ตาลเหลือง 70,120,135
- ส่วนที่ใช้ : โคนระนู
- ชื่อในถิ่นอื่น : ช้างนาว (อีสาน), ตานกกต
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ochna wallichii*, Planch
- วงศ์ : OCHNACEAE

- ชื่อในตำรายา : คินคัง, ไมคินคัง 202,205,209
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เครือคินคัง (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anomianthus heterocarpus*
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : (ไม) คินเบ็ด 170,258
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : คินเบ็ดคั้นหรือสกัดบรรณ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alstonia scholaris*, R. Br.
วงศ์ : APOCYNACEAE
- ชื่อในตำรายา : คินเบ็ดเครือ 9
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : เถาเปื่อย, เถาเอ็นอ่อน, เถาเอ็น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cryptolepis buchanani*, Roem Sch.
วงศ์ : ASCLEPIADACEAE
- ชื่อในตำรายา : คักฟ้า 221
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : คุมกาว, คุมกวาย 7,80
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : คุมกา (อีสาน), คุมกาแดง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strychnos nux-vomica*, Linn
วงศ์ : LOGANIACEAE
- ชื่อในตำรายา : เต็ง, ตึง 6,42,60,74,78,231,246-7
ส่วนที่ใช้ : ราก, เปลือก, นาง, แขน, กากฝัก
ชื่อในถิ่นอื่น : คุมกาขาว (ไทย), มะตึง (พวยัพ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strychnos nux-blanda*, A.W. Hill
วงศ์ : LOGANIACEAE
- ชื่อในตำรายา : เต็งเครือ 118,128,135
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระนุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ตึงเครือตัวแม่ (ลำปาง), ชันรค
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strychnos chlorapetala*, A.W. Hill
วงศ์ : LOGANIACEAE
- ชื่อในตำรายา : เต็งเครือคำ 109,116,127,182,197,246,257
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระนุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เขี้ยววุง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Strychnosviridiflora*, A.W. Hill
วงศ์ : LOGANIACEAE

ชื่อในตำรายา : เต็งท่ากลาง 124
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แดงเดือน 61,71,197,244
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : แดงหนู
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melothria affinis*, King
วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำรายา : ถมถาย 62
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ครอบจักรวาล (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Abutilon graveolens*, W. & A.
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : ถอน 39
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : หังถอน, พญาช้างเผือก (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Albizza procera*, Benth
วงศ์ : LEGUMINOSAE

- ชื่อในคำราชา : (ไม้) ถ่านไฟดี 199
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำราชา : ถ่านไฟฟ้า 211
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำราชา : ถ่านไฟแดง 211
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำราชา : ถั่วพลู, ถั่วพู, หมากถั่วพลู 35, 59, 61, 66, 71-2, 89
97, 101, 107, 118, 121,
135, 149, 173, 201, 210
219, 227, 232, 243 - 4
- ส่วนที่ใช้ : หัว, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ถั่วปู้ (พวยัพ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Psophocarpus tetragonlobus*, D.C.
- วงศ์ : LEGUMINOSAE

- ชื่อในตำรายา : เกานางรุ่ง 1
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : ทอง 52,119
ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ทองกวาว, กวาว, จาน, ทองต้น, ทองธรรมชาติ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Butea frondosa*, Roxb
วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในตำรายา : ทองกลาง 89,202-3,230
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Erythrinia marmorata*
วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในตำรายา : ทองทั้ง 2 182
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : (ทอง และทองกลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างตน
วงศ์ : เหมือนข้างตน

- ชื่อในตำรายา : หัน, หมากหัน 42,69,83,98,114,116,141
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ยอด
- ชื่อในถิ่นอื่น : พุทรา
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zizyphus jujuba*, Miller
- วงศ์ : RHAMNACEAE
- ชื่อในตำรายา : หันขอ 73
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ทนาคเล็บเหยี่ยว
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zizyphus oenoplia*, Mill
- วงศ์ : RHAMNACEAE
- ชื่อในตำรายา : หันทั้ง 2 145,202
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : (ทันกรรมดาและหันขอ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
- วงศ์ : เหมือนข้างต้น
- ชื่อในตำรายา : พิดเกล้า, เกิดเกล้า, พิดเกล้า 3,36 43,53,75,
116,139,148,
225,251
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Randia siamensis*, Craib
- วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่อในตำรายา : หุงกว้าง 255
 ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
 ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
 วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ทุมตองเหลือง 116
 ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
 ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
 วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ทุมทอก, พ้าทอก 68,69,98
 ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ
 ชื่อในถิ่นอื่น : บาคอมตอก (เหนือ), โทงเทง (กลาง)
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Physalis minima* L.
 วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในตำรายา : ทูน 59,63,83,88,141,145,249
 ส่วนที่ใช้ : หัว
 ชื่อในถิ่นอื่น : (เรียกเหมือนกันทั่วไป)
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alocasia indica*
 วงศ์ : ARACEAE

- ชื่อในตำรายา : เทียนแถบ 40
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เทียนแถบ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : เทียนขาว 176
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เทียนกิ่ง, เทียนไม้, เทียนย้อม, เทียนคน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lawsonia inermis*, Linn
วงศ์ : LYTHRACEAE
- ชื่อในตำรายา : เทียนเงิน 156
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : (น่าจะเป็นอันเดียวกับเทียนขาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : เทียนคำ 40, 44, 47, 73, 87, 109, 129, 152, 170,
180, 213, 216-7, 231, 236
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เทียนคำหลวง, ราคำ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Abroma augusta*, Linn f.
วงศ์ : STERCULIACEAE

- ชื่อในตำรายา : เทียนสมุทร 40
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : (น่าจะ เป็นอันเดียวกับเทียนน้ำ-ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hydrocera triflora*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : เทียนทั้ง 5 (เทียนคำ เทียนแดง เทียนขาว เทียน
ขาวเปลือก และเทียนคักแคน) 1,5,9,40,52,112,
140,214,217,235,
255
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : นมนาง 77
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นนมสาว
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Scleropyrum Wallichianum*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : นมผา (ธาคูวัตถุ) 106,120,197,203
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : (ไค้แกหินปูนที่เกิดตามเพดานถ้ำ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : นางชม 227
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : นางจุ่ม, นางชุ่ม, กะทกรก, เงาะป่า, รกหญ้า,
รกช้าง ฯลฯ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Passiflora foetida*
- วงศ์ : PASSIFLORACEAE
- ชื่อในตำรายา : นางแย้ม 73, 103, 107, 119, 141, 145, 200,
201-2, 227, 244, 251
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : นางแย้ม (ทั่วไป)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Clerodendron fragrans*, Vent
- วงศ์ : VERBENACEAE
- ชื่อในตำรายา : นางวิค 52
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : นิ้วมือผี 257
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : หนุ่ยนิ้วมือผี
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Adenia pinnatisecta*
- วงศ์ : PASSIFLORACEAE

- ชื่อในตำรายา : นางหยั่งสมุทร 247
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : น้ำแกิง 117
- ส่วนที่ใช้ : ใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : น้ำเต้า 72,163
- ส่วนที่ใช้ : เครือ
- ชื่อในถิ่นอื่น : พักทอง (ปรีชา ช. พงษ์ภมร 2522 หน้า 154)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Legenaria leucantha*, Rusby
- วงศ์ : CUCURBITACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : น้ำเต้าป่า 178
- ส่วนที่ใช้ : เครือ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Crescentia cujete*, Linn
- วงศ์ : BIGNONIACEAE

- ชื่อในคำราชา : น้ำนั 78,81,100,239,242,251
ส่วนที่ใช้ : ปม, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : นมแน, ทนมนแน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Thunbergia oceania*, Wall
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในคำราชา : เนาใน 57,69,77,119,125,141,144,202
ส่วนที่ใช้ : โม่ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เต็ง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในคำราชา : บง (ไผ่) 55,68,91,145
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในคำราชา : บอนคำ 122,233,247
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : (ไม้) บอม 125, 144, 197
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : บัว 188, 204
ส่วนที่ใช้ : ราก, หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : บัวหลวง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Nelumbo nucifera*, Gaerth
วงศ์ : NYMPHAEACEAE
- ชื่อในตำรายา : บัวบก 177
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : บัวบกหัว (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Stephania erecta*, Craib
วงศ์ : MENISPERMACEAE
- ชื่อในตำรายา : บัวราทั้ง 6 139
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : บुरา 41,45-6,151
ส่วนที่ใช้ : ใบ, ราก
ชื่อในดินอื่น : บั้วรา, กระบือเจ็ดตัว (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Excoecaria biloor*
วงศ์ : EUPHORBIACEAE
- ชื่อในตำรายา : บुरาขาว 48,64,150,167
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในดินอื่น : บั้วราขาว, เสนียด (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Adhatoda vasica*, Nees
วงศ์ : ACANTHACEAE
- ชื่อในตำรายา : บุราคำ 39,64,110,150,204,239
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในดินอื่น : เจียงพราดำ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Justica ventricosa*, Wall
วงศ์ : ONAGRACEAE
- ชื่อในตำรายา : บุราทั้ง 2 (บुरาขาว-บุราคำ) 138,208
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในดินอื่น : เหมือนข้างต้น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
วงศ์ : เหมือนข้างต้น

ชื่อในตำรายา : บุกเกรือ 118,213
ส่วนที่ใช้ : โคนระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : บุกย้งกอน 247
ส่วนที่ใช้ : โคนระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เบี้ยลุ, เบี้ยหู (ธาตุวิฤ) 58,102,111,173,201,
247
ส่วนที่ใช้ : โคนระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : (ไม) ปง 141
ส่วนที่ใช้ : โคนระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำร่ายา : ปอขาว 61,91,95,106,117,201,251
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sterculia pexa*, Pierre
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำร่ายา : ปอเจียน 67,119
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bauhinia bracteata*
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในคำร่ายา : ปอบ้าน 35,149
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ปอกะเจา (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Corchorus capsularis*, Linn
วงศ์ : TILIACEAE

ชื่อในคำร่ายา : ปอพาน 159,237
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ปอพาน (อีสาน,ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Colona auriculata*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ปอหนุม 68
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ปอหนัน 231
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : หนัน, มันทมู, บันดง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cordia dichotoma*, Forst. f.
วงศ์ : BORAGINACEAE

ชื่อในตำรายา : ปอบคัน 90, 113
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : -

ชื่อในตำรายา : ปอบเครีอ 90
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : ป่าเขียวหมอง (ลานป่าเขียวหมอง-เชียงใหม่) 199
- ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ป่าช้าหมอง (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Triumfetta pseudocana*, Sprague & Craib
- วงศ์ : ยี่งไม้พ
- ชื่อในตำรายา : ป้าง 4,8,
- ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยี่งไม้พ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยี่งไม้พ
- วงศ์ : ยี่งไม้พ
- ชื่อในตำรายา : ป่าน 98
- ส่วนที่ใช้ : ยอด
- ชื่อในถิ่นอื่น : หูแมว (จีน)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Linum usitatissimum*, Linn
- วงศ์ : LINACEAE
- ชื่อในตำรายา : ป่านเดือน 48,79,138,158,195
- ส่วนที่ใช้ : ใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : รักดอก (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calatropis gigantea*, R.B r.
- วงศ์ : ASCLEPIADACEAE

ชื่อในตำรายา	:	ปิง 119
ส่วนที่ใช้	:	ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไมพบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไมพบ
วงศ์	:	ยังไมพบ
ชื่อในตำรายา	:	ปิงแดง 53,87,218
ส่วนที่ใช้	:	ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	นายแย้มป่า (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Cleodendron fragrans</i> , Vent
วงศ์	:	VERBENACEAE
ชื่อในตำรายา	:	ปุกหาง 100
ส่วนที่ใช้	:	หัว
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไมพบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไมพบ
วงศ์	:	ยังไมพบ
ชื่อในตำรายา	:	ปุมเป้ง 4,8,79
ส่วนที่ใช้	:	หัว, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ปุมเป้ง, เป้งบก (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Phoenix acaulis</i> , Ham
วงศ์	:	PALMAE

ชื่อในตำรายา	:	ปุมผา 122,123
ส่วนที่ใช้	:	หัว
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	(ไม้) ปุย 246
ส่วนที่ใช้	:	กาฝาก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	กระโดน (อีสาน,ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	Careya herbacea
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	ปู่เจ้านั่งกอน 101
ส่วนที่ใช้	:	ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	ปู่ 138
ส่วนที่ใช้	:	ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ปรู (กลาง), มะเกลือกา (ปราจีน), ผู (เลย)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	Alangium salviifolium, Wang
วงศ์	:	ALANGIACEAE

ชื่อในตำรายา : เปลวปล่องฟ้า 164
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แปะง 39, 88, 126
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : แปะง (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เป่า 230
ส่วนที่ใช้ : นาง
ชื่อในถิ่นอื่น : รัง (กลาง), สั้ง (อีสาน, ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melanorrhoea usitata*, Wall
วงศ์ : ANACARDIACEAE

ชื่อในตำรายา : เป้า 213
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : เป้า (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cronton argyratum*, Blume
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

- ชื่อในตำรายา : เป้าคำ 230
- ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : เป้าทองแตก 76, 88, 127, 161, 168, 171, 181, 226, 238, 246
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ทองแตก, หนดี (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Baliospermum axillare*, Blume
- วงศ์ : EUPHORBIACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : เป้าหัง 2 (เป้าน้อย-เป้าหลวง) 9, 40, 41, 89, 139
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : (คูเป้าน้อย-เป้าหลวง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : เป้าน้อย 2, 48, 78, 142, 185, 192, 195
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : เป้าน้อย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cranton Joufra*, Roxb
- วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : เป้าเลือด 88, 121, 147, 228, 234
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : เป้าเลือด, เป้าหลวง (ลำปาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cronton siamensis*, Craib
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : เป้าหนาม 119
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เป้าหลวง 2, 4, 51, 78, 121, 142, 195, 228,
234
ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : เป้าใหญ่ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cronton oblongifolius*, Roxb
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : ผงครอบ, ผงคอบ 159, 166, 227, 137
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สมอขี้เหล็ก (หญ้า) 84
ส่วนที่ใช้ : ใบระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักกั้นเจิง, คันเจิง 35, 103, 106, 119, 149, 201
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักกูดหลวง 101
ส่วนที่ใช้ : ใบระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : กูดช้าง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cyathea latebrosa*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักเข่า 7, 56, 61, 70, 81, 106, 125, 201, 226
ส่วนที่ใช้ : หัว, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักข้าว, ชักกาเครือ (ปัตตานี)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Momordica cochinchinensis*, Speng
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักเค็ด 6,44
ส่วนที่ใช้ : ใบ, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : มีอยู่ทั่วไปในเมืองไทย โดยเฉพาะทางภาคอีสาน
ทำให้สูกินเป็นผักได้
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia sophera*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักจิก 244
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Barringtonia acutangula*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักแค้น 125,138,151,177,201,212
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : คำลิง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Occinia indica, W. & A.*
วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักชี 5,39
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : หอมป้อม (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Carum carui, Linn*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักตบ 183
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักตบไทย, ผักสันตะวา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Monochoria hastata*, Solms.
วงศ์ : PONTEDERIACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักต้นรุง 156
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นต้นรุง (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Helmintostachys zeylanica*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักเท็ง 199
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักบุง 126, 151, 186
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักบุงไทย, ผักบุงแดง, ผักบุงขาว
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ipomoea aquatica*, Forsk.
วงศ์ : CONVULVACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักบุ้งปิ้ง, ผักบุ้งปลิง 8,140,239
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักบุ้งรวม (ไทย)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Enhydra fluctuans*, Lour.
วงศ์ : COMPOSITAE

ชื่อในตำรายา : ผักปอด 186,208
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักกุ่มป่า, ผักปุ่มป่า (เชียงใหม่) ผักปอดคนา, ผักปุ่มปลา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sphenoclea zeylanica*, Gaerth
วงศ์ : CAMPANULACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักปิ้ง 5,39,83,146,186
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักปิ้ง, ผักปิ้งใหญ่ ผักปิ้ง (พายัพ), ผักปิ้งดิน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Basella rubra*, Linn
วงศ์ : CHENOPODIACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักปักษ์แม่ 73,116
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : บุหรี่พระราม (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alsomitra sarcophylla*, Roem
วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักเปลว (ผักเป็ยว) 145
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักเบ็ด, ผักเบ็ดไทย, ผักเบ็ดขาว, ผักเบ็ดแดง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alteranthera triandra*, Lamk
วงศ์ : AMARANTHACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักเผ็ด 6,150
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักคราดหัวแหวน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Spilanthes acmella*, Murr
วงศ์ : COMPOSITAE

ชื่อในตำรายา : ผักเลือด 119
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ผักแว่น 88,126,206,214
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักแว่น-ทั่วไป
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Marsilea crenata*
วงศ์ : MARSILIACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักส้มเสี้ยน, ผักเสี้ยน 39,44
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักเสี้ยน (กลาง), ผักส้มเสี้ยน (พายัพ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ganandroyosis gynandra*, Briquet
วงศ์ : CAPPARIDACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักสาบ 83,125,227,244
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : นางนูน (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Adenia pierrei*. Gagnep
วงศ์ : PASSIFLORACEAE

ชื่อในตำรายา : ผักหนอก 84,88,107,112,117,126,128,136,
138,141,145,187,214
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : บัวบก (กลาง), ผักหนอก (เหนือ,อีสาน,ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Centella asiatica*, Urb.
วงศ์ : UMBELLIFERAE

ชื่อในตำรายา : ผักหนาม 6,39,96
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lasia spinasa*, Thew.
วงศ์ : ARACEAE

ชื่อในคำบรรยาย : ผักหอม 46, 183
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักโขม, ผักโหม (กลาง), ผักหอม (อีสาน-ใต้)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Amarantus paniculatus*, Linn
วงศ์ : AMARANTHACEAE

ชื่อในคำบรรยาย : ผักหอมแดง 175
ส่วนที่ใช้ : ใบระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักโหมแดง, ผักโขมแดง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำบรรยาย : ผักทละ 48, 65, 115, 202, 231, 247
ส่วนที่ใช้ : ราก, เปลือก, กากฝัก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักชะมอ (กลาง), ผักชา (อีสาน), อม (ใต้)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acacia insuavis*, Lace
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในคำบรรยาย : ผักหวาน 6
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักหวานป่า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melientha suavis*, Pierre
วงศ์ : OPILTIACEAE

ชื่อในคำราชา : ผักหวานบ้าน, หวานบ้าน 35,59,61,66,71,75,
77,81,91,101,106,
118,121,135,140,
149,191,200,202-3,
210,219,235,241,251

ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : กวางที่เปี้ยะ, จ้าผักหวาน (พายัพ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sauropus androgynus*, Merr
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในคำราชา : ผักหวานทั้ง 2 (ผักหวานป่า และผักหวานบ้าน) 219
ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
วงศ์ : เหมือนข้างต้น

ชื่อในคำราชา : ผักอีซิม 35,76,145,230
ส่วนที่ใช้ : เปลือก, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะรุม, มะคอนกอม, ผักอีซิม (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Moringa oleifera*, Lamk.
วงศ์ : MORINGACEAE

ชื่อในตำรายา : ผากควาย, หญ้าผากควาย 67,81,104,116,
117,119,126,141,
145,160,164,201,
216,232,235

ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : หญ้าตีนกา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Desmodium obcordatum*
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : (ไม้) ผานหนู่ม 146
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เผือก 74
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : (มีหลายชนิด)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *eddoes*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้ 80,91,239
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bambusa spp.*
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในคำราชา : ผอ่ยลม 151,182
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ผอ่ยลม (ลาวก็เรียกเช่นกัน) พืชที่เกิดจากสาหร่าย
และเห็ดรา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Usnea sp.

วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : ผ่าแป้ง, ฟ่าแป้ง, ผาแป้ง, 4,8,9,38,62,84,
166,169,182,195,
216,242,247

ส่วนที่ใช้ : ราก

ชื่อในถิ่นอื่น : ซ้าแป้น, คับยาง (กลาง); มะเขือคง (อีสาน);

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Solanum berbascifolium, Linn

วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในคำราชา : (ไม้) ผาง 8,36,79,115,154,166,215,219,
226

ส่วนที่ใช้ : ใบ, ราก

ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Caesalpinia sappan, Linn

วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : ฝ้าย 64,83,221,226,249,256
ส่วนที่ใช้ : ราก, เมล็ด, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ฝ้ายขาว
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gossypium herbaceum*, Linn
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : ฝ้ายป่า 3,102,139
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hibiscus praecarus*
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : ฝ้ายเรื้อ 3
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ฝ้ายเขื้อ (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gossypium hirsutum*
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : พญา 234
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระงู
ชื่อในถิ่นอื่น : พญาไม้
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Podocarpus nerriifolia*, D. Don
วงศ์ : CONIFERAE

- ชื่อในตำรายา : พระจันทร์ 94,201,202,203
- ส่วนที่ใช้ : หัว
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : พรวัว 88,214,221,243,244
- ส่วนที่ใช้ : กาน, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะพร้าว
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cocos nucifera*, Linn
- วงศ์ : PALMAE
-
- ชื่อในตำรายา : พรวัวไฟ 61,81,91,105,227,247
- ส่วนที่ใช้ : น้ำ, ราก, เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : PALMAE
-
- ชื่อในตำรายา : พริก 3,42-5,76,111-2,114,128,132,136,
220,233,240
- ส่วนที่ใช้ : ยอด
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Capsicum annum*, Linn
- วงศ์ : SOLANACEAE

- ชื่อในตำรายา : พริกน้อย 1-2, 4, 5, 47, 49, 51-2, 76, 96, 105,
108, 112, 118, 130-1, 140, 143, 145-6,
152, 154-5, 161-2, 165, 167-8, 186,
188-9, 193, 209, 210-1, 213, 218, 224,
229, 230, 233, 235-6, 241
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : พริกไท (กลาง), พริกน้อย (อีสาน)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Piper nigrum*, Linn
- วงศ์ : PIPERACEAE
- ชื่อในตำรายา : พริกหอม, พริกหอม 78, 86
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : (ไม้) แพร่ง (แพง) 202
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : สะแก (กลาง), แก (อีสาน)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Combretum puadrangulare*, Kurze
- วงศ์ : COMBRETACEAE

ชื่อในตำราฯ : พลุ 100,246
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Piper bettle, Linn
วงศ์ : PIPERACEAE

ชื่อในตำราฯ : พลุข้าง 99,127,239,245
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Scindapsus spp.
วงศ์ : ARACEAE

ชื่อในตำราฯ : พลุคิน 3,227
ส่วนที่ใช้ : แนน
ชื่อในถิ่นอื่น : พลุแก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Piper sp.
วงศ์ : PIPERACEAE

ชื่อในตำราฯ : พลุลิง 3,167,184,186,192,231
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ชะพลุ (กลาง), ผักอีเล็ค (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Piper sarmen tosum, Roxb
วงศ์ : PIPERACEAE

- ชื่อในตำรายา : พลุเลย (ปูเลย) 3,39,41,46,51,57,64,72,
78,87,94,98-9,108,112,114,
116,131,138,140,143,145,
153,155,197,211,213,230,
236,238
- ส่วนที่ใช้ : หัว, ยอด, ใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ไพล, ไพลเหลือง (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zingiber cassumunar*, Roxb
- วงศ์ : ZINGIBERACEAE
- ชื่อในตำรายา : พังที้ 4,5,8,111,136,213,246
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : เจตพังที้ (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chloradenia discolor*, Baill
- วงศ์ : EUPHORBIACEAE
- ชื่อในตำรายา : พันธุ์แดงซัง 174
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : พันแฉ, พันแซ 74,118,221
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : พันธุ์ผักกาด 35,38,73,118,174,192,204
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : คือเมล็ดที่ได้จากต้นผักกาด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Brassica nigra, Koch
วงศ์ : CRUCIFERAE

ชื่อในตำรายา : พายชะเมา, ปาชะเมา 5,84,87,102,111,116,
130,137,153,170,221,
246

ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : พิษนาค (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Artemisia indica, Willd
วงศ์ : COMPOSITAE

ชื่อในตำรายา : พายชะเมาคอกคำ 109
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : พายชะเมาลม 257
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : (ไม้) พیمان 6,67,105,234
ส่วนที่ใช้ : ราก, เห็ดกระด้าง
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : พิลัง 165
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : พิลังกาสา (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ardisia colorata*, Roxb
วงศ์ : MYRSINACEAE

ชื่อในตำรายา : พิคเทราะ (พิกเตาะ) 48,53,62-3,65,71,75,
88,101,103,121,159
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : พุงคอบ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Azima sarmentosa*, Benth
วงศ์ : SALVADORACEAE

- ชื่อในคำรยา : พิศพิว 168
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยั้งไม้ทบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยั้งไม้ทบ
- วงศ์ : ยั้งไม้ทบ
-
- ชื่อในคำรยา : พิศพิวขาว 1,181,187,189,225
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : เจตมูลเพลิงขาว (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Plumbago zaylanica*, Linn
- วงศ์ : PLUMBAGINACEAE
-
- ชื่อในคำรยา : พิศพิวแดง 5,8,9,40,45,48-9,70,89,112,
131,152,161,164,-5,167,-9,176,
180,204,209,211,220,238
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : เจตมูลเพลิงแดง (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Plumbago capensis*
- วงศ์ : PLUMBAGINACEAE
-
- ชื่อในคำรยา : พิศพิวคำ 8,74,109,131
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : เจตมูลเพลิงฝรั่ง (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Plumbago capensis*, Thunb
- วงศ์ : PLUMBAGINACEAE

ชื่อในตำรายา : พิกพิวหัง 2 (พิกพิวขาว-พิกพิวแดง) 138
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เหมือนข้างต้น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างต้น
วงศ์ : เหมือนข้างต้น

ชื่อในตำรายา : พินดำ (ปินดำ) 57,68-9,71,77,81,86,95,
116-7,119,120,124,126,
135,141,145,197,202,204,
224

ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : มะคูนป่า (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Bael, Bengal Quince
วงศ์ : RUTACEAE

ชื่อในตำรายา : ฟองสมุทร (ธาคูวัตถุ) 99
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : พักขม 3,216
ส่วนที่ใช้ : ผล
ชื่อในถิ่นอื่น : (เป็นไม้เถาชนิดหนึ่งผลมีรสขม)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : ม่วง 64,245,253
- ส่วนที่ใช้ : ใบ, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะม่วง (ทั่วไป)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mangifera indica*, Linn
- วงศ์ : ANACARDIACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : ม่วงคา 119
- ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ย้งไม้พย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ย้งไม้พย
- วงศ์ : ย้งไม้พย
-
- ชื่อในตำรายา : ม่วงแมงวัน, มงแมงวัน, ม้วนแม้ววัน 88,115,117,
235
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ย้งไม้พย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Buchanania siamensis*, Miq.
- วงศ์ : ANACARDIACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : มอน (คน) 98
- ส่วนที่ใช้ : ยอด
- ชื่อในถิ่นอื่น : หมอน
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Morus alba*
- วงศ์ : URTICACEAE

ชื่อในตำรายา : มหาหิงคุ์ 4,8
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ (คงจะเหมือนกันทุกภาค)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ferula asa* , *Foetida* Regel
วงศ์ : UMBELLIFERAE

ชื่อในตำรายา : มหาทา 4,5,8
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : มะเขือแจ้ดิน 1
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : มะเขือแจ้ (เหนือ), มะเขือขี้ (กลาง,อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Solanum xanthocarpum*
วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในตำรายา : มะคัค 148
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำราฯ : มะแงะ (น่าจะเป็นไม้แงะ) 249
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : เต็ง (กลาง), แงะ (เหนือ), จิก (อีสาน-ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Horea obtusa*, Wall
วงศ์ : DIPTEROCAPACEAE

ชื่อในตำราฯ : มะนอย, หมากนอย 210
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : บวบขม (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Trichosanthes cucurmerina*, Linn
วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำราฯ : มะนอยงู, หมากนอยงู 210
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : บวบงู (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Trichosanthes anguina*, Linn
วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำราฯ : มะนาะ 8
ส่วนที่ใช้ : แกน (เมล็ด)
ชื่อในถิ่นอื่น : ย้งไม้ทพ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ย้งไม้ทพ
วงศ์ : ย้งไม้ทพ

- ชื่อในตำรายา : มะนาว 7,236
ส่วนที่ใช้ :
ชื่อในถิ่นอื่น : น้ำเต้า (กลาง), หมากน้ำ (อีสาน-ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : มะลิ 160
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Jasminum sambac*, Ait
วงศ์ : OLEACEAE
- ชื่อในตำรายา : มะทุง 114
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระย
ชื่อในถิ่นอื่น : ละทุง (กลาง), มะโทง (เชียงใหม่)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ricinus communis*, Linn
วงศ์ : EUPHORBIACEAE
- ชื่อในตำรายา : มันแกวคอย 242
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระย
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : มุกนั้ง, มุกนาง 92,148,247
ส่วนที่ใช้ : ราก, นาง
ชื่อในถิ่นอื่น : มุกน้อย (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Holarrhaena curtisii*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : เมี่ยง 159,210
ส่วนที่ใช้ : ใบ, กากฝัก
ชื่อในถิ่นอื่น : ชา (ทั่วไป), เมี่ยง (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Camellia theifera*, (Griff.) Dyer
วงศ์ : TERNSTROEMIACEAE

ชื่อในคำราชา : แฉน 165
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : โมกหลวง 1,225
ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : มุกหลวง, มุกมันหลวง (พายัพ), ทนาคเนื้อ (เงี้ยว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Holarrhena antidysenteria*, Wall
วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่อในตำรายา : ไม้ไถ่กอม 157
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นไถ่กอม (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Ehretia laevis
วงศ์ : COMBRETACEAE

ชื่อในตำรายา : ไม้ช้อย 121
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นช้อย (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Terminalia triptera
วงศ์ : BORAGINACEAE

ชื่อในตำรายา : ไม้ทรงแดง 93
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้คอมโกะ 247
ส่วนที่ใช้ : นาง
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้คั้ง 38,81,117
ส่วนที่ใช้ : ผล
ชื่อในดินอื่น : มะคังแดง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gardenia erythroclada*, Kurz
วงศ์ : RUBIACEAE

ชื่อในตำรายา : ไม้คั้น 144
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้คาน 73
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้เค็ด 27,207
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้ไคร้, ไม้ไค้ 244,258
ส่วนที่ใช้ : กาบฝัก, แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นไค้ป่า (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Prunus pudum*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้จุน 116,155
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : สมพง, สมพุง, กะปุง, กะพง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tetrameles nudiflora*, R. Br.
วงศ์ : DATISCAEAE

ชื่อในตำรายา : ไม้แจะ 74,205
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้ชุมพู่ 69
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระбу
ชื่อในถิ่นอื่น : หว่า (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eugenia cumini*, Druce
วงศ์ : MYRTACEAE

- ชื่อในตำรายา : ไม้ชะแก (ชะแก) 245
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ไม้พวง (พายัพ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Combretum quadrangulare*, Kurz
- วงศ์ : COMBRETACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : ไม้คูก, ไม้หมากคูก, คูก 8,9,38,59,66,68,
74-5,88,99,107,115,174,
199,202,221,227,229,235,
240,252
- ส่วนที่ใช้ : แกน (เมล็ด), เปลือก, ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะคูก
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Stephonodon celastrineus*, Griff
- วงศ์ : CELASTRACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : ไม้คั้งผี 93
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระย
- ชื่อในถิ่นอื่น : คนคั้งหมอง (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Triatania burmanica*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ไม้คั้นนก 73
- ส่วนที่ใช้ : แกน (เมล็ด)
- ชื่อในถิ่นอื่น : คั้นนก (กลาง), คั้นคั้นนก (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Vitex pudencularis*
- วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้เท้ายามอม 76
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : เลงซอน (พายัพ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Clodendron indicum*, Kuntze
วงศ์ : VERBENACEAE

ชื่อในตำรายา : ไม้ฐาน 3
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้หินโกรง 60,63
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้ผา 229
ส่วนที่ใช้ : แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม่นาน 129,252
ส่วนที่ใช้ : แกน, เห็ตกระต้าง
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม่นุ 221
ส่วนที่ใช้ : แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้มะค่าง 197
ส่วนที่ใช้ : ไม้มะค่าง
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไม้มะหนัด 232
ส่วนที่ใช้ : ไม้มะหนัด
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	ไม้มัน 74
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไมพบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไมพบ
วงศ์	:	ยังไมพบ
ชื่อในตำรายา	:	ไมย่านัก (อาจจะเป็นย่านัก 5 ต้น) 127
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไมพบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไมพบ
วงศ์	:	ยังไมพบ
ชื่อในตำรายา	:	ไมรวก (ไม่ฮวก) 100
ส่วนที่ใช้	:	ผิว
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ไม่ฮวก
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Thyrsastachys siamensis</i>
วงศ์	:	GRAMINEAE
ชื่อในตำรายา	:	ไม่รัง (ไม่ฮัง) 85
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	รัง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Pentacme suavis</i>
วงศ์	:	DIPTEROCAPACEAE

ชื่อในตำรายา	:	ไม้เรียว 159
ส่วนที่ใช้	:	ขอ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ไม้เสี้ยน (เป็นไม้ไผ่ชนิดหนึ่งปล้องยาวตรง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	ไมลองแรง 75,86
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	ไม้ศรี 2,166,246
ส่วนที่ใช้	:	ใบ, กาบฝัก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	คันโพธิ์ (กลาง), ไม้สะทลี้ (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Ficus aeligiosa</i> , Linn
วงศ์	:	MORACEAE

ชื่อในตำรายา	:	ไม้สอน 9,79,116,240
ส่วนที่ใช้	:	ราก, เห็ดกระด้าง
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

- ชื่อในคำราชา : ไม้สัก 2,8,9,66-7,79,89,92-3119,181,
229,246
- ส่วนที่ใช้ : แกน, กาก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tectona grandis*, Linn, f.
- วงศ์ : VERBENACEAE
- ชื่อในคำราชา : ไม้สามปวย 2
- ส่วนที่ใช้ : กาก
- ชื่อในถิ่นอื่น : สามน้อย (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dillenia hookeri*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในคำราชา : ไม้สามหลวง 3
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : สามใหญ่ (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dillenia ovata*
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในคำราชา : (ไม้) สำโรง 74
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : จำมะโฮง, มะโรง, โทมโรง
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sterculia foetida*, Linn
- วงศ์ : STERCULIACEAE

- ชื่อในตำรายา : ไม้หนูน 102
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ขนุน (กลาง), มะหนูน (เหนือ) (กูขนุน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Artocarpus heterophyllus*, Lamk
วงศ์ : MORACEAE
- ชื่อในตำรายา : ไม้หมากขวาง 67
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : ไม้หัวหมู 93, 116
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : ยมมาน, หมากยมมาน 218
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะยม (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phyllanthus distichus*, Muell. Arg.
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

- ชื่อในตำรายา : ยมทิน 67,119
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : สะเคาหิน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chukrasia velutina*
วงศ์ : MELIACEAE
- ชื่อในตำรายา : ยันซีมา 245
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม้พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม้พบ
วงศ์ : ยังไม้พบ
- ชื่อในตำรายา : ยาคำ 5
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : วานทางจรเข้ (กลาง); วานไฟไหม้ (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aloe vera*, Linn
วงศ์ : LILIACEAE
- ชื่อในตำรายา : (ไม้) ยาง 157,212
ส่วนที่ใช้ : เปลือก, น้ำมัน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยางขาว, ยางหยวก, ยางควาย, ยางบุง, ยางเนิน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dipterocarpus alatus*
วงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่อในตำรายา : ยางพราย (ยางปาย) 45
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยางแดง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dipterocarpus costatus*
วงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่อในตำรายา : รกฟ้า 74, 76, 98, 111, 122, 127
ส่วนที่ใช้ : แกน, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ชกฟ้า, หุงฟ้า, เขือก (อีสาน); กอง (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Terminalia alata*, Heyne
วงศ์ : COMBRETACEAE

ชื่อในตำรายา : รัก 200
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ชัก (อีสาน-ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melanorrhoea usitata*, Wall
วงศ์ : ANACARDIACEAE

ชื่อในตำรายา : รักแรน, รากแลน, รากแรน 8, 89, 114, 237, 239
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ว่านน้ำ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acorus calamus*, Linn
วงศ์ : ARACEAE

- ชื่อในตำรายา : รวงคาว, ลางคาว 5,38,51,71,111,117,131,
136,161,168,179,181,
183,200,228,231,234,
242,247
- ส่วนที่ใช้ : ไมระย
ชื่อในถิ่นอื่น : ย้งไมทบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ย้งไมทบ
วงศ์ : ย้งไมทบ
- ชื่อในตำรายา : รวงคาวทั้ง 2 208
- ส่วนที่ใช้ : ไมระย
ชื่อในถิ่นอื่น : ย้งไมทบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ย้งไมทบ
วงศ์ : ย้งไมทบ
- ชื่อในตำรายา : รวงคอง 4,8
- ส่วนที่ใช้ : ไมระย
ชื่อในถิ่นอื่น : อบ(เซย)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Cinnamomum iners, Blume
วงศ์ : LAURACEAE
- ชื่อในตำรายา : รวงเขิน 7,61,63,69,71,73,103,197,199,
202,217,243-4,249,257
- ส่วนที่ใช้ : ไมระย
ชื่อในถิ่นอื่น : ย้งไมทบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Millettia kityana, Craib
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : รากพาย 179
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ราชมัง 1
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุง
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เรงซอน, เล็งซอน, (หญ้า) 53,88,105,207,
256

ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : เพายายมอม
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Cleodendron indicum, Kuntze
วงศ์ : VERBENACEAE

ชื่อในตำรายา : เรียมระสี, เลียมฤาษี 9,208
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุง
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในคำรายน : รำโรง 46
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำรายน : ลมแล้ง 6, 8, 9, 49, 66, 73, 77-8, 84-5, 93, 105, 111, 116, 127, 158, 169, 185, 189, 192, 206, 225, 229, 231, 240, 256-7
- ส่วนที่ใช้ : ใบ, ลูก, ราก, เปลือก, แก่น
- ชื่อในถิ่นอื่น : กุน, ราชพฤกษ์
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia fistula*, Linn
- วงศ์ : LEGUMINOSAE
-
- ชื่อในคำรายน : ลอดซี่เสื่อ 110
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำรายน : ละแวน 5
- ส่วนที่ใช้ : หัว
- ชื่อในถิ่นอื่น : กระชาย (กลาง), ระแวน (เหนือ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Kaempferia pandurata*
- วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : ลิ่นกู่ 98, 134, 147, 228, 234
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
- ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ลิ่นไม้ 88
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในดินอื่น : เพกา, ลิ่นฟ้า
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oroxylum indicum*
- วงศ์ : BEGONIACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : ลิว 40, 64, 121, 139, 142, 166, 181, 192, 214
- ส่วนที่ใช้ : ใบ, หมาก (ผล)
- ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ลืมคำ 61, 66, 69, 71, 95, 107, 119, 121, 125, 135
- ส่วนที่ใช้ : หมาก (ผล)
- ชื่อในดินอื่น : กะโหลก
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bauhinia horsefieldii*. Mc. Bride.
- วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : ลูปลิบ 116
ส่วนที่ใช้ : ไมระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ลูปลิบเครือ 90,239,240
ส่วนที่ใช้ : ไมระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ลูปลิบคน 89
ส่วนที่ใช้ : ไมระบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : เล็บแมว 37,53,69,77,104,203,251
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : เล็บเหยี่ยว (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zizyphus oenoplia*
วงศ์ : RHAMNACEAE

- ชื่อในตำรายา : วอกคางพอง 64
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : วิต, หวิด 67,89,95,98,119,141,145,230,
244
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ตะคร้ำ, ค้ำ (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Garuga pinnata*, Roxb
- วงศ์ : BURSERACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : โว้, หมากโว้ 39,40-1,56,78,104,114,193,
237,240
- ส่วนที่ใช้ : ใบ, กากฝาก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Citrus inchanensis*, Swingle
- วงศ์ : RUTACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : ศรีกันไซ้, ไม่ป่องศรีกันไซ้ 69,81,95
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : พระขรรค์ไชยศรี
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Myropyrum smilcifolium*, Blume
- วงศ์ : OLEACEAE

ชื่อในตำรายา : สอน 6,182
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สมถบ 243
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : สมลังกา, สังข์, เกล็ดทองจีน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oxalis repens*, Thunb
วงศ์ : OXALIDACEAE

ชื่อในตำรายา : สมปอย 7,49,62,78,113,217,247,256
ส่วนที่ใช้ : เปลือก, ราก, แก่น (ผล), ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : มีชื่อเดียวกันทั่วประเทศ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acacia concinna*, DC.
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : สมผักระออบ 216
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : ส้มแสงกา 113
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ส้มเห็ด 38,61,72,85,97,106-7,116,121,
186-7,189,215,231,243
- ส่วนที่ใช้ : ราก, นาง
- ชื่อในถิ่นอื่น : ขุมเห็ด (กลาง), หลับมีนหลวง, ส้มเห็ด (เหนือ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia alata*, Linn
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : สมอพิเภก 162,173,176,177
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : สมอแทน, แทน, แทนขาว, แทนตัน
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Terminalia belerica*, Roxb
- วงศ์ : COMBRETACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : สะบู่พิมาน 93,252
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สะพันกา, สะพันกา 42, 165, 184, 192, 206
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : กะดังงาไทย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Canarium odoratum*, Baill
วงศ์ : ANNONACEAE

ชื่อในตำรายา : สะพู (น่าจะเพี้ยนมาจากชะพลู) 195
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ชะพลู (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Piper sarmentosum*
วงศ์ : PIPERACEAE

ชื่อในตำรายา : สะโพล 182
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สะเปาลม 237
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : สมี (กลาง); สะเปาลม, สี่เปาลม (เหนือ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sesbania aegyptiaca*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สะเลียม 75,225
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : สะเคา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Azadirachata indica*, A. Juss
วงศ์ : MELIACEAE

ชื่อในตำรายา : สัสสี 40
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สรกกัฏ 62
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : (ไม้) สา 250
ส่วนที่ใช้ : กาก
ชื่อในถิ่นอื่น : สาควา (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Melochia umbrellata*, Stapt
วงศ์ : STERCULIACEAE

ชื่อในคำรายนาม : สัตว์ผู้ 201
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายนาม : สานเข้าจาว 83
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายนาม : สานคำ 106, 110, 148, 229
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายนาม : สานเงิน 148, 229
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สานคำ 63
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สานคน 71
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : คนसान (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rhapis subtilis*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สานถั่วเน่า 36
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สานทั้ง 2 36, 52-3, 61, 63, 66, 71-2, 88, 92-4,
96-7, 103, 106, 197, 234, 242, 246,

252

ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ส่วนทั้ง 3 91
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ส่วนทั้ง 7 68
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : สีเสียด 147,228,234
ส่วนที่ใช้ : ทมาก (ผล)
ชื่อในถิ่นอื่น : สีเสียด (ทั่วไป)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pentace burmanica*, Kurz
วงศ์ : TILIACEAE

ชื่อในตำรายา : สूरพิษคำ 159,206,237
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : สาระพัดพิษ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sophora tomentosa*, Linn
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : เสี้ยวแดง 128
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แสนผางัง 67
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แสนส่วน 86
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : (ไม้) เสา 69,202
ส่วนที่ใช้ : ตา
ชื่อในถิ่นอื่น : เสาลาเปลือกหนา (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Lagerstroemia villosa, Wall
วงศ์ : LYTHRACEAE

ชื่อในตำรายา : เสง้เบ็ด 70
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : (เครือ) ไส้ช้าง, (หญ้า) ไส้ช้าง 63,67,94
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Bauhinia detergens
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : ไส้ช้างน้อย 246
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ไส้ช้างหลวง 246
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	ไส้เค็ง 83
ส่วนที่ใช้	:	เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	หวด 244
ส่วนที่ใช้	:	ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	มะหวด (กลาง); หมากหวด (อีสาน,ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Erioglossum rubiginosum</i> , Blume
วงศ์	:	SAPINDACEAE
ชื่อในตำรายา	:	หอรมาน 41
ส่วนที่ใช้	:	ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	หอสะทอน 64,257
ส่วนที่ใช้	:	ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	กาสะทอน
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Pithecellobium clypearia</i>
วงศ์	:	LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : หอสะพายควาย 1,6
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่ (ทางเหนือใช้โคนของเถาเป็นยาขำรุงกำลัง)
ชื่อในถิ่นอื่น : ขันทองพระยาบาทเครือ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Hippocratea cambodiana, Pirre
วงศ์ : CELASTRACEAE

ชื่อในตำรายา : หอมขาว 255
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Allium cepa.
วงศ์ : LILIACEAE

ชื่อในตำรายา : หอมทอง 3,78
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หอม, หอมบัว, หอมบัวแดง, หอมแดง
1,8,47,52,152,186,192,219,235
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Allium ascalonicum, Linn
วงศ์ : LILIACEAE

- ชื่อในตำรายา : หอมป้อม 82,190
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ผักชี (กลาง)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Carum carui*, Linn
- วงศ์ : UMBRELLIFERAE
-
- ชื่อในตำรายา : หอมทั้ง 3 9
- ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยี่งไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยี่งไม่พบ
- วงศ์ : ยี่งไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : หอมเทียม 2,23,42,49,57,76,96,146,152,
211,213-4,218,221,236,241
- ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : กระเทียม
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Allium satium*, Linn
- วงศ์ : LILIACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : หอมเกี้ยว 3,39,42,45,57,65,77-8,84-6,91
112,151,165,168,170-1,185,189,
192,216,232,240,242-3,250
- ส่วนที่ใช้ : น้ำ
- ชื่อในถิ่นอื่น : กาเม็ง, กะเม็ง (กลาง) ส่อมเกี้ยว, หญ้าสับ (พายัพ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eclipta prostrata* L.
- วงศ์ : COMPOSITAE

ชื่อในตำรายา	:	หอมช้าง 185,211
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู
ชื่อในถิ่นอื่น	:	คนหอมช้าง (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Phlogacanthus curviflorus</i>
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	หอมฉาน 211,216
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู
ชื่อในถิ่นอื่น	:	หอม
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Strobilanthes flaccidifolius</i> , Nees
วงศ์	:	ACANTHACEAE
ชื่อในตำรายา	:	หัต 50,251
ส่วนที่ใช้	:	เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	ห้วงง 221
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : หัวตายเหินลอยน้ำ 165
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : หัสส์กิน 9,40,48,84,94,105,146,150,156,
164-5,168-9,177,179,183-4,188,
192,208,220,229,244,256
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ
- ชื่อในถิ่นอื่น : สลอคคน
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Groton tigliu*, Linn
- วงศ์ : EUPHORBIACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : หัสส์นึ 41
- ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : ท้า 160
- ส่วนที่ใช้ : เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ทวา
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eugenia cumini*, Druce
- วงศ์ : MYRTACEAE

ชื่อในตำรายา : หาด 247
ส่วนที่ใช้ : นาง
ชื่อในถิ่นอื่น : หาดทูน, มะหาด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Artocarpus lakoocha*, Roxb
วงศ์ : MORACEAE

ชื่อในตำรายา : หาดเชียง 53,93,102,197,243
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู
ชื่อในถิ่นอื่น : มะหาดน้ำ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Celtis cinnamomea*, Linn
วงศ์ : ULMACEAE

ชื่อในตำรายา : หึ่ง, หึ่งต้น 5,188
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู
ชื่อในถิ่นอื่น : มะหึ่ง, คำบูซา, บัวสา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Crotalaria juncea*, Linn
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : หึ่งเมน 5
ส่วนที่ใช้ : ไมระบู
ชื่อในถิ่นอื่น : หึ่งหาย, มะหึ่งดง (ลำพูน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Crotalaria bracteata*, Roxb
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในคำราชา	:	หึ่งท้าว 76,101
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	หึ่งท่าย (กลาง); หึ่งเม่น, มะหึ่งตง (พายัพ)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Crotalaria bracteata</i> , Roxb
วงศ์	:	LEGUMINOSAE

ชื่อในคำราชา	:	หุ่งขาว, หุ่งแดง, หุ่งเทศ 5,155,163,206,247, 257
--------------	---	---

ส่วนที่ใช้	:	กาน, ใบ, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ละหุ่ง (ทั่วไป); ละหุ่งขาว, ละหุ่งแดง (กลาง) หุ่งเทศ (อีสาน) ละหุ่ง, มะโห่ง, มะโห่งเห็น (พายัพ)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Ricinus communis</i> , Linn
วงศ์	:	EUPHORBIACEAE

ชื่อในคำราชา	:	หุดเคื่อ 101,232
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา	:	หุดนุมนัน 232
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : แทะ 143
- ส่วนที่ใช้ : หัว
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : แทนเครือ 50,68,111,197
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : ชมันเครือ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Combretum extensum*, Roxb
- วงศ์ : COMBRETACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : แทนคัน 50,197
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : กทมมากแทน (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Terminalia belirica*
- วงศ์ : COMBRETACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : แทนทั้ง 2 (แทนคัน-แทนเครือ) 203
- ส่วนที่ใช้ : ไมระบู่
- ชื่อในถิ่นอื่น : เหมือนข้างคัน
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : เหมือนข้างคัน
- วงศ์ : เหมือนข้างคัน

ชื่อในตำรายา : (ไม้) แท้ว 238
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในดินอื่น : แท้วโคก (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rhynchospera Walli chiana*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : แท้วหมู 46
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในดินอื่น : หญ้าแหวหมู
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cyperus rotundus*, Linn
วงศ์ : CYPERACEAE

ชื่อในตำรายา : (ไม้) เหียง 60
ส่วนที่ใช้ : ผล
ชื่อในดินอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dipterocarpus optusifolus*, Teysm
วงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

ชื่อในตำรายา : หัวพระยาว 94
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในดินอื่น : หัวพะยาว (เชียงใหม่), อังชันป่า (กลาง) ทนอ
ตายหายาก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Clitorea maerophylla*, Wall
วงศ์ : LEGUMINOSAE

- ชื่อในตำรายา : หนาด 3,59,84,114,220,242
ส่วนที่ใช้ : ยอด, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : (ความจริงเป็นอันเดียวกับหนาดหลวง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Blumea balsamifera*, Linn
วงศ์ : COMPOSITAE
- ชื่อในตำรายา : หนาดคำ 88,167,181,201,237,257
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Blumea eberhardtii*
วงศ์ : COMPOSITAE
- ชื่อในตำรายา : หนาดผีเสื้อ 208
ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : หนาดหลวง 183
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : หนาดใหญ่
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Blumea balsamifera*, DC.
วงศ์ : COMPOSITAE

- ชื่อในตำรายา : หนามชี้แรด 69
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นหนามชี้แรด (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rosa clinophylla*
วงศ์ : APOCYNACEAE
- ชื่อในตำรายา : หนามโคร่ง, หนามโค้ง 77, 81, 93, 106, 202
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Caesalpinia sappan*, Linn
วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในตำรายา : หนามจายยอดแดง 234
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ต้นกำจาย (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Caesalpinia digyna*
วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในตำรายา : หนามดั่ง 91
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ทนาคแดง 7
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ทนาคแดง (กรุงเทพฯ); มะนาวไม่รู้โห่ (กลาง);
ทนาคซันแฮค (เชียงใหม่)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Carissa carandas*, Linn
วงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่อในตำรายา : ทนาคต้นแดง 217
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ทนาคปุย้า 227
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ผักทนาคปุย้า (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Caesalpinia*
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในตำรายา : ทนาคพญา 65
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายนาม : หมาก 2,100,181,214,234
ส่วนที่ใช้ : ราก, กาน, ผล, ผลแห้ง
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Areca catechu*, Linn
วงศ์ : PALMAE

ชื่อในคำรายนาม : หมากกล้าคำ 93,247
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : มะกล่ำคำ (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Abrus precatorius*, Linn
วงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อในคำรายนาม : หมากหนัด 6
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : สับรด (กลาง), หมากหนัด (อีสาน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ananas comorus*, Merr
วงศ์ : BROMELIACEAE

ชื่อในคำรายนาม : หมากขาง, มะขาง 9,145,150,156,165,184,
192,207,212-3,220,233,
256
ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ, ผล, แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : ไม้ขาง (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Albizia stipulata*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากขามเขียะ 231
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากขุน 94, 103, 240
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากขุนเทศ 8
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากขูด 214, 230
ส่วนที่ใช้ : ใบ, เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะกรูด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Citrus hystrix, DC.
วงศ์ : RUTACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากเขื่อนแจ้ 6, 46, 49, 97, 169, 180, 212, 225
ส่วนที่ใช้ : ราก, เมล็ด (แกนใน)
ชื่อในถิ่นอื่น : มะเขือขึ้น (ทั่วไป) เขื่อนหิน (โต)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Solanum xanthocarpum*, Schab & Wendl.
วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากเขื่อนแจ้คอกคำ 2
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากเขื่อนแจ้หนามคำ 225
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากเขื่อนน้ำ 94
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Datura metel*, Linn
วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากเขื่อนมา 38,112,165
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ลำโพง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Datura alba*, Nees. nn.
วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากเขื่อนดอกดำ 158
ส่วนที่ใช้ : ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : (คงจะเป็นชนิดเดียวกันแต่ดอกดำ)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากเขื่อนสี 101
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากควัด 69,87
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากแตง 90,210
ส่วนที่ใช้ : ทนวย (ผล)
ชื่อในถิ่นอื่น : มะเขือพวง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : Solanum torvum, Swartz
วงศ์ : SOLANACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากแควเข่า 180
ส่วนที่ใช้ : โม่ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากค้ำหวัด 6,60,66,110,226,237
ส่วนที่ใช้ : แกน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากคาย 77
ส่วนที่ใช้ : โม่ระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : หมากแง 83
ส่วนที่ใช้ : เปลือก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : หมากจอม 162, 165, 194
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : หมากซัก 49, 112, 178, 210
ส่วนที่ใช้ : เมล็ด, ผล, ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะค่าคืดควาย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sapindus rarak*, A.DC.
วงศ์ : SAPINDACEAE
- ชื่อในตำรายา : หมากซักขม 46
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในคำรายนาม : หมากเคี้ยวหิน 196
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : เคี้ยวหิน (อีสาน); หมากเคี้ยว (ลาว)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Croix lacryma*, Jobi
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำรายนาม : หมากแตก, มะแตก 87, 115, 148, 162, 225, 234, 247
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : กะทงลาย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Celastrus paniculata*, Willd
- วงศ์ : CELASTRACEAE
-
- ชื่อในคำรายนาม : หมากแดงหนู 89
- ส่วนที่ใช้ : ราก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในคำรายนาม : หมากนอยคอง 219
- ส่วนที่ใช้ : แกน
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : หมากนาว 40-1, 44, 64, 102, 109, 153, 181,
187, 214, 237, 247
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ, น้ำ
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะนาว
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Citrus aurantifolia*, Swingle
- วงศ์ : RUTACEAE
-
- ชื่อในตำรายา : หมากน้ำนม 204
- ส่วนที่ใช้ : ลูก
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
-
- ชื่อในตำรายา : หมากบ้า, หมากบ้าแหละ 3, 165, 170, 187, 203,
255
- ส่วนที่ใช้ : ลูก, เครือ, แก่นใน (เมล็ดใน), เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : สะบ้าใหญ่ (กลาง); หมากบ้าและ (อีสาน)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Entada phaseoloides*, (L.) Merr.
- วงศ์ : LEGUMINOSAE
-
- ชื่อในตำรายา : หมากปิ่น, โมปิ่น 6, 60, 73, 78, 132, 225, 235
- ส่วนที่ใช้ : กาส่าก, แก่น, ใบ, เปลือก
- ชื่อในถิ่นอื่น : มะคুম, หมากคুম, มะปิ่น (พายัพ)
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aegle marmelas*, Corr.
- วงศ์ : RUTACEAE

ชื่อในตำรายา : ทมากัญ (ทมากัญ) 187
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ปรู (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alangium salviifolium*, Wang
วงศ์ : ALANGIACEAE

ชื่อในตำรายา : ทมากแปะ 69
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : ทมากพลู, ทมากพู 177
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ทมากคู่-ทมากเมีย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cordyline fruticosa*, Goepfert
วงศ์ : LILIACEAE

ชื่อในตำรายา : ทมากพักขม 163
ส่วนที่ใช้ : โคนระบูน
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากผักหม่น 82,207,237
ส่วนที่ใช้ : ใจ
ชื่อในถิ่นอื่น : พัก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Benincasa cerifera*, Savi
วงศ์ : CUCURBITACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากเฟื่อง 108,113,206,239
ส่วนที่ใช้ : ราก, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : มะเฟื่อง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Averrhoa carambola*, Linn
วงศ์ : CERANIACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากไฟ 255
ส่วนที่ใช้ : กากฝัก
ชื่อในถิ่นอื่น : มะไฟ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Baccaure*, Muell. Arg.
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากไฟตัวผู้ 63-4,91,101,227,257
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	หมากผักหม่น 82,207,237
ส่วนที่ใช้	:	ใจ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ผัก
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Benincasa cerifera</i> , Savi
วงศ์	:	CUCURBITACEAE
ชื่อในตำรายา	:	หมากเฟื่อง 108,113,206,239
ส่วนที่ใช้	:	ราก, ใบ
ชื่อในถิ่นอื่น	:	มะเฟื่อง
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Averrhoa carambola</i> , Linn
วงศ์	:	CERANIACEAE
ชื่อในตำรายา	:	หมากไฟ 255
ส่วนที่ใช้	:	กาฝาก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	มะไฟ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Baccaure</i> , Muell. Arg.
วงศ์	:	EUPHORBIACEAE
ชื่อในตำรายา	:	หมากไฟตัวผู้ 63-4,91,101,227,257
ส่วนที่ใช้	:	ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

- ชื่อในตำรายา : หมากลิ้มลาย 173
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : หมากและ (หมากแระ) 48,83,88,251
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cajanus indicus*, Spreng
วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในตำรายา : หมากสับ 176
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : หมากหนูน 48
ส่วนที่ใช้ : แก่น
ชื่อในถิ่นอื่น : (คู้ชูนน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากหมั้นเหลือง 175
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : (พบในตำราลานนาไทยบ่อย แต่ไม่พบในคำไทยปัจจุบัน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากเหมาควาย 1,225
ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : มะเมาเล็ก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Antidesma ghaesembilla*
วงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากหลอด 39,43
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : (ลาวก็เรียกเช่นกัน)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Elaeagnus conferta*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมากแทน 84,180
ส่วนที่ใช้ : ราก, แก่น
ชื่อในถิ่นอื่น : กกหมากแทน (อีสาน, ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Terminalia belirica*
วงศ์ : COMBRETACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากห้าฟัน 62,106,204,251
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : กกห้าฟัน (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ellipanthus tomentosus*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมวกหมอน 154,201
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หมั่งชะอูย, หมั่งชะอูย, มั่งกะอูย 40,63,103,
226

ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : กะโปกถึง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Harpullia arborea*, Raldk
วงศ์ : SAPINDACEAE

ชื่อในตำรายา : หมากถิม 88,249
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : หมี่เม่น 49,238
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : หมี่เหม็น, มะยอ ญุบเหยา, อีเหม็น
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Litsaea sebifera*, Pers.
วงศ์ : LAURACEAE

ชื่อในคำราชา : เขม็อดคน 159,166,237
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Scheropyrum wallichianum*, Arnott
วงศ์ : SANTALACEAE

ชื่อในคำราชา : เหม่าเลือด 247
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : หมอน้อย 111
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หญ้าเกิดทอย 163
ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : หญ้าเกล็ดทอย (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Drymaria cordata*
วงศ์ : CARYOPHYLLACEAE

ชื่อในตำรายา : หญ้าขนหมู 230
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หญ้าขี้, หญ้าขี้มอม 53,65,75,81,84,95,
116,173,176,197,212,249
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sida acuta*, Burm. f.
วงศ์ : MALVACEAE

ชื่อในตำรายา : หญ้าขี้มอมน้อย 235
ส่วนที่ใช้ : โคนใบ
ชื่อในถิ่นอื่น : คนขี้มอมน้อย (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sida acuta*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	หญ้าขึ้น 3
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Helicteres hirsuta</i>
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	หญ้าควยงู, ควยงู, ไควงู 37,41-44,175
ส่วนที่ใช้	:	ราก
ชื่อในถิ่นอื่น	:	หญ้าพันงู
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Cyathula prostrata</i>
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	หญ้าควยงูน้อย, ควยงูน้อย 143,183,235
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	หญ้าพันงูแดง, โขยงูน้อย (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Cyathula prostrata</i>
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	(หญ้า) ควยงูหลวง 143,187,235
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หนุ่คำร้อย 51,86,247
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ellipanthus tomentosus*
วงศ์ : CONNARACEAE

ชื่อในตำรายา : หนุ่จวงซ่าง 97
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Heliotropium indicum*, Linn
วงศ์ : BORAGINACEAE

ชื่อในตำรายา : หนุ่จวมกบ 178
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หนุ่ซ่างน้อย 9,49
ส่วนที่ใช้ : โคนระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรាយ : หญ้าไซ 53,74,249,253
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Leersia hexandra*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายา : หญ้าคคหมา 10
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : กระพังโหม (กลาง); หญ้าคคหมา (อีสาน);
เคื่อคคหมา (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Paederia tomentosa*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายา : หญ้าตีนรุ่ง 98
ส่วนที่ใช้ : ยอด
ชื่อในถิ่นอื่น : ตันตีนรุ่ง (ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Helmintostachys zeylanica*
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายา : หญ้าเตี้ยวลัวะ 91
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	หญ้าดอกปล้อง 225
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	หญ้าดอกปล้อง (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	หญ้าแพรก 55,62,104,232,249
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	หญ้าแพรก (กลาง); หญ้าแพรก (อีสาน,ลาว)
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Cynodon dactylon</i> , Pers.
วงศ์	:	GRAMINEAE
ชื่อในตำรายา	:	หญ้ามุงกระต่าย 39
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ
ชื่อในตำรายา	:	หญ้าสุบจาม 45
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	หญ้าเสื่อ	17
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่	
ชื่อในดินอื่น	:	ยังไม่พบ	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ	
วงศ์	:	ยังไม่พบ	
ชื่อในตำรายา	:	หญ้าเหนียวหมู, หญ้าเยี่ยวหมู	35,57,100,142,
175,180,243
ส่วนที่ใช้	:	หัว	
ชื่อในดินอื่น	:	ยังไม่พบ	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Cyperus rotundus</i> , Linn	
วงศ์	:	CYPERACEAE	
ชื่อในตำรายา	:	หญ้าหลักนา	46
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่	
ชื่อในดินอื่น	:	เทียนน้ำ (กลาง)	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Jussiaea suffruticosa</i>	
วงศ์	:	ONAGRACEAE	
ชื่อในตำรายา	:	หญ้าหมางไก (หญ้ามันไก)	54
ส่วนที่ใช้	:	ใบ	
ชื่อในดินอื่น	:	ทองพันชั่ง (กลาง)	
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	<i>Rhinacanthus nasuta</i> (L.) Kurz	
วงศ์	:	ACANTHACEAE	

- ชื่อในตำรายา : หลับมึน 55, 57, 63, 75, 81-2, 95, 101, 116,
166, 178, 181, 188, 197, 235, 249,
256
- ส่วนที่ใช้ : ราก, ยอด
- ชื่อในถิ่นอื่น : ชุมเห็ดไทย
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia tora*, Linn
- วงศ์ : LEGUMINOSAE
- ชื่อในตำรายา : หญ้าเหลมนก 66
- ส่วนที่ใช้ : โคนลำต้น
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : หวานกำเน็ด 41
- ส่วนที่ใช้ : โคนลำต้น
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ
- ชื่อในตำรายา : หวานค้ำน้อย 44
- ส่วนที่ใช้ : โคนลำต้น
- ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
- ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
- วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หวานคำ 112
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หวานนางพาด 1
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หวานพราว 227
ส่วนที่ใช้ : หัว
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา : หวานรอนทอง, หวานรองทอง 7,257
ส่วนที่ใช้ : ไมระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรាយา : หวายหอม 36,215
ส่วนที่ใช้ : ใ้
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายา : ออควาย 46
ส่วนที่ใช้ : ยอด
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำรายา : ลอยช้าง 67,116,183,197,199
ส่วนที่ใช้ : ไม่ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lanea grandis*, Engle.
วงศ์ : ANACARDIACEAE

ชื่อในคำรายา : ลอยคำ 55,68,73,81,84,102,160,178,181,
201,233,249
ส่วนที่ใช้ : ตา, น้ำ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Saccharum officinarum*, Linn
วงศ์ : GRAMINEAE

ชื่อในคำราชา : อ้อยแสนสวน 86
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ชะเอม (กลาง)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : คูชะเอม หนา 173
วงศ์ : (ก็เหมือนกัน)

ชื่อในคำราชา : เอกราช 156
ส่วนที่ใช้ : ไม้ระบุ
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : เอ็งชัน 44
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในคำราชา : แอวน้อย 246
ส่วนที่ใช้ : ราก
ชื่อในถิ่นอื่น : ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : ยังไม่พบ
วงศ์ : ยังไม่พบ

ชื่อในตำรายา	:	เอ็คเซย 169
ส่วนที่ใช้	:	ไมระบู่
ชื่อในถิ่นอื่น	:	ยังไม่พบ
ชื่อวิทยาศาสตร์	:	ยังไม่พบ
วงศ์	:	ยังไม่พบ

เอกสารที่ใช้ประกอบในการค้นคว้า

ภาษาไทย

- ก. กุลพล, ยาพื้นบ้าน (กรุงเทพฯ: ปรึกษาการพิมพ์ เลขที่ 67 ซอยพระเจน
ถนนวิทย์, 2524)
- บุญชู ธรรมทัศน์านนท์, สมุนไพร (กรุงเทพฯ: องค์กรศิลปการพิมพ์ 452/68-
69 ถนนจรัลสนิทวงศ์ บางกอกน้อย, 2524)
- ปรีชา ช. พงษ์ภมร, ตำรายาแพทย์แผนโบราณ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อว
สาส์น 406 ถนนมหาไชย, 2522)
- พยอม คันฉิม, สมุนไพร (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2521)
- มานิต มานิตเจริญ, พจนานุกรมไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภา 18 - 20
ถนนนครสวรรค์ ผ่านฟ้า, 2520)
- ลีนา ผู้พัฒพงศ์, สมุนไพรไทย ตอนที่ 2 (กรุงเทพฯ: นิเวศธรรมการพิมพ์
158 ซอยคอนกุดล เจริญกรุง, 2522)
- วิชัย อุทัยสุวรรณ, พันธุ์ไม้ในวรรณคดีไทย (กรุงเทพฯ: วารสารธรรมชาติ
ศึกษา 4/33 หุ่่งเศรษฐี ถนนบางนา-ตราด เขตพระโขนง, 2522)
- สมพร ภูதியานันต์, สมุนไพรใกล้ตัว ตอนที่ 1 (เชียงใหม่: คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2522)
- สมาคม ร.ร. แพทย์แผนโบราณ, ประมวลสรรพคุณยาไทย ภาค 1 2 และ 3
(กรุงเทพฯ: ไพศาลศิลปการพิมพ์ 156/21 ซอยมิตรพัฒนา ถนน
จรัลสนิทวงศ์, 2520)
- , ตำราเภสัชพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัววัดโพธิ์ (กรุง-
เทพา: ไม่ระบุโรงพิมพ์, 2520)

สำลี ใจดี และคณะ, การใช้สมุนไพร (กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาเทคนิค
การทำยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522)

อุทัย สีนุกูลสาร และคณะ, สารานุกรมไม้ประดับในประเทศไทย (กรุงเทพฯ:
อมรินทร์การพิมพ์ 413/28-31 ถนนอรุณอมรินทร์, 2524)

ภาษาต่างประเทศ

Marc Reinhorn, Dictionnaire: Laotien-Francais Tome I & II
(Paris: Centre National de la Recherche Scienti-
fique, 15, Quai Anatole-France, 1970)

S. Wasuwat, A List of Thai Medical Plants (Report No. 1)
(Bangkok: Applied Scientific Research Corporation
of Thailand, 1967)